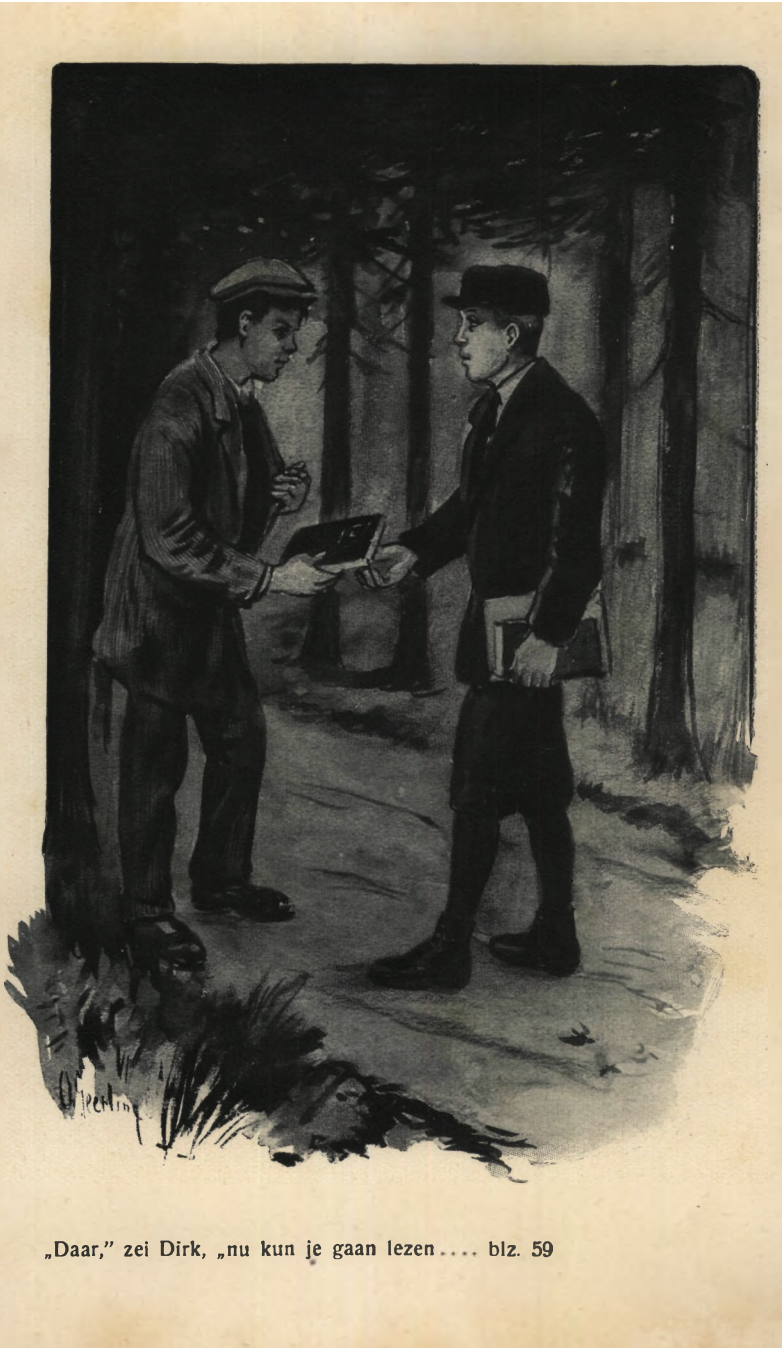

• E. GERDES •

DE ZOON VAN DEN
BEZEMBINDER

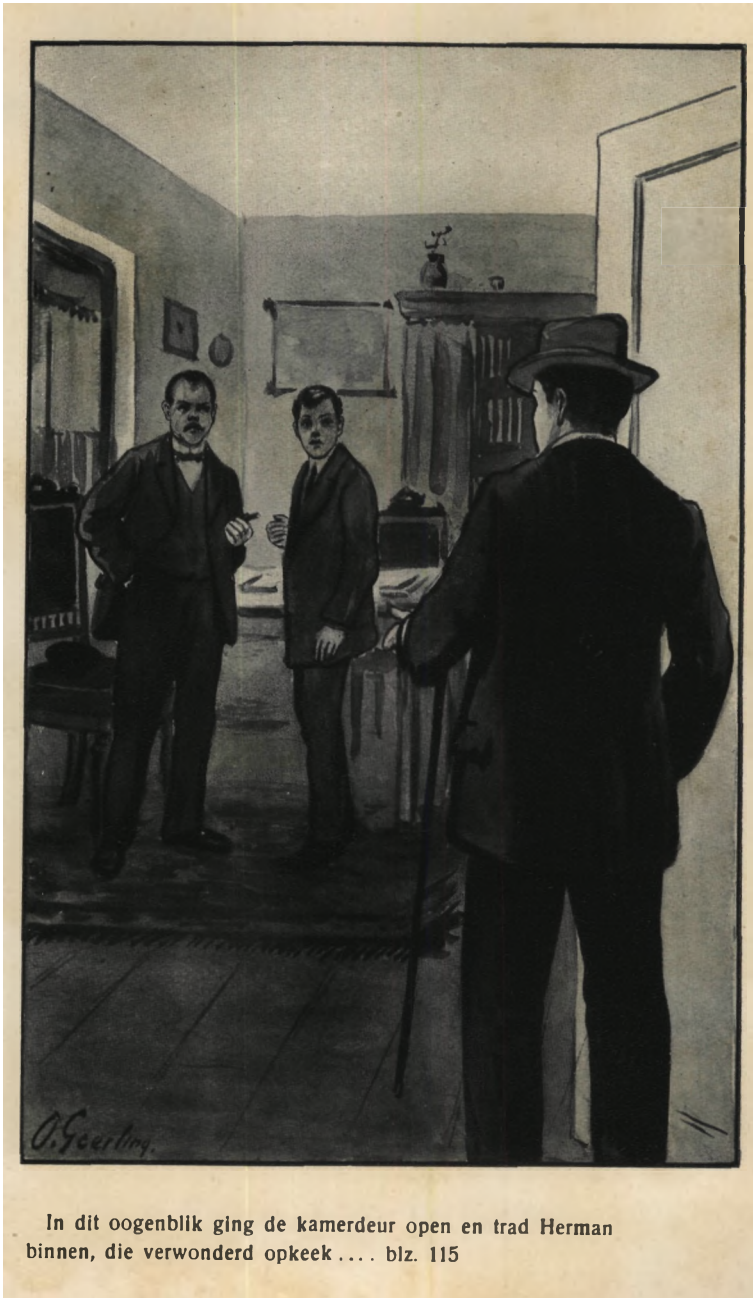
Nijkerk • G.F. Callenbach

„Daar,” zei Dirk, „nu kun je gaan lezen blz. 59

Zij onderhield zich nu met den knaap, die telkens uit verlegenheid de pet tusschen zijn vingers ronddraaide . . . blz. 29

In dit oogenblik ging de kamerdeur open en trad Herman binnen, die verwonderd opkeek . . . blz. 115

Het eene wiel sprong uit de as en bons! daar zakte
het rijtuig ineen blz. 75

DE ZOON VAN DEN BEZEMBINDER

DE ZOON VAN DEN BEZEMBINDER

DOOR

E. GERDES

Geïllustreerd door O. GEERLING

ZESDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

EERSTE HOOFDSTUK.

VOOR HET GEOPENDE VENSTER.

De vijftiende Februari van het jaar 1877 was een liefelijke dag. De zon had zich door de nevelen heen baan gebroken, en spreidde hare stralen wijd en zijd uit over de bosschen, velden en akkers van Gelderland, als wilde zij zeggen: hier ben ik weder; ik heb mij lang verscholen gehouden, om het aardrijk eenige rust te gunnen, maar nu ik er ben, roep ik u allen toe: Ontwaakt, gij die slaapt, en staat op uit de dooden! En wonderlijk was het hoe spoedig die roepstem gehoord werd. Er kwam beweging in de boomen, en schoon het geen menschelijk oog zag, toch is het waar, dat de sappen als met geweld opwaarts stegen tot in de bovenste twijgen en takjes, om aan de nog dicht besloten knoppen leven en kracht ter ontwikkeling te schenken. Het winterkoren ontplooidde zijn blaadjes; de grashalmpjes schoten omhoog, en tusschen het kreupelhout spreidde het viooltje haar bescheiden

bloempjes uit, als om de zon te begroeten. Zoo was het in het plantenrijk. Ook onder de dieren waren er, die deze roepstem gehoord hadden. Tallooze kleine kevers, die zich onder het mos of in de spleten der boomen hadden schuil gehouden, kwamen te voorschijn en zwierden en zwaaiden over veld en akker, sommige nog half in slaap, andere voor het eerst hun vleugelen uitspreidende, maar alle levend gemaakt door de kracht der zonnestralen, hun door God toegezonden.

En de mensch?

O, er waren er dien dag velen, die dezen eersten lentedag met vreugde begroetten en met een oog vol hoop naar den hemel zagen, in de blijde verwachting, dat de winter thans voorgoed had afscheid genomen.

Anderen waren onverschillig gebleven bij dit ontwaken der natuur. Zij vonden het wel prettig, maar och, het moest toch eens gebeuren, dachten zij, dat de winter voorbijgaat, en of het nu een dag of een week vroeger geschiedt, dat doet er weinig aan af. En toch genoten zij. Immers de Heer laat zijn zon opgaan over boozen en goeden, en beiden genieten deze weldadigheid, maar de een denkt er niet verder aan, terwijl de ander God verheerlijkt.

Ginds tusschen het hoog geboomte ziet ge een huis. Het is geen boerderij, — neen, door de bladerlooze takken heen ontwaart ge een dier oude kasteelen, waaraan dit gedeelte

onzes lands zoo bijzonder rijk is, en wier bouworde getuigt van den bijzonderen smaak onzer oud-adellijke geslachten en van hun voorliefde voor alles, wat hecht en duurzaam was. Oudtijds bouwde men als het ware voor de eeuwigheid. Doch men vergat veelal, dat de tijd de grootste sloopster is, wiens tanden ook het hechtste arduin doorknagen.

Ook het kasteel, dat wij van verre aanschouwen, had het ervaren, dat hier op aarde niets beklijft. Oorspronkelijk had het een andere gedaante en was versierd met vier hoektorens, waarvan er nu echter twee waren afgebroken, terwijl de beide andere nog stand gehouden hadden. Dit gemis verminderde evenwel de schoonheid van het gebouw niet; integendeel, door de zorgen van den tegenwoordigen eigenaar was het middengedeelte van de behuizing in overeenstemming met de beide hoektorens gebracht, en van verre gezien leek het kasteel dan ook op een reusachtig wapenschild, door twee Herculessen beschermd.

Het was reeds laat in den morgen. De klok, die in het middenvak van het kasteel een plaats had gevonden, sloeg elf uren, juist toen de zon doorbrak en leven en vreugde alom verspreidde. Te gelijker tijd werd een venster van de eerste verdieping geopend en vertoonde zich een jonge dame, die het hoofd naar buiten stak en, met de beide handen op het kozijn leunende, langen tijd aldus bleef staan, terwijl zij haar oogen richtte op de grasperken en van daar op de

boschjes en het struikgewas, die de behuizinge omgaven. Door het zachte voorjaarsweer waren de knoppen reeds sterk gezwollen, doch het zou nog wel eenigen tijd duren, eer zij bloemen zou kunnen plukken.

„Zij zullen wel komen,” fluisterde zij bij zichzelf, terwijl er een zachte glimlach op haar gelaat verscheen. „Die zonne-straal zegt het mij; hij is een bode des hemels, van waar alle goede gaven afdalen En toch spijt het mij, dat ik nog geen bloemen buiten zie. Vooral heden zouden ze mij zoo bijzonder aangenaam zijn, nu ik mijn twintigsten verjaardag vier Maar hoe kan ik zoo dwaas zijn, zulke begeerten te koesteren! De winter heeft zeker nog niet voorgoed afscheid genomen, en al verkondigde die warme zonne-straal, dat de lente aanstaande is, toch zullen er nog wel donkere en koude dagen aanbreken. Hoe goed is echter de Heer, die ons nu zulk een heerlijken lentedag schenkt! Stil! hoor ik daar niet reeds een leeuwerik!”

Zij luisterde en stak het hoofd andermaal naar buiten, om des te beter te kunnen hooren, maar zij had zich vergist.

„Ook die zal wel komen!” sprak zij opnieuw. „Met de lente verschijnen de bloemen en komen de vogels van heinde en verre. Geduld slechts. En wat zie ik daar?”

Met het gemoed van het kind, dat zich verlustigt aan iets nieuws, of met blijdschap een bekende begroet, richtten zich de blikken der jonge dame naar een bonten vlinder, die langs

de perken vloog en een grasbloempje zocht, waaruit hij eenig voedsel hoopte te trekken.

„Nu reeds een vlinder!” riep de jonge dame. „Dat is al zeer vroeg; zal hij wel voedsel vinden! Hoe aardig fladdert het diertje rond, genietende wat het heden aantreft en onbewust van de gure dagen, die het zeker overvallen zullen. Mocht die vlinder mij dat ook gedurig leeren, — ongeduldig als ik dikwijls ben. Ik dank je, lieve vlinder, voor het lesje, dat je me weder geeft. O, hoe rijk is je leven aan lessen voor de menschenkinderen. Nog slechts voor een paar maanden was je een onaanzienlijke rups, die men ongaarne aanraakte, en zoo men je op de bladeren en bloemen aantrof, doodde. Maar je bent dat gevaar ontkomen; je bent stil je weg gegaan, en nadat je genoeg van je eerste leven hadt, spon je je eigen graf, huldet ge je in een grafkleed, bleeft weken lang als in de groeve des doods en zie, nu is het goddelijk licht je cel binnengedrongen, heeft je aangeraakt en je ontwaakte als uit den doode. Je kluisters werden verbroken, en niet meer als de miskende rups, als een langzaam zich voortbewegend gedierte kwam je te voorschijn, neen, als de heerlijke vlinder, dien mijn oogen niet volgen kunnen, zóó snel ben je in je bewegingen en zoo vroolijk in je wendingen!”

Zij tuurde naar den vlinder, die nog eenigen tijd langs de grasperken fladderde en zich daarna eensklaps pijlsnel omhoog

hief, ver boven het kasteel, waar het oog der jonge dame hem niet volgen kon, hoeveel moeite zij er zich ook voor gaf. Toch bleef zij zoolang staren, totdat haar oog niets meer zag dan de blauwe lucht en eenige dunne wolkjes, die langzaam aan het zwerk dreven.

„O,” herhaalde zij, „ik dank je voor je lesje, voor je vermaning en het opwekkende woord, dat je mij juist heden toefluistert. Ik ben niet wat je vroeger waart, en ik zal nooit worden wat je heden bent, want ik ben een mensch, en wat is er hooger te bedenken dan mensch te zijn! Tante Mathilde spreekt altijd van hoogere wezens, waarmede zij de bewoners der geestenwereld en de engelen bedoelt, maar hooger dan verlorene zondaren zijn zij zeker niet. Zij zijn dienstbare geesten, ons onderworpen, zij waken over ons, maar zullen nooit de heerlijkheid deelachtig worden, die de mensch eenmaal erlangen zal.

't Is waar, de mensch is diep gevallen, maar zoo lief heeft God de menschen gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. En God zij geloofd! Hij heeft ook mij behouden door dien Zoon, in wien ik als mijn Zaligmaker geloof en mij in Hem verblijdt, uitziende naar de eeuwige verlossing en zaligheid, mij door Hem toegezegd. Dat kan geen ander wezen, zelfs niet de hoogste engel, zeggen of daarin roemen, dan alleen de mensch. En

mocht ooit eenige twijfeling ons hart binnensluipen, — wij hebben het onfeilbare Woord van God, dat ons onze verlossing predikt en ons heenwijst naar Golgotha en de ledige spelonk, waaruit de Christus is verrezen, die nu heengegaan is om plaats te bereiden voor de zijnen. En niet slechts het woord Gods, ook de natuur predikt onze heerlijke verandering. O, lieve vlinder, jij, die zoo nietig was, — hoe dank ik je voor deze herinnering!”

Zij bleef nog geruimen tijd naar buiten staren, verdiept in hare gedachten, die steeds opwekkender werden, getuigden zonnigen lach op haar gelaat.

Waarom dacht zij?

Ongetwijfeld aan iets goeds en verblijdends. Haar grootste vreugde was anderen te verblijden en zij geloofde, dat dit haar roeping was. Nu, de Heer had haar ook het vermogen gegeven, om daaraan te beantwoorden. Zij was het eenige kind van Baron Van Wintersvick, die haar liefhad als zijn oogappel, en schoon niet in haar godsdienstige gevoelens deelende, noch al haar wenschen vervullende, daar hij deze vaak als dweepzuchtige grillen beschouwde, — stond hij haar toch dikwijls meer toe, dan zij meende te kunnen verwachten. Dezen morgen was hij reeds vroeg bij haar gekomen, had haar geluk gewenscht en haar een couvert met papieren ter hand gesteld, waarna hij spoedig was heengegaan, daar hij met den notaris in de naastbijgelegen stad

te spreken had. Toen zij het couvert losmaakte, vond zij daarin een aanzienlijke som gelds in banknoten, met de bepaling er bij, dat haar maand- of kleedgeld van haar twintigsten verjaardag af verdubbeld zou worden. In het eerst staarde zij eenigszins verlegen op dien schat en ontsnapte haar een zucht, alsof zij niet wist, wat daarmede aan te vangen, maar een oogenblik later rezen er plotseling verscheidene menschen voor haar geest op. Van waar die zoo op eenmaal in haar gedachten gekomen waren, wist zij zelve niet. 't Was alsof zij droomde en zich te midden van armen, zieken, lijdenden, weduwen en weezen verplaatst zag, die haar toeriepen: „Zie hier de bank, waarheen ge uw geld moet brengen.” En wonderlijk! Boven die allen stak het hoofd uit van een knaap, die over den rug eener lijdende vrouw heenzag en haar smeekend toeknikte.

Terwijl zij nog hierover nadacht, werd er aan haar kamerdeur geklopt. De binnentredende was Hendrik, de huisknecht, een man met een onaangenaam uiterlijk; zijn gelaat teekende weinig verstand, hoewel hij meende de wijsheid in pacht te hebben. Voor zijn werk was hij bekwaam en wat men hem gelastte, deed hij. Hij behoorde echter tot die soort van menschen, van wie men niet weet of zij onnoozel dan wel slim zijn. Spaarzaam was hij, bij gierig af, en hij kende geen ander genot dan zich rijk te droomen, terwijl hij ieder benijdde, dien het voorspoediger ging dan hem.

„Freule,” begon Hendrik, „daar is Cornelis Salm, het zoontje van de bezembindster. Hij heeft een brief in de hand en vraagt om de freule te spreken.”

Freule Cornelia dacht een oogenblik na. Zij verwachtte den knaap en wilde hem ook gaarne te woord staan, maar moest nog eens goed over dien jongen nadenken.

„Ja, Hendrik,” sprak zij, „ik kan den jongen nu nog niet ontvangen. Zeg hem, dat hij jou den brief maar moet geven en om twaalf uur terugkomen.”

„Met den brief?” vroeg Hendrik.

De freule zette een spijtig gezicht.

„Ik zeg je immers, dat hij je den brief moet geven.”

„Voordat hij weggaat?”

„Natuurlijk.”

„Ja, maar de jongen heeft gezegd, dat hij den brief alleen aan u wil geven. Er zal zeker wat goeds in zitten,” voegde hij er bij op een toon, waaruit men niet kon merken of het spot of domheid was. Dit was echter bij hem louter overleg, om hierdoor haar medelijden op te wekken, dat dikwijls gevolgd werd door een geschenk in geld. En daarom was het hem alleen te doen.

„Zeg hem, wat ik gezegd heb,” herhaalde de freule.

Hendrik ging heen en intusschen dacht de freule aan de levensgeschiedenis van dezen knaap. Die levensgeschiedenis behelsde weinig belangrijks en had meer schaduw- dan licht

zijden. In het kort kwam zij hierop neer. Op een half uur afstands van het kasteel, aan den kant van de zoogenaamde heistreek, woonde een bezemmakersgezin, waarvan de oudste zoon, Dirk Salm geheeten, verkeerling had aangeknoopt met de werkmeid van het kasteel. De Baron bemoeide er zich niet mede, maar zijn zuster Mathilde, die na den dood van de Barones de huiselijke plichten waarnam, had er veel tegen te zeggen. Vooreerst was de werkmeid zeer bij haar gezien, zij miste haar niet gaarne, daar zij steeds knap haar werk verrichtte, maar ten andere had zij vernomen, dat Dirk Roomsch was. Hoewel zij nu geen haat koesterde tegen andersdenkenden, keurde zij toch huwelijken van Roomschen met Protestanten af. Maar er kwam nog iets bij. Het gerucht ging, dat Dirk Salm verre van ingetogen leefde, dikwijls de herbergen bezocht en meer geld uitgaf dan noodig was. Zij waarschuwde dus haar werkmeid, en drong bij haar aan, het verkeer met Dirk Salm af te breken, terwijl zij niet naliet haar op de ongelukkige gevolgen te wijzen van een huwelijk met een Roomschen man, die bovendien de onmatigheid liefhad. Doch haar welmeenende woorden vonden geen ingang. De werkmeid meende dat Dirk wel zou veranderen, als zij maar eerst gehuwd waren; hij had haar beloofd lid te worden van het afschaffingsgenootschap op den dag van hun trouwen, wilde vlijtig arbeiden en haar elken dag het loon brengen, dat hij verdiend had, terwijl hij haar, wat haar geloof betreft,

geen steen in den weg zou leggen. Genoeg, zij trouwden, maar Dirk vergat lid te worden van het afschaffingsgenootschap, en zoo dikwijls zijn vrouw er hem aan herinnerde, zeide hij: „Morgen, — morgen zal ik het doen.” Hij deed het derhalve nooit, en gelijk freule Mathilde het voorspeld had, kwam het uit: Dirk Salm werd een dronkaard en zijn vrouw kwam in armoede. Twee jaren later verliet hij haar, zonder terug te keeren, en zijn vrouw zou gewis van gebrek zijn omgekomen, zoo zich niet deze en gene over haar ontfermd had. In het eerst wilde freule Mathilde niets doen, daar haar raadgevingen in den wind waren geslagen; maar vooral op aanhouden van freule Cornelia, die toen nog een klein meisje was en een zeer medelijdend hart bezat, trachtte zij het kwalijk gedrag harer vroegere werkmeid te vergeten en te vergeven, en zond haar nu en dan eenigen onderstand. Misschien zelfs zou zij haar weder in dienst genomen hebben, maar de vrees dat de bezembinder te eeniger tijd kon terugkeeren, hield haar daarvan terug. Daarbij kwam nog iets, dat het vrouw Salm onmogelijk maakte vooreerst weder in dienst te treden: zij stond op het punt moeder te worden. Nu twaalf jaar geleden, was het eveneens de 15de Februari, en ook toen ontving freule Cornelia allerlei geschenken en kostbaarheden, speelgoed en geld. Zij was overgelukkig en huppelde als een vroolijk kind door de kamers, en de eenige smart, die zij toen kende, was, dat zij al die vreugde

en voorrechten alleen moest genieten. Haar vader had het te druk met zijn pachters, met zijn rentmeester en andere zaken, dan dat hij zich eens bijzonder met zijn kind zou bemoeien. Hij had zijn dochtertje wel lief, zeer lief zelfs, maar hij was er de man niet voor om tot de behoeften van een kinderhart af te dalen, en meende dat het voldoende was, haar zijn liefde te bewijzen, door haar nu met weelde te omringen en voor haar tijdelijke toekomst rijkelijk te zorgen. Tante Mathilde bemoeide zich wel meer met haar, maar zij was te afgemeten en hield niet van drukte. En andere kinderen van haar stand waren er in den omtrek niet, met welke zij in gezelschap haar geluk kon deelen, zoodat zij zich dus alleen moest vermaken met haar Fransche gouvernante, die haar dien dag vrijaf schonk en naar haar kamer ging, om brieven naar haar vaderland te schrijven. Geen wonder dus, dat onze kleine freule zich te midden van al haar vreugde niet recht gelukkig gevoelde en maar gedurig dacht: ach, wist ik maar hoe ik gelukkig kan worden! Op eens viel haar een woord in, dat zij Zondags te voren in de dorpskerk gehoord had. Zij verstond nog weinig van de preek, maar enkele woorden onthield zij toch. Zoo b.v. had de dominee gezegd: „Laat ons nooit het oor sluiten voor het geroep der armen. Immers, de Heere Jezus heeft gezegd: De armen hebt ge altijd met u, maar Mij hebt gij niet altijd. Wij zouden veel gelukkiger zijn, indien wij trachtten,

zooveel in ons is, het leed der armen te verzachten, want het ware geluk wordt men deelachtig door anderen gelukkig te maken.”

Anderen gelukkig te maken. Zie, dat was het juist, wat de kleine Cornelia begeerde, en dan zou zij immers zelve gelukkig zijn! Maar hoe kon zij anderen gelukkig maken? Zij gaf wel eens een geldstukje aan dezen en genen arme, dien zij op de wandeling met haar gouvernante ontmoette, en het deed haar genoeg als zij iets gegeven had, maar zij zou zoo gaarne met zulk een arme gesproken en naar allerlei dingen gevraagd hebben, opdat zij misschien nog meer zou kunnen geven, — maar haar gouvernante trok haar altijd terug, daar zij vreesde, dat haar leerlinge iets zou hooren, dat niet goed voor haar was. Anderen gelukkig maken! O, Cornelia dacht er den ganschen dag aan, en wenschte slechts een antwoord te vernemen op de vraag: hoe moet ik dat doen? De dag ging voorbij zonder dat het antwoord kwam. Toen het tijd werd naar bed te gaan, begaf zij zich naar haar kamer, waar de kindermeid haar bij het uitkleeden zou behulpzaam zijn.

„O, Jansje,” sprak zij in haar kinderlijke eenvoudigheid, „wat heb ik veel van Papa, van tante Mathilde en oom Willem gekregen! Je hebt zeker niet alles gezien? Wel mijn mooie pop en het prachtige serviesje en den zilveren lepel en vork met mijn naam er op, — maar 't andere, dat

tante voor mij bewaart, heb je niet gezien, nietwaar?.... Maar wat is het, Jansje, je ziet er zoo betrokken uit. Heb je weer kiespijn?"

Neen, Jansje had op 't oogenblik geen kiespijn, maar zij was toch een weinig treurig gestemd, en wel wegens vrouw Salm, die vroeger haar vriendin was. Op aanhouden van Cornelia vertelde nu Jansje onder het uitkleeden, dat vrouw Salm hedenmiddag een zoontje gekregen had.

„En och, freule,” voegde zij er bij, „'t is daar zoo treurig gesteld: haar man is weg, haar Roomsche schoonouders laten zich niets aan haar gelegen liggen, en er is nauwelijks het noodige om het kindje te verzorgen.” — Cornelia barstte in tranen uit: haar ontvankelijk gemoed stelde zich den nood nog erger voor dan hij reeds was, en zij vroeg dadelijk, of Jansje nog dien avond naar de arme moeder wilde gaan, om haar eenig geld te brengen. Dit kon Jansje echter niet doen, daar de heistreek te ver af was en de huiselijke werkzaamheden het ook niet toelieten, thans uit te gaan. Maar morgen zou Jansje het doen, en zien wat er verder voor de arme vrouw en haar kind kon gedaan worden. Of nu Jansje met vrouw Salm in het geheim sommige dingen had afgesproken, die zij voor haar doen zou, of dat een toevallige aanleiding haar hierop gebracht had, is mij nooit duidelijk geworden, maar dit is zeker, dat Jansje aan haar jonge freule voorstelde een soort van peettante over het kind van vrouw Salm te

worden, daar het immers op den dag harer verjaring geboren was. Cornelia, die nog gedurig nadacht over de vraag hoe zij anderen gelukkig kon maken, meende dat zij zich niet lang mocht bezinnen en stemde dadelijk toe, mits tante Mathilde er verlof toe gaf. Zij had echter weinig vrees voor een weigering, en zoo tante ook niet dadelijk mocht toestemmen, dan zou zij bij haar zoolang met haar bliken en omhelzingen en kleine vleierijtjes aanhouden, dat die toestemming wel zou volgen. Ditmaal echter bedroog zij zich. Tante Mathilde wenschte de connectiën met vrouw Salm, — zooals zij zich uitdrukte — niet verder uit te strekken. Zij had er niets tegen en kon er ook niets aan doen, dat het kind naar haar nichtje genoemd werd en Cornelis zou heeten, maar zonder dat Cornelia zich aan eenige verplichting omtrent het kind zou verbinden. Het eenige, wat zij begeerde en waartoe zij dan ook eenige ondersteuning aanbod, was, dat het kind in de Hervormde kerk zou gedoopt worden, hetgeen dan ook geschiedde. Doch al bleef tante Mathilde stijf op haar stuk, onze kleine Cornelia had ook haar hoofdje. Zij was er van overtuigd, dat zij gelukkig zou worden, als zij anderen gelukkig maakte, en zich hieraan vasthoudende, besloot ze, zooveel zij kon, de kleine beschermster van den nog kleineren Cornelis te worden, droeg Jansje op naar vrouw Salm te gaan en haar te zeggen, dat het haar genoeg zou doen, zoo de kleine jongen Cornelis genoemd

werd, en van dien tijd af stond de naam van vrouw Salm menigmaal in haar uitgaafboekje. Intusschen waren er nu vele jaren voorbijgegaan, jaren van verschrikkelijk lijden voor de arme vrouw, die ten gevolge van een verlamming niet in staat was uit werken te gaan, en ternauwernood in haar levensbehoeften en die van haar kind kon voorzien door het maken van bezems en boenders, die haar zoontje, toen hij slechts even loopen kon, aan de huizen verkocht.

Tante Mathilde's voorspelling was dus wel uitgekomen, en de onbezonnen vrouw zou waarschijnlijk van gebrek bezweken zijn, zoo de liefde niet sterker was geweest dan vooroordeel en spijt. Jansje bracht menige gave naar de heistreek, en freule Cornelia wist er altijd iets bij te voegen voor haar naamgenoot, telkens wanneer zij hem bezocht, hetgeen echter in de laatste jaren minder geworden was, daar onze freule op haar zestiende jaar door een val haar voet brak, en sedert slechts hoogst gebrekkig kon loopen. Intusschen had zich Cornelis goed ontwikkeld. Men zou vragen waardoor? Zulk een vraag blijft altijd hoogst moeilijk te beantwoorden. Men ziet het veelal, dat kinderen van welgestelde ouders, — kinderen, wien het nooit aan de noodige zorg en verpleging ontbreekt — wegwijnen en in hun jeugd een sukkelend leven leiden, terwijl kinderen van arme ouders, die des avonds hongerig naar bed gaan en 's morgens niet weten, waarvan zij dien dag leven zullen, — groeien als

kool en er uitzien als het Geldersche welvaren. Hetzelfde heeft ook met planten en dieren plaats: sommige planten en dieren, die bijna geen opkweeking genieten, tieren weelderig voort, en men verwondert zich over hun bestaan, terwijl zij, die het best verzorgd worden, wegsterven. Het eenige antwoord, dat ik er op weet is, dat God zich op een bijzondere wijze met hen bemoeit. Wat naar zijn raad eenmaal leven zal, zal leven, trots alle moeilijkheden en ellenden. Inderdaad, onze Cornelis ontwikkelde zich goed; dat wil zeggen, hij groeide flink uit de kluiten, en als men hem met zijn bundel bezems en boenders op den rug over den weg zag loopen, dan viel het ieder in het oog, welk een handige en welgevormde knaap hij was. Van schoolgaan was niet veel gekomen. Wel behoefde vrouw Salm geen schoolgeld te betalen, daar hierin door freule Cornelia voorzien werd, maar de moeder kon haar kind niet missen, vooreerst, daar zij zelve wegens hare verlamming verzorging en oppassing behoefde, maar vooral daar Cornelis, door het rondventen van zijn koopwaar, in hun nooddrift moest voorzien. Toch had Cornelis iets geleerd; ja, hij was zelfs een wonder in de oogen van meester Vlag, zoovele vorderingen als hij gemaakt had in de enkele uren, waarop hij de school te hooi en te gras had bezocht, en menigmaal had de meester tot de freule gezegd: „In dien jongen steekt wat goeds; daar zit een knappe bol op; als hij eene opleiding en

degelijk onderwijs geniet, dan kan er nog wat van hem groeien." Freule Cornelia was deze meening ook toegedaan, maar het was haar nooit, althans tot dusver niet — in de gedachte gekomen, dat zij haar liefdadigheid nog verder over den knaap moest uitstrekken en hem iets degelijks moest laten leeren. Elk jaar kwam hij den 15den Februari naar het kasteel, om de freule met haar verjaardag geluk te wenschen, en bij die gelegenheid ontving hij dan van haar eenige boekjes, een paar kleedingstukken en geld. Zoo was dus nu weder die verjaardag aangebroken, en wij hebben uit Hendriks mond vernomen, dat de knaap zijn gewone bezoek bracht en met een brief aan de deur stond te wachten.

Hendrik kwam boven en zag er eenigszins teleurgesteld uit. Het was hem niet naar den zin gegaan, want de jongen had hem toch den brief gegeven met de boodschap, dat hij om twaalf uur het antwoord zou komen halen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET BEZOEK EN ZIJN GEVOLGEN.

„Dit is de brief van den jongen, freule,” zeide Hendrik op minachtenden toon, terwijl hij het papier bij een tipje had aangevat en op tafel lei.

De freule begreep wel wat de oorzaak was van dien toon, want de brief zag er niet aanlokkelijk uit. Het was eigenlijk slechts een velletje papier, uit het een of ander schrijfboek gescheurd, dicht gevouwen, met stijf sel vastgemaakt en voorzien van een gevlekt adres, dat de sporen droeg van een onkundige en ongeoefende hand.

„Och, Hendrik,” zei de freule, „ik ben niet zoo bang om bevlekte brieven aan te raken; er is water in overvloed, om mij weder te reinigen, en zij, die zich met armen bemoeien, moeten voor zulke kleinigheden niet terugdeinzen. De vlekken zitten er slechts boven op en zullen mij van binnen niet ontreinigen.”

Hendrik ging brommende heen.

Freule Cornelia sloot het venster, nam het papier op, en toen het haar gelukt was den brief los te maken, las zij het volgende, waarvan zij de fouten maar overzag en ze, lezende, verbeterde: „Hoogedele freule, ik en moe wenschen u veel zegen toe op uw verjaardag. Vandaag ben ik 12 jaar en heb van Jansje een boek gekregen, en Jansje zei: ik moest de freule vragen om eens goed over mij te denken; ik wou zoo gaarne wat leeren en noem mij Cornelis Salm.”

Er kwam een glimlach op haar gelaat, toen zij deze laatste woorden las, terwijl zij zichzelve afvroeg: wat goeds kan ik aan dien jongen doen? Te gelijker tijd viel haar in wat meester Vlag haar wel eens van dien knaap gezegd had, en hoe dikwijls Jansje haar had ingefluisterd: „Och, freule, 't is zoo'n aardige jongen! 't Zou zonde en jammer zijn als die jongen in de heistreek bleef rondzwerfen en niet verder kwam dan bezems en boenders te maken en te verkoopen. Als ik rijk was, dan wist ik wel wat ik deed. Ik zorgde dat zijn moeder ergens besteed werd en bracht den jongen bij den meester, die hem zeker voor het een of ander vak zou bekwamen, waardoor hij in staat zou zijn op een betere en fatsoenlijker wijze zijn brood te verdienen. O, freule, wat zou die arme jongen gelukkig zijn, als dit gebeurde, want hij hunkert er naar om wat te leeren als een visch naar water.”

Hieraan dacht de freule, doch er waren meer moeilijkheden aan verbonden, dit plan tot uitvoering te brengen, dan Jans vermoedde. Hoe graag zij ook den jongen gelukkig wilde maken, zij wist nog niet welken weg zij zou inslaan.

Terwijl zij haar oogen opsloeg, viel haar blik op den muur, waar, onder een boekenrekje, de scheurkalender hing, dien zij sedert 1 Januari in haar bezit had. Het was de eerste scheurkalender, dien zij ooit gezien had en wel de Nieuwe Christelijke scheurkalender, uitgave van H. De Hoogh & Co. te Amsterdam. Getrouw had zij elken dag het blaadje afgescheurd en de voor- en achterzijde gelezen. Thans vertoonde de scheurkalender haar het blaadje van 15 Februari 1877.

Zij had deze voorzijde reeds des morgens zeer vroeg gelezen, maar niet met de noodige aandacht. Zij had er dan ook den rechten zin en de juiste beteekenis niet van begrepen. Het ging haar als met iemand, die voor het eerst den blik slaat in een stereoscoop en de voorwerpen niet helder ziet. Maar thans was het alsof haar eensklaps de schellen van de oogen vielen en zag zij in dat woord hare roeping. Neen, aan haren Heiland persoonlijk kon zij geen goed meer doen, en dit had Hij ook niet meer noodig. Immers, Hij was nu opgevaren en gezeten aan de rechterhand der majesteit Gods in de hemelen. Maar aan de zijnen, ja, aan de zijnen, die Hij had achtergelaten, en onder de zijnen al de kleinen, die

Uitgave van H. DE HOOGH & Co., Amsterdam.

FEBR. — DONDERDAG.

15

Zij heeft een goed werk aan Mij gewrocht.
Matth. 26 vs. 10.

Een goed werk aan Hem te doen is nu niet meer noodig. Maar om Zijmentwil aan die Hem toekomen, aan Zijne zaak, aan Zijn rijk, ja! dat is den Zijnen opgelegd. Heer! maak mij daarin getrouw!

—————
'k Zal met verstand den weg betreên der vromen.
Wanneer zult Gij, mijn Bondsgod! tot mij komen?
Ik zal doen zien in al mijn huisbeleid
D'oprechtheid.

Psalm 101 : 2.

—————
HERINNERING.

1546. Luther houdt zijn laatste leerrede.

Hij liefhad, en die Hij gewis, zoo Hij nog op aarde was, zegenend de hand op het hoofd zou leggen, — aan die allen, zoover zij onder haar bereik waren, wilde zij een goed werk doen. En wie was er nu op dit oogenblik nader aan de beurt dan het kind, dat zoo ongelukkig was? O zeker, zij wilde hem gelukkig maken. Haar had de Heer zoozeer bevoorrecht, waarom zou zij dan niet iets, ja desnoods alles geven, om een kind uit de ellende te rukken, en Hem ter eere te voeden? O, zoo het haar eens gelukte, hem geheel aan 's Heeren dienst toegewijd te zien, hoe gelukkig zou zij dan zijn! Welk een zegen zou hij dan verspreiden, als hij, met de bazuin des Evangelies aan de lippen, overal rondging en zielen won voor den Heer! Met geen schatten was zulk een genot te betalen, — en zou zij dus nu haar gaven terughouden? Haar vader had haar immers zoo veel gegeven, veel meer dan zij behoefde, zoodat zij best er maandelijks iets van kon afzonderen, om hem een behoorlijke opleiding te geven.

Aldus redeneerde onze freule met zich zelve. Haar illusiën strekten zich wel wat ver uit, maar dit lag geheel en al in haar wezen. Haar liefdevol hart koesterde de beste gedachten, en er rezen volstrekt geen zwarigheden bij haar op. De liefde hoopt alle dingen, en bij haar was de hoop zeer sterk ontwikkeld.

De klok van het kasteel kondigde het middaguur aan,

en met den laatsten slag bracht Hendrik het bericht, dat de jongen er was.

„Laat hem maar bij mij boven komen,” zei de freule.

„Hier?” vroeg de huisknecht.

„Ja, in mijn kamer,” antwoordde zij.

„Ik zou het de freule niet aanraden,” zeide hij. „De jongen ziet er uit alsof hij zich in de hei rondgewenteld had; hij lijkt zelf wel op een bezem, ruikt niet al te frisch en bovendien, hij wrijft zich en knijpt zich gedurig hier en daar, zoodat ik geloof, dat het niet pluis met hem is.”

„Och, Hendrik, 't zal niet zoo erg wezen als je denkt. Laat hem maar gerust hier komen. De arme jongen is wat verlegen uitgevallen; vandaar de bewegingen, die je opgevallen zijn.”

„'k Mag het lijden, freule, maar u zult er berouw van hebben,” zeide hij, schouderophalende en heengaande.

Eenige oogenblikken later liet de knecht den jongen in de kamer, terwijl hij zich, om zijn afkeer te toonen, den neus met de vingers toekneep. Hij had waarlijk niet te veel van hem gezegd, toen hij zei, dat de jongen wel een bezem leek. Cornelis had zich den ganschen morgen op de hei beziggehouden en had er nog weinig besef van, dat hij zich eerst van allerlei onreinkheden te zuiveren had, voordat hij het waagde, de freule onder de oogen te treden. Armoedig en schraal zag er zijn kleeding uit; handen en

aangezicht waren vuil, en tusschen de haren staken allerlei overblijfsels van heideplanten.

De freule zag dit wel, maar zij meende een kennersoog te hebben! De goudzoeker en de diamantdelver zien terstond wat zij in handen hebben, en weten dat er onder de korst aarde of erts kostbaar metaal en edelgesteente verborgen ligt, dat slechts behoeft gereinigd en geslepen te worden, om tot zijn waarde te komen. Zoo ook zag de freule over al de onreinheid, die aan Cornelis kleefde, heen, en meende onder het onaanzienlijke gewaad binnen in hem iets te bespeuren, dat, wanneer het aan het licht gebracht en behoorlijk gereinigd en aangekweekt was, wel te een of anderer tijd zou schitteren.

Zij onderhield zich nu met den knaap, die telkens uit verlegenheid de pet tusschen zijn vingers ronddraaide, en kreeg van hem te weten, dat Jansje hem ingefluisterd had aan de freule te schrijven, om eens goed over hem te denken, maar waarin nu dat goede zou moeten bestaan, dat wist hij zelf niet. Doch de freule wist het. De tekst van 15 Februari wees haar op dit kind, haar door God toegezonden en — haar besluit stond nu vast: zij wilde iets goeds doen ten behoeve van dezen knaap.

„Hoor eens, Cornelis,” zeide zij, hem eenig geld toe-reikende, „geef dat aan je moeder, en zeg haar, dat ik spoedig eens bij haar zal komen, om over je te spreken.

Intusschen moet je eens met je moeder overleggen, hoe ik jullie lot kan verbeteren, en wat je gaarne zoudt willen worden. Ik heb nu geen tijd langer, om met je te spreken. Ga dus nu naar huis en wacht af wat er gebeurt.”

De jongen zeide goedendag en ging heen.

Baron Van Wintersvick kwam in den namiddag te huis, en spoedig daarna zette men zich aan tafel. Gasten waren er dien middag niet, 'tgeen in dezen tijd van het jaar wel eens meer gebeurde. De Baron was aan het middagmaal altijd zeer spraakzaam; hij had een opgeruimden aard, maar gewoon zijnde te bevelen, hield hij er niet van, dat men hem tegensprak. Gebeurde dit laatste, dan werd hij driftig en hadden er soms onaangename tooneelen plaats. 't Spreekt vanzelf, dat zijn zuster en dochter zich zooveel mogelijk naar zijn luimen schikten en alles vermeden wat hem kon opwinden. Het ging wel niet altijd, daar de Baron iets spotachtigs in zijn karakter had, maar over het algemeen werd de vrede bewaard door te zwijgen.

Reeds bij het binnenkomen had Cornelia opgemerkt, dat haar vader iets had, dat hem hinderde. Wat dit was wist zij niet, maar daar hij gewoon was zijn gedachten uit te spreken, al geschiedde dit op eenigszins bedekte wijze, zoo vermoedde zij wel, dat zij er iets van vernemen zou.

„Wel, Cornelia,” begon de Baron, „heb je vele ver-

jaarbrieven van je vriendinnen en kennissen ontvangen?”

„Neen papa, niet veel.” En nu noemde zij enkele vriendinnen op, die haar geschreven hadden.

„En heb je geen bezoeken ontvangen?”

De toon, waarop haar vader dit vroeg, overtuigde haar terstond, dat hier iets achter stak, zoodat zij begreep voorzichtig te moeten zijn.

„Wie zou hier komen, papa?” vroeg zij op haar beurt.
„De meeste vrienden zijn naar de stad, en de overige, die, evenals wij, 's zomers en 's winters buiten blijven, hebben wel aan wat anders te denken dan aan mijn verjaardag.”

„Dus in het geheel geen bezoek ontvangen?” vroeg de oude heer, terwijl hij zijn dochter glimlachend en tegelijk uitvorschend aanzag.

Cornelie kreeg een kleur en wierp een blik op haar tante. Zij had, als terloops, haar iets van het bezoek van Cornelis medegedeeld, doch was nog niet in bijzonderheden getreden. Tante kon hierover onmogelijk met haar vader gesproken hebben, daar de Baron pas te huis was gekomen.

„Dus in het geheel geen bezoek ontvangen, Cornelie?” vroeg hij andermaal, terwijl zich nu een spottende glimlach op zijn gelaat vertoonde.

„Als Pa,” dus antwoordde Cornelie, „onder een bezoek verstaat, wanneer zich een heer of dame aanmeldt, dan heb ik geen bezoek ontvangen.”

„Maar ik meende toch, dat er een soort van aankomend jongeheer of zoo iets op je kamer is geweest,” ging de Baron op zijn gewone spottende wijze voort.

Cornelie begreep nu op wien dit doelde, en zij vroeg het zich zelve af, hoe haar vader het was te weten gekomen. Zou Hendrik altemet in zijn domheid de overbrenger geweest zijn? Maar neen, dat kon niet, want de huisknecht, die thans tafel diende, had vóór dien tijd geen gelegenheid gehad, met den heer des huizes te spreken. Maar waarom dit bezoek ook geheim te houden? Haar vader mocht immers wel weten dat zij een goed werk deed, en 't was niet de eerste keer, dat armverzorging en weldadigheid ter sprake kwamen. Liever — 't is waar — zou zij geen woord van Cornelis gerept hebben, daar zij allerlei aanmerkingen vreesde — maar nu haar vader toch eenigszins de lucht van dit bezoek gekregen had, meende zij er maar rond voor uit te moeten komen.

„Het zontje van vrouw Salm is even bij mij geweest,” antwoordde zij op een luchthartigen toon, „maar papa zal dit toch wel niet als een bezoek aanmerken?”

Cornelie zag dat haar vader eenige moeite deed om zich te bedwingen, maar hij vermocht beter anderen te beheerschen dan zich zelve.

„En ontvang je zulk volk bij je op je kamer? Wat heb je er aan, je met zulke menschen te bemoeien? 't Is gespuis,

't zijn schooiers, die altijd op den klap loopen en je met mooie woordjes en allerlei complimenten weten te vleien."

Cornelie wilde eerst zwijgen, maar daar zij zich nu eenmaal voorgenomen had, de beschermster van den knaap te wezen, meende zij zijn partij te moeten trekken.

„Ik hoor toch allerlei goeds van den knaap, papa, en de eenige last, dien ik van hem heb, — als het last mag heeten — is, dat hij sedert een paar jaren trouw op mijn verjaardag mij komt gelukwenschen, te meer daar hij dien dag ook verjaart."

„Ja, dat weet ik, en dat doet er ook niets toe. Er zullen wel meer menschen uit den omtrek heden jarig zijn, en 't zou een mooi ding wezen, als die nu allen goed vonden, je hun compliment te brengen. Ik weet niet waartoe het dient, dat die jongen hier komt. Wat doe ik met dat gespuis in mijn huis! Laat hem zijn kost op de hei zoeken, en als hij wat mans wordt, kan hij hier op de plaats als arbeider werken. Maar eerst moet hij nog veranderen, want het is een door en door kwade jongen, die bij je komt met een vleierend gezicht, maar zijn booze streken heeft."

„Dan zou het goed zijn, als hem dit onder het oog gebracht werd," zeide Cornelie. „Ik geloof evenwel niet, dat hij is als pa hem schildert."

„Niet? Geloof je dat niet?" vroeg de Baron, driftig wordende. „Heb ik dan geen oogen in mijn hoofd en ben

ik doof geworden? Ik ken dien jongen. Hij is van dat soort, dat niet deugt, en ik zeg je, dat ik hem niet in mijn huis wil hebben. Zulk gemeen volk zou zich ten slotte verbeelden hier de baas te worden."

"Maar Frits!" zeide zijn zuster op zachtmoedigen toon, „hoe kunt ge u nu over zoo'n bagatel zoo driftig maken!"

„Ik ben niet driftig," antwoordde haar broeder, terwijl zijn rood gelaat het tegendeel getuigde, „maar Cornelia moet weten hoe ik er over denk."

„Maar aangenomen, Frits," vervolgde tante Mathilde, „dat de jongen zoo slecht is als ge zegt, zou het dan niet goed zijn, zooals Cornelia zegt, om hem dat onder het oog te brengen?"

„Dat gaat mij niets aan," antwoordde de Baron. „Ge wilt toch wel niet, dat ik den zedenmeester ga uithangen, of dat ik met traktaatjes of preeken rondloop, om die elken kwaden jongen in de hand te duwen? Ik weet wel, Cornelia zou dat gaarne zien, en zij zelve wenscht niets liever dan van al die schooiers vrome engeltjes te maken, met wie zij kan bidden en psalmzingen. Maar dat is kool. Laat zoo'n jongen zijn werk doen, en als hij niet goed wil oppassen, dan moet hem de veldwachter maar bij zijn kraag pakken en naar een verbeterhuis brengen. Daar zullen ze hem wel mores leeren."

Tante en dochter vonden het beter te zwijgen, en eenige

oogenblikken verliepen er, waarin ieder zich met zijn eigen gedachten bezighield. Zachtjes aan nam het gesprek een andere wending, en voordat het middagmaal was afgelopen, scheen het alsof niemand hunner meer aan Cornelis Salm dacht.

Maar Cornelia dacht wel aan den knaap. Hoe zachtmoedig haar karakter ook was, toch had zij haar eigen wil, en zoo zij zich voorgenomen had iets te doen, dan voerde zij dit uit, al stonden haar ook duizend hinderpalen in den weg. Het ging haar net als het jonge plantje, dat nog onder de aarde verborgen is, en door allerlei kluitjes en steentjes belet wordt, zich te verheffen en te voorschijn te komen, maar dat nu eenmaal naar boven moet en naar boven wil, en trots die hindernissen toch zijn doel bereikt. Cornelia wist, dat zij door tegenspraak niets bij haar vader vermocht. Maar zij kende een ander middel, om den Baron, zij het dan ook niet tot andere gedachten te brengen, dan hem toch te bewegen, haar stil in haar hervormings- en weldadigheidsplannen te laten begaan. En dit middel was een zacht en vriendelijk woord, op den juisten tijd gesproken. Toen de Baron des avonds binnenkwam, om als gewoonlijk in bijzijn van zuster en dochter thee te drinken, nam zij een geschikt oogenblik waar, en haar arm om zijn hals slaande, en een kus op zijn wangen drukkende, zeide zij, half vleiend:

„Nietwaar, papa, u hebt er immers niets tegen, wanneer ik tracht het lot van armen te verbeteren?”

„Wel neen, mijn kind,” was het antwoord van den Baron, die zachter gestemd was. „Wie kan daar tegen zijn? Dat is onze menschenlijke plicht, en ik doe het ook, hoewel eenigszins anders dan jij,” — voegde hij er glimlachend bij. „Ik weet het, Cornelia, je meent het goed, maar, mijn kind, je schept je te veel illusiën. Je stelt je ik weet niet wat voor van de godsdienstige dingen die je hun opdringt, maar geloof mij, achter je rug lachen je de armen uit. Zij komen om geld, en niet om je preeken.”

„Maar pa,” zeide Cornelia glimlachend, „ik preek immers niet. Het kan wel eens gebeuren, dat ik, als ik bij armen kom, hun een goed woordje toespreek en hen wijs op den Heer, maar overigens dring ik hun nooit mijn denkbeelden op.”

„Zoo,” zeide de oude heer, die wel begreep, dat zij eigenlijk het gesprek op Cornelis wilde brengen, „en wat wou je nu met dien jongen beginnen?”

’t Was voor Cornelia moeilijk hierop een antwoord te geven, want hoewel zij reeds allerlei plannen gemaakt en ook tante geraadpleegd had, was zij evenwel nog niet tot een besluit gekomen.

„Ik weet het waarlijk niet, papa,” antwoordde zij. „Ik heb gehoord, de jongen heeft een goeden aanleg”

„Waarvoor? Je meent toch niet voor schoolmeester of dominee? Denk daar toch asjeblijft niet aan. Wij hebben

waarlijk al schoolmeesters en dominees genoeg, die elkander gedurig in de haren zitten en ons vervelen met hun gekijf. . . . Aanleg, zeg je —” en hij werd weer een weinig driftig, „hij heeft al den aanleg om een boosdoener te worden Vraag me maar niet, hoe ik dat weet,” vervolgde hij, ziende dat zijn dochter hem verwonderd en bedroefd aanzag, „ik weet het Doch dit neemt niet weg, dat je van jou kant alles moogt doen, wat je goedvindt, om dien jongen een beetje geschikt voor de maatschappij te maken. Zorg bijvoorbeeld, dat hij wat betere kleeren aan zijn lijf krijgt; stuur zijn moeder een pond groene zeep, dat hij zich behoorlijk kan wasschen; geef hem wat boekjes, om Zondags te lezen en voor de rest laat hem werken. Hij kan als bezembinder zijn brood verdienen, en jij, die je altijd op God beroept, en zegt, dat Hij ons lot bestuurt — ’tgeen ik trouwens beaam, want ik ben orthodoxer dan je denkt, — je zult toch wel willen toestemmen, dat als God gewild had, dat de jongen geen bezembinder geworden ware, of met geen bezems en boenders langs ’s Heeren wegen zou loopen, Hij hem wel in andere omstandigheden zou geplaatst hebben.”

„Dat stem ik gedeeltelijk toe,” zeide zijn dochter, die naast haar vader had plaats genomen, „maar indien God ons lot bestuurt, dat door u erkend wordt, zou het dan niet zeer goed kunnen zijn, dat Hij het mij in ’t hart gaf

mij het lot van dien jongen aan te trekken en hem overeenkomstig zijn aanleg te doen opvoeden?"

De Baron gevoelde, dat hierin eenige waarheid lag, maar hij was er de man niet voor, om anderen gelijk te geven. Derhalve kwam hij weder op zijn oude redeneeringen terug.

„Aanleg, zeg je? Maar 't is net, alsof je den jongen reeds onder handen gehad en hem van binnen bekeken hebt. Aanleg! Zeur mij toch niet over aanleg! Wat hebben zulke kwade jongens voor aanleg? Ik blijf er bij: laat hem bezembinder blijven.”

„Maar ik wou toch zoo gaarne iets goeds voor hem doen, papa,” waagde Cornelia andermaal te zeggen.

't Gesprek begon den Baron, die verlangde zijn kranten te lezen, te vervelen, en naar een andere tafel gaande, waar deze lagen, zeide hij:

„Je kunt doen wat je wilt met dien jongen. Maar twee dingen verzoek ik je: maal mij niet aan 't hoofd, wanneer het spaak met hem loopt en houd hem buiten mijn huis. En hiermede basta!”

Cornelia wist, als haar vader dit laatste woord gezegd had, dat zij het gesprek moest afbreken. Zij nam dan ook haar borduurwerk ter hand, en onderwijl tante Mathilde thee schonk, dacht zij na over 'tgeen haar te doen stond, en op welke wijze zij iets voor den jongen kon doen.

DERDE HOOFDSTUK.

EEN BEGIN VAN HET GOEDE WERK.

Ook den volgenden dag was het zacht lenteweer, en freule Cornelia besloot des middags, om aan haar voornemen gevolg te geven. Zij had zich bijna den ganschen nacht met haar plannen beziggehouden, en eerst toen zij geloofde, den juisten weg gevonden te hebben, was zij ingeslapen.

Wat was nu eigenlijk haar plan met den knaap? Met zekerheid zou zij het u niet kunnen zeggen. Het ging haar ongeveer als den landschapschilder, die bezig is op het gespannen doek eenige boomen te teekenen, de richting van een beekje aan te geven, in 't verschiet een boerenwoning, een huis, een kasteel of zoo iets, — maar hoe eigenlijk het geheel zal worden, dat weet hij niet: een voorjaarsdag, een landschap bij storm, een lucht met zachte wolken, — hij is 't met zich zelf nog niet eens, maar hij

begint en gaandeweg komen de denkbeelden en ontwikkelt zich het landschap. De freule wilde in den naam des Heeren en te zijner verheerlijking aan een der zijnen een goed werk doen; maar hoe dit tot stand zou komen, was haar nog onbekend. Zij begon echter alvast. Evenals de landbouwer het zaad uitwerpt, zaaide zij al gaandeweg, in de hoop op goeden wasdom.

Hoewel het gaan haar wegens den gebrekkigen voet moeilijk ging, trippelde zij toch langzaam voort, en haar allereerste gang was naar meester Vlag. Zij wilde eens van hem weten of het geld goed zou besteed zijn, dat zij wilde aanwenden, om Cornelis iets meer dan gewoon te laten leeren. Hij had haar, gelijk wij weten, vroeger al eens gezegd, dat er een knappe bol op den jongen zat, en dat hij wel aanleg tot leeren had, maar nu wilde zij van hem weten of het voldoende was, dat de knaap het gewone onderwijs in de dorpschool genoot, dan wel of hij nog afzonderlijk onderricht behoefde.

Zoodra meester Vlag vernam wat de freule wenschte te weten, begreep hij dadelijk, dat hij hiervan partij moest trekken. En dit niet zonder reden. Als dorpsonderwijzer had hij slechts een karig inkomen, en daarbij was hij gezegend — schoon hij het geen zegen noemde — met negen kinderen, die meer noodig hadden dan hij hun kon geven. Hij verzekerde de freule, dat als die jongen eenvoudig de

school bezocht, hij niet ver genoeg zou komen, maar dat de knaap zeker een bolleboos zou worden, wanneer hem de freule dagelijks nog een of twee aparte lessen liet geven.

„U kunt er vast op aan, freule,” zei hij onder anderen, „dat als de jongen onder mijn leiding is en afzonderlijk les krijgt, hij over een paar jaar meer weet dan jongens van vijftien of zestien jaar. En dan is er ook wat van hem te maken. U begrijpt wel, dat hij, door zijn herhaald verzuim van de schooluren, niet vooruit is gegaan: maar als ik hem eens apart onder handen krijg, dan haalt hij dat spoedig in.”

„En wat dunkt u, meester,” vroeg de freule, „waartoe zou Cornelis wel bekwaam gemaakt kunnen worden?”

„Bekwaam, freule? Voor alles. Als hij van mij onderwijs krijgt en aparte lessen, dan kan ik hem overal voor bekwaam maken: voor machinist-leerling, adelborst, scheepsklerk”

Hij hield plotseling stil, daar hij bemerkte, dat dit niet naar den zin was van de freule, en vervolgde daarop, terwijl hij een anderen toon aansloeg en wel begreep wat de freule liever wenschte: „Met zijn aanleg kan hij alles worden; niet slechts onderwijzer, maar met een weinig hooger studie, wanneer hij bij mij uitgeleerd heeft, zelfs bedienaar des Evangelies.”

„Zoudt u dat meenen, meester?” vroeg de freule, wier aangezicht begon te stralen.

„O, ongetwijfeld. De jongen heeft er al den aanleg voor, en —” voegde hij er bij, den godsdienstigen zin der jonge dame kennende, „als het in den weg der Voorzienigheid en van het Opperwezen ligt, dan zal hij er wel komen.”

Deze gedachte streefde de freule. Zij zeide hem, dat zij wel van plan was, den jongen voor haar rekening op school te zenden en ook afzonderlijke lessen te laten geven, maar oogenblikkelijk kon zij nog den dag niet bepalen. Zij kon het hem echter spoedig laten weten.

Toen de freule weg was, wreef meester Vlag zich de handen, want hij had binnen een paar minuten berekend, dat zijn inkomen wekelijks minstens met zes gulden zou vermeerderd worden, en in zijn vreugde hierover liep hij naar zijn vrouw en pakte haar waar hij slechts kon. Nu, wij gunnen het hem van harte. Zulke buitenkansjes mag een dorpschoolmeester ook wel hebben.

De freule richtte thans haar schreden buiten het dorp, ver achter de naaste boerderij. Daar, diep in 't veld, stond een eenzaam huisje, een arbeiderswoning, thans bewoond door de weduwe Schot met haar dochter Leentje en haar zoon Dirk. Schot was vroeger vaste arbeider geweest op de plaats, maar had verleden jaar een gevaarlijke ziekte gekregen, waaraan hij dan ook bezweken was. Met zijn heengaan was de armoede het huisje binnengeslopen, en de weduwe zou het hard te verantwoorden gehad hebben, zoo de Baron haar

niet een klein jaargeld verzekerd had. Doch hiervan kon zij onmogelijk bestaan; wel ging zij hier en daar nog uit werken en verdiende daarmee een weinig, — maar haar dochter, een meisje van zeventien jaren, leed aan een uitterende ziekte en vereischte veel verpleging, terwijl haar eenige zoon nog te jong was, om wat te verdienen.

Aan deze weduwe had de freule gedacht en haar in hare plannen met Cornelis opgenomen. Toen zij aan tante Mathilde mededeelde, welk voornemen zij koesterde, wees haar deze op de moeilijkheid, die vrouw Salm zou onder vinden, wanneer zij van haar jeugdigen kostwinner zou beroofd worden, want hoe jong ook, bracht Cornelis toch nog altijd iets in met zijn bedrijf. De freule, die nu eenmaal besloten had, haar plan door te zetten, liet zich door dit bezwaar niet afschrikken. In haar gedachten zou dit bezwaar opgeheven kunnen worden, als vrouw Salm en Cornelis bij de weduwe Schot gingen inwonen. Dan was er slechts één huishuur te betalen; de lamme vrouw zou de zieke, hoe weinig dan ook, kunnen oppassen; vrouw Schot kon dan veilig uit werken gaan, en de weldadigheden, die anders aan twee afzonderlijke gezinnen uitgereikt werden, konden dan te zamen genomen en genoten worden, terwijl dan vrouw Salm meteen een betere woning verkreeg, daar de hare veel te wenschen overliet. 't Was waarlijk goed overlegd en ook te prijzen. 't Is niet noodig dat de

rijken hunne gaven op een verkwistende wijze uitdeelen. Dat zou verkeerd, ja onverantwoordelijk zijn. Hoe rijk de freule ook was, zij kon echter niet haar geheele maandgeld aan hen ten offer brengen, want behalve vrouw Salm en vrouw Schot waren er nog zoovelen, die van haar genoten.

Toen de freule het huisje binnentrad, vond zij tot haar vreugde vrouw Schot tehuis, bezig zijnde met haar lijdende dochter een weinig gerstewater toe te reiken. Op Leentjes wangen kwam een verhoogd blosje, toen zij de binnenkomende zag, want met haar kon zij spreken over Hem, die al onze krankheden gedragen heeft en die de lammeren vergadert in zijn schoot. De weduwe zocht dadelijk den besten stoel uit, wischte dien met haar voorschoot haastig af en plaatste den stoel bij het ledikant, dat de freule haar bezorgd had en waarin de zieke lag. De freule zette zich dan ook naast de lijderes neer en begon met haar een gesprek, zoo zacht, zoo teer, zoo opwekkend, dat de zieke onwillekeurig de handen vouwde, de oogen hemelwaarts sloeg, als zocht zij naar het oord, waar geen zonde, geen smart, geen ziekte of dood meer zou zijn. Leentje wist, dat er tegen den dood geen kruiden gewassen zijn, maar zij geloofde, dat zij onder de barmhartige bescherming van haren Heiland was, die haar ook door de donkere vallei zou geleiden naar de woningen des lichts.

Vervolgens bracht zij haar plan te berde, en wist dit zoo goed uiteen te zetten en de voordeelige zijde daarvan in zulk een helder licht te stellen, dat de arme vrouw in de vreugde haars harten met beide handen toegreep. De noodige schikking kon zeer gemakkelijk gemaakt worden. De bedsteden waren ruim genoeg en Cornelis en Dirk konden op den zolder slapen.

Er was echter voor de freule nog een groot bezwaar, en dit voelende, richtte zij tot vrouw Schot de volgende vraag: „Zouden de beide jongens elkander wel kunnen verdragen?” Zij had gehoord, dat Dirk wel eens wat lastig was. Maar vrouw Schot meende hierin volstrekt geen bezwaar te zien. Haar Dirk was wel een weinig plagerig, maar och, dat zou mettertijd wel overgaan. 't Verstand komt niet voor de jaren. Hij had er dikwijls van gesproken, op zee te willen gaan, maar zij hoopte, dat het daartoe niet zou komen, want hij was haar eenige zoon. Liever zag zij dat hij op timmeren kwam; zij had er met een baas over gesproken, en wellicht zou deze hem over een paar weken als timmermansleerling in dienst nemen; derhalve was er voor Cornelis geen gevaar, dat haar zoon hem in den weg zou staan.

Daar deze verzekeringen de freule niet geheel geruststelden, gaf zij den wensch te kennen, dat men op de beide jongens voortdurend acht zou geven; en toen vrouw Schot verzekerd had, dit te zullen doen, nam de freule

afscheid en vertrok, niet zonder iets achter te laten, dat tot Leentjes verkwikking kon dienen.

Nu richtte zij hare schreden naar de heistreek, waar 't kleine huisje van vrouw Salm stond.

Wanneer men herwaarts en derwaarts het land doorreist en vooral de uit- en achterhoeken, of de heistreken bezoekt, dan doet het gewis menigeen pijnlijk aan, woningen te zien voor den mensch bestemd, die waarlijk dien naam niet verdienen. Sommige dieren hebben een veel beter verblijf dan het pronkstuk der schepping Gods. De kelderwoningen in onze groote steden en de armzalige vertrekken, door den geringen man bewoond, zijn bijna prachtig in vergelijking met die hutten, midden op de hei gebouwd, half in den grond gegraven, met plaggen bedekt en beschut door planken, waardoor bij herfsttijd de wind heenblaast en des winters de sneeuw een gemakkelijken toegang heeft. En daar binnen? Geen planken of steenen vloer: niets dan de bloote aarde. De ruimte is soms zoo gering, dat wanneer iemand zijne armen horizontaal uitsteekt en zich dan rond-draait, hij de vier wanden aanraakt, terwijl bovendien die enge ruimte nog dikwijls door een geit of varken gedeeld wordt. Voor een schoorsteen is er geen plaats. Een open gat in het met riet en hei bedekte dak, boven de stook-plaats, moet dienen om den rook door te laten, die, wanneer

de wind over de hei strijkt, in dikke wolken in het huisje wordt teruggedreven. Huisraad treft men er zelden aan; kasten en stoelen zijn voorwerpen van weelde, en een oude kist moet de plaats van tafel vervangen, wanneer het gezin ter maaltijd aanzit.

Waarlijk, er wordt veel gedaan voor de beschaving van ons volk; in de groote steden beijvert men zich goede lectuur onder de lagere volksklasse te verspreiden; Evangelisten gaan het land door, om de menschen met den Heiland bekend te maken; tal van philanthropische inrichtingen komen tot stand, — maar waar is de man, die een oog heeft en een hand voor den ellendigen toestand van menschen, die genoodzaakt zijn zulke woningen te betrekken? Zoo iemand zou een goed werk verrichten, indien hij zijn landgenooten opwekte, daarin verbetering aan te brengen, opdat ook die arme achterhoekers en heibewoners eens te weten kwamen, dat zij geen dieren, maar menschen zijn, naar het evenbeeld Gods geschapen! Het is, mijns bedunkens, onmogelijk, dat lieden, die zulke krotten bewonen, achting voor zich zelve kunnen hebben, en — op enkele uitzonderingen na, weten dat er een God is, die wil dat alle menschen gelukkig, zalig worden en tot de kennis der waarheid komen.

En naar zulk een ellendig huisje richtte thans freule Cornelia haar schreden. Zij had er wel wat tegen opgezien,

want telkens wanneer zij van daar kwam, deden haar de oogen pijn. Maar de gedachte, dat vrouw Salm weldra een betere woning zou kunnen betrekken, gaf haar moed, en niettegenstaande de weg derwaarts lang en voor haar nogal bezwaarlijk was, trippelde zij naar de heistreek, waar zij, na ruim een half uur loopens, aan het huisje kwam.

Vrouw Salm was natuurlijk tehuis. Waar zou de vrouw, die aan haar rechterzij verlamd was en zich slechts met behulp van een stok voortbewegen kon, zich heen begeven? 't Was veel dat zij nog in staat was, het plaggenvuur aan den haard te onderhouden en het karig middagmaal voor haar en haar zoon kon gereed maken.

Ook Cornelis was thuis. De knaap zat midden op den grond en had zich omringd van allerlei benodigdheden tot het vervaardigen van bezems en boenders, waarvan hij 'tgeen er toe benodigd was, uit de hei bijeen had gezocht. Zijn moeder zat naast hem en gaf hem van tijd tot tijd met haar linkerhand eenige takjes aan, of bond, wanneer een bos hei de noodige dikte had, deze tusschen haar knieën vasthoudende, met een wilgenband vast.

Voor de freule was dit gezicht geen nieuws, maar telkens als zij het zag, dacht zij aan de goede dagen, die vrouw Salm had gehad, toen zij nog op het kasteel diende. Ach, had zij den goeden raad van tante Mathilde slechts opgevolgd, zij zou nooit in deze ellende gekomen zijn. Ik

zeg: de freule dacht hieraan, maar van haar lippen kwam geen verwijt. Wat zou dit ook baten? Gedane zaken nemen geen keer. Veel beter vond zij het, te helpen en te verzachten, en den weg, dien zij thans insloeg, achtte zij daartoe de beste.

Moeder en zoon wilden terstond opstaan, om de freule te verwelkomen; maar Cornelia drong er sterk op aan, dat de weduwe en haar zoon zich niet van hun werk zouden laten afhouden. Gelukkig stond er in de nabijheid een bank, en daar de freule vermoeid was, zette zij zich hierop neder, terwijl zij aan moeder en zoon de reden van haar komst mededeelde en vertelde, wat zij reeds met vrouw Schot en meester Vlag had overlegd.

Vrouw Salm was een en al verbazing, want op zulk een uitkomst had zij niet durven hopen. De tranen biggelden langs haar ingevallen wangen, en zij was zoo aangedaan, dat haar de spraak begaf.

Ach, met hoe weinig kan men een arme, een verlatene, een weduwe gelukkig maken!

Toen zij een weinig bijgekomen was, gaf zij haar ingenomenheid met dit plan te kennen en dankte de freule duizendmaal. Zij kende vrouw Schot zeer goed, en in haar gezonde dagen had zij haar en Leentje wel eens bezocht, zoodat zij er niet aan twijfelde, of de samenwoning zou niets te wenschen overlaten. En wat het huiswerk betrof,

zij zou zooveel doen als zij kon, en gaarne al haar krachten inspannen, om het zieke meisje bij te staan en voor het middagmaal te zorgen, wanneer vrouw Schot uit werken was.

Tot dusver was dus deze zaak geschikt. Maar nu wendde zich de freule tot Cornelis, die inmiddels stil had door-gewerkt.

„En jij hebt mij gisteren gevraagd, of ik eens goed over je denken wilde. Welnu, ik meen dit gedaan te hebben. Je hebt gehoord waar je komt te wonen en dat je voortaan de school zult bezoeken, terwijl de meester je elken dag nog afzonderlijk les zal geven, opdat je een weinig meer zult leeren dan het gewone dorpsschool-onderwijs. Ik hoop, dat je nu flink en vlijtig zult gaan leeren, je tijd niet ver-beuzelen, maar denken aan je bestemming. Wanneer je dan goed geleerd hebt, zullen wij eens verder zien, wat er voor je kan gedaan worden, en ik denk, dat God het je inmiddels wel in 't hart zal geven, waarvoor je roeping zult gevoelen. Dit is echter van later zorg. Derhalve, met moed aan den gang en vergeet niet den Heer om wijsheid te bidden.”

Onderwijl de freule hem dit mededeelde, zat de knaap haar aan te staren met even zulk een groote verwondering als daar straks zijn moeder betoonde. Aan zoo iets had hij nooit gedacht. Wel had hij een flauwe hoop gehad van iets anders te zullen wezen en worden dan een

bezembinder, maar zoolang zich zijn moeder in dezen toestand bevond, kon hij aan geen verandering of verbetering denken. Toch had hij zich het een en ander voorgesteld van wat Jansje hem als iets goeds had ingefluisterd, en het toppunt van zijn wenschen zou geweest zijn, dat de freule hem eenige kleedingstukken, wat geld, boekjes en schrijfbehoeften had verstrekt. Maar wat nu de freule te berde bracht, dat ging het toppunt zijner wenschen ver te boven. Bij elk woord, dat de freule sprak van schoolgaan, van leeren, van boeken, van afzonderlijke lessen, werden zijn oogen gedurig grooter, en hierdoor kwam het wit daarvan te voorschijn onder een laag vuil, voortgebracht door al het stof, dat bij het maken der bezems telkens opvloog.

En het spreekt vanzelf, dat ook hij van harte met dat goede plan ingenomen was en beloofde zijn best te zullen doen, zoodat de freule tevreden over hem zou wezen.

De freule had het begin van haar taak volbracht, en daar zij inmiddels uitgerust was, nam zij afscheid en haastte zich naar buiten, om de frissche lucht te genieten en haar oogen te wrijven, die weder door den rook en allerlei dampen geleden hadden.

VIERDE HOOFDSTUK.

DE BOOZE AAN HET WERK.

Ruim twee jaren waren er sedert de bezoeken, die freule Cornelia aan de drie gezinnen gebracht had, voorbijgegaan, en zoo ge eens uw schreden naar de woning van vrouw Schot gericht hadt, zoudt gij u verblijd hebben over de verbetering, die — althans van binnen — daar had plaats gevonden. Het huisje was een weinig opgeknapt en het huisraad met een paar goede stoelen en andere geriefelikheden vermeerderd. Zelfs hingen er een paar schilderijtjes tusschen den schoorsteenmantel en het venster, en vooral ter wille van Leentje had de freule haar een scheurkalender geschonken, die dicht bij haar ledikant hing en waarop de arme lijderes nu en dan het oog kon slaan en zich aan de vertroostende woorden en teksten, die er op gedrukt stonden, kon verkwikken.

Zooals de freule het gedacht en gehoopt had, kwam het ook uit. Door de inwoning van vrouw Salm kon vrouw Schot thans uit werken gaan, onderwijl de eerste, hoe ge-

brekkelig dan ook, voor de huishouding zorgde en Leentje bijstond, als deze verpleging noodig had.

Met Cornelis ging het naar wensch. Hij stak thans in een betere kleeding, ging elken dag naar de school, en kreeg 's avonds nog afzonderlijk les van meester Vlag, die er tegen de freule over uit was hoe vlug de jongen leerde. „'t Is een knappe bol, die er op zit,” zei hij gedurig, „hij is die twee jaar zeer vooruitgekomen en de freule zal plezier van hem hebben, als hij maar veel lessen bij mij neemt.” Wat Dirk betreft, deze was anderhalf jaar geleden op timmeren gegaan, maar eenigszins met tegenzin. De jongen had geen lust in dat werk, liep liever rond om baldadigheden uit te voeren en wanneer men hem berispte, was zijn gedurig zeggen: „Ik deug niet voor timmeren; ik wil de wijde wereld in en zat veel liever op zee, dan in zoo'n gat van een dorp.” Zijn moeder had veel verdriet van hem, maar zij was te zwak om hem te regeeren, en hoopte steeds dat hij wel veranderen zou als hij ouder was geworden. Maar zij bedacht niet, dat deze verandering het best door tucht geschieden kan en dat jonge boompjes beter zijn te buigen dan oude.

Oogenschijnlijk ging dus alles goed in het huisje van vrouw Schot, en meende de freule reden te hebben tot tevredenheid. En toch was de booze aan het werk, om haar goeden arbeid zoo mogelijk te verwoesten. Dit moet ons

niet verwonderen. Het is van 't begin der schepping aan des duivels toeleg geweest, om niet slechts den mensch te verderven, 'tgeen hem ook gelukt is, maar ook om alle werk, dat door verlost zondaren, door geloovigen, tot heil van anderen geschiedt, te verhinderen. Helaas, menigmaal gelukt hem dit aanvankelijk. Maar wij hebben een machtigen Helper. Jezus Christus is zijn naam. Hij is gekomen om het werk des Satans te verbreken en zijn sterkten neder te werpen. Moge het ook den booze gelukken, voor eenigen tijd een kleine zegepraal te behalen, ten slotte wordt hij toch verslagen, zoo wij ons tot Hem wenden, die machtiger is dan al de heirlegers des boozen.

Dirk deugde niet. Hij zei wel dat hij liever op zee ging dan op timmeren, maar hij dacht, dat het zeemansberoep een gemakkelijk leventje medebrengt, waarin men alleen als er een storm opstak wat bijzonders te doen had, maar overigens den ganschen dag op het dek kon kuieren en de golven der zee gadeslaan. Dit denkbeeld had hij zich gevormd ten gevolge van een aangeboren traagheid; hij had geen lust in degelijk werk, en daar luiheid des duivels oorkussen is, verwondert het ons niet, dat hij op zulke dwaze denkbeelden gebracht werd. Nu is het niet zeldzaam, dat luiheid met snoeplust gepaard gaat, en niet slechts met snoeplust, maar een luiaard, die zich tengevolge zijner traag-

heid niet voorzien kan van de dingen, die hij wenscht, wordt ook gewoonlijk een dief en zoekt zich ten koste van anderen te verrijken. Dirk verdiende als timmermansjongen slechts eenige stuivers in de week, die hij aan zijn moeder moest afgeven; doch hij wist haar altijd te bedriegen en gaf haar nooit het volle bedrag. Voor hetgeen hij behield, kocht hij dan allerlei noodelooze dingen: sigaren, sigarenpijpjes en snuisterijen. Doch hiermede was hij niet tevreden. Hij dorstte naar geld, om aan zijn lusten te kunnen voldoen. Maar hoe aan geld te komen? Dit behoefde hij in zijn moeders woning niet te zoeken, want al was er door de inwoning van vrouw Salm en haar zoon eenige meerdere welvaart gekomen, aan geld was er altijd gebrek, en de beide vrouwen moesten wel met wijsheid overleggen, hoe zij met het weinige, dat verdiend werd, konden rondkomen.

Maar Dirk meende toch een middel bedacht te hebben om zich geld te verschaffen. Als timmermansjongen ging hij wel eens met zijn baas of een knecht op karwei, en dan zag hij in de huizen, waar het werk moest verricht worden, vele dingen, die hij slechts voor 't grijpen had, om ze aan dezen of genen Jood te verkoopen. Zoo had hij onder anderen opgemerkt, dat er hier en daar in de kamer van dominee, burgemeester, notaris of andere notabelen, boekenrekjes hingen, waarin boeken stonden. In 't eerst dacht hij niet,

dat hiervan iets van zijn gading zou kunnen zijn, maar spoedig begreep hij, dat er met deze boeken toch wel iets voor hem te verdienen was. Hij pakte derhalve, nu eens hier, dan daar, een boek beet, verborg het onder zijn buis, en nam het mee naar zijn woning. Hij vermoedde wel dat de boeken door de eigenaars zouden gemist worden, maar och, boeken slingeren wel eens rond, worden uitgeleend en vergeten, zoodat het den bestolene niet in den zin zou komen dat ze weggekaapt waren.

Op zekeren namiddag komt Cornelis uit school, heeft boek en schrift onder den arm en stapt vroolijk naar huis, met de gedachte een uurtje bij moeder door te brengen, een kop koffie te drinken, dan de les voor den meester na te zien, om vervolgens weer naar school te gaan, waar de meester hem de aparte avondles zal geven.

Onder het voortgaan denkt hij hoofdzakelijk aan zijn arbeid. Hij moet over drie dagen aan meester de voornaamste gebeurtenissen van Rome onder de regeering der koningen weten te vertellen, maar hij is er nog lang niet mede gereed. Wel heeft hij thuis een dun boekje, waarin een en ander daarover te lezen staat, maar het bevat niet de helft van 'tgeen hem de meester verhaald heeft. Hoe gaarne zou hij nu een boek gehad hebben, dat volledig die geschiedenis behandelde. Zoo hij 't aan de freule gevraagd had, waarschijnlijk zou zij hem wel zulk een boek ter leen hebben

gegeven, maar hij durfde niet naar 't kasteel, bang zijnde voor den Baron, en de freule was in lang niet bij zijn moeder geweest. En met wien zou hij er anders over spreken? Thuis waren zulke boeken niet en Dirk had er ook geen; — die jongen zou hem uitgelachen hebben, als hij hem daarnaar gevraagd had. Zijn verhouding tot Dirk was van bevredigenden aard. 't Is waar, die jongen plaagde hem dikwijls, meestal uit nijdigheid en afgunst, en noemde hem het bedorven kind van de freule; — maar Cornelis had een goedig, meegaand karakter. Hij kon wel een plagerij verdragen, en wist, dat hij door geduld veel verder kwam dan wanneer hij zich tegen hem verzette.

Even buiten het dorp was een smal laantje van denneboomen en juist wilde hij dat inslaan, toen hij Dirk op zich toe zag komen. Dit gebeurde wel eens meer, daar Dirk in zijn schafttijd even naar huis liep, koffie dronk en dan weer naar den winkel ging. Tegen zijn gewoonte trad Dirk hem bijzonder vriendelijk tegemoet.

„Heb je mij niet verteld,” begon hij, „dat je aan de Romeinsche koningen bezig bent, en dat je er zoowat niemandal van weet?”

„Ja,” antwoordde Cornelis, die zich herinnerde er met hem over gesproken te hebben.

„En dat je graag een boek hadt, waarin je over die koningen zoudt kunnen lezen?” vervolgde Dirk.

„Of ik!” riep de knaap op verheugden toon uit.

„Wel,” hernam Dirk, „misschien kan ik je zoo'n boek geven. 't Is een mooi boek, netjes ingebonden en daar staat alles in wat je weten wou.”

„Mag ik het dan hebben?” vroeg Cornelis.

„Zeker, maar onder twee voorwaarden.”

„En die zijn?”

„Vooreerst, dat je nooit aan niemand, wie ook, zegt, dat je het van mij gekregen hebt, en ten andere, dat je er mij een kwartje voor betaalt.”

Dirk wist, dat Cornelis geld bezat, wel niet veel, maar althans veel meer dan hij. De freule gaf haar beschermeling nu en dan een zakduitje voor papier, pennen, schrijfboeken en dergelijke dingen; maar Cornelis, die zeer zuinig was, had er de helft niet van noodig, wist zich te behelpen en spaarde zijn geld.

Aan niemand iets zeggen, zonderling; maar het vermoeden kwam bij Cornelis geenszins op, dat het niet pluis was. Hij zelf was, wat men noemt, een dood-goeie jongen, en dacht niet aan kwaad. Of hij daarom geen kwaad deed, dat is iets anders.

En wat dat kwartje betrof; ja — vijf en twintig cents was wel veel geld, maar Dirk had gezegd, dat het zoo'n mooi boek was, netjes ingebonden, — en daar hield hij van, want de jongen was dol op boeken en had er reeds

heel wat op een plankje staan, hem nu en dan door de freule of door meester geschonken.

„Neem je het aan?” vroeg Dirk, die haast scheen te hebben, daar hij naar den winkel moest.

„Ja,” antwoordde Cornelis.

„Geef er mij de hand op.”

Beide jongens gaven elkander de hand, en nu haalde Dirk van onder zijn buis een boek te voorschijn dat tot titel had: „De geschiedenis van de Romeinsche koningen.”

„Daar,” zei Dirk, „nu kun je gaan lezen, en als ik van avond thuis kom, geef je me wel het kwartje. Maar . . . stiekum, hoor! Niemand behoeft het te zien.”

In een oogwenk was Dirk het laantje uit en liep Cornelis, lezende in het nieuw verworven boek, zachtjes naar huis.

Het was juist zulk een boek als hij noodig had.

Op deze wijze kocht Cornelis menig boek van hem, en niemand sloeg daarop acht, want wat wisten de beide moeders van boeken? Ook had niemand er erg in, dat de boekenplank zoo volgeladen was; men wist immers dat Cornelis veel leeren moest.

Maar op eenmaal kwam hierin een wending.

Het was in het begin van April, toen Cornelis zich op zekeren avond te bed begaf. Maar slapen kon hij niet. Hij werd door een angstig gevoel gekweld, en 't werd hem zoo benauwd, dat hij de dekens van zich afwierp. Wat deerde hem?

Sedert eenige dagen liep het gerucht in het dorp, dat er kleine diefstallen hadden plaats gehad, zonder dat men tot heden den dief kon ontdekken. De diefstallen bepaalden zich tot boeken en snuisterijen, die van het boekenrek en den schoorsteenmantel uit sommige huizen verdwenen waren. Zelfs was er een lijst van de vermiste voorwerpen in omloop, en verbeeld u nu den schrik van Cornelis, toen hij op deze lijst ook den titel las van sommige boeken, die hij van Dirk had gekocht! Wat zou hij nu doen? Hij begreep nu, dat Dirk ze ontvreemd had, en zoo hij ze behield, was hij de heler van die misdaad. Dadelijk sprak hij er Dirk over aan: maar de jongen lachte hem uit, zei hem dat er geen haan naar zou kraaien, en beval hem opnieuw mondje dicht te houden, daar hij hem anders een poets zou bakken. Ja, wat nog slimmer was, hij zei hem ronduit, dat, als hij niet zwijgen kon, hij het zelf aan den Burgemeester zou gaan zeggen; dan zou Cornelis naar de gevangenis gebracht worden, en dan was het met zijn leeren gedaan. De freule zou de hand van hem aftrekken en ten slotte kon hij dan met zijn lamme moeder weer naar de heistreek verhuizen en bezembinder worden.

Deze gedachten vervulden zijn ziel en maakten hem van binnen zeer onrustig. Hij voelde dat er een kwaad gepleegd was en dat hij er mede aan schuldig was. En de gevolgen? O, als het eens uitkwam! Wat zou het hem

baten, zoo hij al zeide, dat hij de boeken van Dirk had gekocht? De jongen zou allerlei leugens opdisschen, de schuld geheel op hem werpen ten slotte zouden de menschen hem voor den dief houden. Dat zoo vreeselijk zijn, want dan kwam hij in de gevangenis!

Aan zonde, aan eigenlijke zonde dacht hij niet. Daar had hij, om zoo te zeggen, geen weet van. Hij was, wat men noemt een beste, brave jongen, maar hij had zich nooit geplaatst tegenover een heilig God. 't Is waar, de freule had hem meer dan eens den toestand van een onwedergeboren hart verklaard, en hoe de mensch buiten Christus sidderen moet voor een rechtvaardig God, maar hij had dit alles aangehoord en er niets van begrepen. Wat deed hij voor kwaad? Waarom zou God hem buiten den hemel sluiten als hij stierf? Hij deed immers zijn plicht, was gehoorzaam, leerde vlijtig, betoonde de freule zijn dankbaarheid en voerde nooit ondeugende streken uit. „De freule was een lief, best mensch,” had hij eens de meester hooren zeggen, „maar zij is wat al te godsdienstig, al te overdreven, te zenuwachtig.”

Evenals de freule sprak ook Leentje. De arme lijderes was in de laatste periode van haar ziekte, maar in plaats van te klagen, zag zij altijd blijmoedig hemelwaarts. Stond Cornelis bij haar, dan had zij altijd een goed woord voor hem en als het zijn tijd toeliet, verzocht zij hem iets voor

te lezen uit den Bijbel of van den scheurkalender, die wederom op zijn oude plaats hing. En naar aanleiding van hetgeen Cornelis haar gewillig voorlas, sprak zij met hem, en drong zij bij hem aan, zijn hart voor de stralen der goddelijke liefde open te zetten, zich in de armen van den Heere Jezus te werpen en te gelooven ter zaligheid. Maar ook haar begreep hij niet. En hierin stond hij niet alleen, want behalve Dirk, van wien wij weten, dat hij een goddeloozen weg bewandelde, hadden de beide moeders evenmin als hij een geopend hart voor hetgeen Leentje zei. Aan Leentje was het duidelijk bespeurbaar, dat het zaligmakend geloof geen erfgoed is, dat van vader op zoon, of van moeder op dochter overgaat. Hoe kwam het zieke, lijdende Leentje aan dat blijmoedige, heerlijke geloof in haar Verlosser? Het arme meisje had in geen drie jaren een voet buiten de deur gezet en in al dien tijd geen kerk bezocht. Ja, de dominee was wel eens bij haar geweest, maar hij was niet de ware leider der gemeente en verkondigde niet de leer, zooals ze de Schrift wil verstaan hebben. Hij sprak altijd van de liefde Gods en dat wij maar Jezus' voetstappen moesten drukken, dan zou het ons in leven en sterven goed gaan. Maar hoe kon de jeugdige zieke Jezus' voetstappen drukken? Wat kon zij doen op haar legerstede, vol pijnen en smarten? O, God zij dank, zij wist het beter. Dat boek, die Bijbel, haar door de freule geschonken, had

het haar gezegd, — en haar hart bevestigde dit — dat zij een zondares was, dood in de zonden en misdaden — maar ook „alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.” En die Zoon, die Christus, haar Jezus, had al hare zonden op zich genomen. Hij had ook tot haar geroepen: „Kom herwaarts tot Mij, gij die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.” En toen deze stem tot in haar hart doordrong, had zij, na korten tijd, zich met lijf en ziel aan dien Heiland overgegeven, — en nu had zij het zoo goed.

„Mijn zuster is net zoo fijn als de freule,” had Dirk spottend gezegd. „Maar dat brengt haar ziekte mee!” En Cornelis, die nog geen zonde kende, nog geen behoefte had aan verlossing, nog geen onrust in zich gevoelde — had dit toegestemd.

Doch nu in dezen nacht begon hij door onrust gekweld te worden, wel op een andere wijze dan zij, die niet rusten kunnen, voordat zij uit het geloof gerechtvaardigd zijn en vrede hebben met God (Rom. 5 : 1), maar toch, er was onrust in hem, die hoe langer hoe heviger werd.

Daar op eens viel hem een goede gedachte in. Hij zou er met de freule over spreken, die nu wel op reis was, maar toch overmorgen terugkwam. Overmorgen was Dinsdag

8 April; dan had hij 's namiddags geen les, omdat meester van huis ging. Dan zou hij naar de freule gaan Maar er was een groot bezwaar aan verbonden. De Baron had hem door Hendrik laten zeggen, dat hij hem niet bij en in het Huis wilde zien, want anders zou hij hem en zijn moeder weer naar de hei jagen. Wat dan nu te doen? Doch hij wist al weder raad. Jansje, die zooveel van hem hield, was sedert een jaar met den jongen tuinman van het kasteel getrouwd, en als hij nu eens Jansje dringend verzocht, aan de freule te laten weten, dat hij haar noodzakelijk moest spreken en haar iets te vertellen en te vragen had, dat hij onmogelijk kon schrijven, — zie, dan zou de freule waarschijnlijk wel in de tuinmanswoning komen, die ver genoeg van het kasteel aflag, zoodat hij er ongehinderd kon heengaan. En hoe meer hij over dit plan nadacht, des te beter vond hij het.

Jansje was terstond bereid, den wensch van Cornelis te vervullen. Vrouwelijke nieuwsgierigheid dreef haar wel om hem uit te hooren, wat hij op zijn hart had, maar Cornelis liet zich niet uit; hij vreesde dat Jansje, hoe goed zij overigens was, toch niet zou kunnen zwijgen en hem misschien nog angstiger maken zou.

't Was Woensdag 9 April 1879. Cornelis bevond zich in de tuinmanswoning, en Jansje had hem in de mooie kamer gelaten, daar straks de freule komen zou. 't Zag er knapjes

uit in die mooie kamer. De ronde, geschilderde tafel, stoelen met fijne zittingen, de vloer belegd met biezen matten; twee groote bloemvazen op den schoorsteenrand, en de muur vol portretten van de heele tuinmansfamilie en van al de kameraden, met wie Jansje samen gediend had, tot het portret van Hendrik inclus, die kenbaar was aan den breeden mond, dien hij altijd openhield. En onder die portretten hing ook de Nieuwe Christelijke Scheurkalender, een geschenk van de freule. Cornelis las niet geregeld de blaadjes, maar nu hij hier in de mooie kamer stond, en toch wachten moest, bekeek hij het blaadje van 9 April.

Daar was wel iets in die woorden, dat hij van toepassing vond op zijn toestand; maar om te zeggen, dat Hij in de benauwdheid tot den Heere geroepen had, neen, dat mocht hij niet erkennen. Hij was slechts bang geweest dat de misdaad uitkwam, en hij hierdoor in moeilijkheden zou komen; eigenlijk was hij meer bevreesd voor den burgemeester en den veldwachter dan voor God. Hij had ook zijn hulp niet gezocht bij den Heer, maar bij de freule. 't Is waar, hem was in zijn benauwdheid wel een zucht ontsnapt, zelfs een kreet: „o God! help mij!” maar meer uit angst en gewoonte dan wel uit het diepst van zijn ziel. Onze knaap kende nog niet de verhouding, waarin hij tot God stond, en had zijn hart nog niet gegeven aan den Heiland, door wien alleen wij tot God kunnen gaan.

APRIL. — WOENSDAG.

Zonsopg. 's morgens 5.48, onderg. 6.46.

**99ste Dag
van het
jaar.****9****heeft nog
266
Dagen.**

Doch roepende tot den Heer in de benauwdheid, die zij hadden, heeft Hij hen gered uit hunne angsten. Psalm 107 : 6

Hebt ook gij dat ondervonden? — Zoo ja! brengt dan den God der verlossing een dankoffer. — Laat dat dankoffer zijn een met steeds meer geloof toegaan tot den troon der genade. Vergeet niet dat die redding in zijne genade en trouw haar grond had. Is het zijne genade alleen, die redt, waarom zoudt gij dan aan uwe redding wanhopen?

Als mij geen hulp of uitkomst bleek;
Wanneer mijn geest in mij bezweek,
En overstelpt was door ellend'!
Hebt Gij, o Heer! mijn pad gekend.

Te lezen: 's Morgens Jozua 9. 's Middags Ps. 108. 's Avonds Hand. 9.

Terwijl hij nog voor het blaadje van den scheurkalender stond en er over nadacht, kwam de freule binnen, zeer nieuwsgierig zijnde, wat haar de jongen had te vertellen. In het eerst kon hij geen woorden vinden, maar zachtjes aan kwam het er uit, en deelde hij nu de gansche toedracht mede onder een stortvloed van tranen, óók, omdat het hem speet dat hij, zooals hij gevoelde, die boeken niet houden mocht en zijn bespaarde penningen nu kwijt was.

De freule ontstelde zeer, toen zij een en ander vernam, maar was toch innerlijk blij, dat de knaap gevoeld had, onrecht gedaan te hebben, — al was dit onrecht ook in onwetendheid geschied. Zij maakte het hem echter duidelijk, dat gebrek aan nadenken hem in deze moeilijkheid had gebracht, want hij kon wel op zijn tien vingers uitrekenen, dat die boeken hem niet op een eerlijke wijze ten verkoop waren aangeboden. Zij verlangde echter te weten, wie hem die boeken bezorgd had. Maar Cornelis herinnerde zich zijn belofte, en meende daarom aan dat verlangen niet te mogen voldoen. Doch de freule, die nu van hem hoorde, dat hij zich door een belofte van geheimhouding verbonden achtte, wist hem te beduiden, dat zulk een belofte niet mocht gedaan en ook niet gehouden behoefde te worden, waarop Cornelis haar dan ook Dirk noemde. De freule had dit wel begrepen, want ook haar waren wel eens de ondeugende streken van dezen jongen ter oore gekomen.

Volgens haar gevoelen mocht Cornelis de boeken niet houden; zij moesten aan de eigenaars teruggegeven worden. Maar liefst zag zij, dat dit geschiedde zonder dat haar beschermeling hierdoor in moeite kwam.

„Hoor eens,” zeide zij, „ik moet hierover eens nadenken en van den Heere wijsheid en raad vragen, hoe in deze zaak te handelen. Breng morgen de boeken maar bij Jansje en zeg haar, dat zij ze mij moet laten brengen. Wanneer ik de boeken heb, dan zal ik zien, hoe ze, zonder veel opzien te baren, aan de eigenaars kunnen bezorgd worden.”

Bij deze woorden viel haar blik op den tekst van den scheurkalender, en daar haar die in dit geval zeer gepast voorkwam, drong zij er sterk bij hem op aan, in al zijn nooden en angsten tot den Heere te roepen, terwijl zij geloofde, dat de enkele zucht en kreet: „o God, help mij!” naar de barmhartigheid des Heeren reeds voldoende geweest was, om hem te hulp te komen. Zij drukte hem op het hart dikwijls deze woorden tot den Heere te roepen: „Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart, beproef mij en ken mijne gedachten, en zie of bij mij een schadelijke weg zij, en leid mij op den eeuwigen weg!”

• Ps. 139 vs. 23, 24.

En hiermede liep de samenkomst af.

VIJFDE HOOFDSTUK.

EEN ONGEVAL EN EEN VLUCHT.

Het was den volgenden dag heerlijk lenteweder. Sedert een maand had de winter afscheid genomen, en in dien tijd hadden de struiken en planten zóó hun best gedaan, dat allerwegen de seringén bloeiden en boschjes en struiken met fijn jeugdig groen bedekt waren.

Het was in den namiddag van dien dag, dat op den grindweg tusschen het dorp en het kasteel, welke afstand ruim een kwartier gaans bedroeg, Dirk Schot wandelde of liever slenterde. Men kon het den jongen, die reeds vijftien jaar oud en fiks uit de kluiten gegroeid was, aanzien, dat hij niet wist wat hij doen moest. Zeer op zijn gemak scheen hij echter niet te wezen; hij zag er een weinig betrokken en verdrietig uit. Geen wonder ook, het tikkertje van binnen was zeer oproerig en een verwijtende stem deed zich hooren. Hij had ook vernomen, dat de menschen over diefstallen klaagden, en met schrik dacht hij er aan, dat zijn misdaden

zouden uitkomen, en men hem voor den bedrijver houden zou. En wat dan? Ja, dat wist hij opperbest, namelijk, dat hij naar de gevangenis, naar den Kruisberg, de plaats voor veroordeelde jonge misdadigers, zou gebracht worden. En hieraan had hij een hekel. Hij wou liever vrij blijven. Vrij, niettegenstaande hij door talrijke ketenen aan de zonde gebonden was. Vrij wilde hij wezen. Kon hij maar weg komen! Want, eigenlijk gezegd, durfde hij het dorp niet meer in, bevreesd zijnde, dat men met den vinger op hem zou wijzen, en hem een zeker iemand met een sabel op zij, bij den arm zou grijpen en zeggen: „Jij bent een dief!” Daar kwam nog iets bij, en dit zal ons de voornaamste reden van zijn slenteren verklaren. Zijn baas had hem daar straks van den winkel gejaagd en tot hem gezegd: „Ik heb al veel te lang geduld met zoo'n luilak en deugniet gehad als jij bent. Ik wil je niet langer aan den winkel zien. Marsch!”

Hij was dus weggejaagd, en de vraag kwam hem nu telkens op de lippen: wat nu?

O, als hij maar geld bezat, dan zou hij het wel weten. Dan liep hij stilletjes weg, ging naar 't naastbijzijnd station en spoorde dan naar Rotterdam, waar hij wel gelegenheid zou vinden op een schip te komen naar Amerika, om daar in het nieuwe werelddeel fortuin te zoeken. Hij had al meer gehoord van menschen, die daar rijk geworden waren, omdat het goud en de diamanten daar maar zoo aan

den weg liggen, en men ze maar voor het oprapen heeft; waarom zou hem dan dit geluk niet ten deel vallen? Hij was jong, groot voor zijn jaren en krachtig, zoodat hij zeker wel ergens goed belanden zou. Maar . . . om naar Amerika te komen, daarvoor moest hij reisgeld hebben, en dat had hij niet. Hij bezat wel sigarenpijpjes en mooie lucifersdoosjes, die hij gekocht had van de opbrengst der gestolen boeken, maar met sigarenpijpjes en lucifersdoosjes, al waren ze nog zoo mooi, kon hij geen spoorbiljet koopen en evenmin de reis op een schip betalen.

O, had hij maar geld! Dan zou hij den timmermansbaas uitlachen, en als de menschen hem voor den dief hielden, dan konden ze hem achterna kijken, — want dan was hij weg en niemand zou hem te pakken krijgen. Maar nu had hij geen geld. En zonder geld kon hij niets beginnen. En wat zou hij zeggen als hij thuis kwam? Moeder zou jammeren en klagen, en haar best doen hem een nieuwen baas te bezorgen, maar dat zou nutteloos wezen, want geen baas zou een jongen willen nemen als knecht, die wegens luiheid en ondeugende streken weggejaagd was. Hij kon het voor haar nog wel een paar dagen verborgen houden door te zeggen — gelijk het wel eens meer was gebeurd — dat hij met een paar knechts op karwei moest naar een ander dorp, en een paar dagen en nachten uitbleef. Maar als die tijd om was — wat dan?

Zoo bij zich zelve peinzende en overleggende verliet hij den grindweg en liep een boschje in, waar hij achter eenige struiken op een omgevallen boomstam ging zitten, ten einde te overleggen, wat hem te doen stond.

Wat hem te doen stond?

O, ge weet het. Hij moest allereerst zijn schuld voor God belijden, om vergeving bidden en dan zijn misdaden bekend maken aan de menschen. Het laatste vooral is wel moeilijk, en hard, maar 't is de eenige weg. Wij worden alleen door de waarheid vrij, en zoolang wij in de zonde blijven, omstrikt deze ons dermate, dat er bijna geen hoop overblijft, om ooit uit haar macht verlost te worden.

Maar Dirk dacht er niet aan, zijn misdaad te belijden aan God en aan de menschen. Veeleer wilde hij den Heer ontvlieden en onder de menschen als een onschuldige verkeer.

Terwijl hij hier voor aller menschelijk oog achter dat boschje verborgen zit, komt van den overkant Cornelis langs den veldweg, die van moeders woning naar het tuinmanshuis leidde. Hij heeft in zijn linkerhand het pak boeken, dat hij door middel van Jansje aan de freule wil doen geworden, en stapt er flink op los, daar zijn hart sedert de bekentenis vrij wat minder zwaar is. Hij wil nu den grindweg oversteken en het pad volgen, dat door het boschje gebaad is, maar blijft eensklaps stilstaan. Want wat ziet hij? Een groote loopkever heeft een meikever aange-

pakt en worstelt nu met hem, sleurt hem hier heen en daar heen en tracht hem naar het boschje te trekken, om hem daar tusschen de bladeren en het mos meer op zijn gemak te verslinden. Met belangstelling slaat Cornelis de pogingen gade van den loopkever, om het dier, dat veel grooter is, weg te voeren. Doch ten slotte krijgt het medeliden de overhand en met een houtje port en drijft hij den kever weg.

Onderwijl hij hiermede doende is, komt van verre op den grindweg het rijtuig aan, waarin Baron Van Wintersvick en Hendrik gezeten zijn. 't Is slechts een tweewielig wagentje, met een kap, nog nieuw en zeer licht gebouwd, en flink stapt het paard voort, aangedreven door den Baron, die zelf het rijtuigje bestuurt en haast schijnt te hebben, wijl het reeds bij vijven is, en het middagmaal op dat uur gebruikt wordt.

„Is dat niet de jongen, die nu ruim twee jaren geleden het paard met steentjes heeft gegooid, Hendrik? Dezelfde jongen, die zich daar ginds op den grindweg bukt, alsof hij dubbeltjes zoekt?” vraagt de Baron.

„Dezelfde,” antwoordt Hendrik, die onzen Cornelis ook gewaar wordt. „Maar dubbeltjes zal hij er wel niet vinden en hij heeft ze ook niet noodig, daar de freule . . .”

De Baron bromt iets binnensmonds over „de dwaasheid zijner dochter, die hierdoor denkt den hemel te verdienen.” Maar hij had zich voorgenomen op dien jongen te letten,

en zoodra hij iets kwaads van hem ontdekte, dan zou hij er een speldje bij steken en wel een middel weten, om zijn dochter van zulk een lastpost te ontslaan.

Het stond bij den Baron vast, dat Cornelis het eens gewaagd had, met steenen naar 't paard te gooien. 't Was wel twee jaar geleden, maar de Baron had het niet vergeten. Hij had toen den jongen op den weg bij het bosch beetgekregen, maar Cornelis had hem ten stelligste betuigd dat hij het niet gedaan had. Er waren nog andere jongens in het bosch, die misschien deze euveldaad bedreven hadden, — maar hij zei dat hij onschuldig was. De Baron had het wel niet met zijn eigen oogen gezien, dat Cornelis steentjes opgeraapt en daarmee naar het paard gegooid had, — maar hij hield hem toch voor den schuldige, en sedert dat oogenblik dagteekende zijn vooringenomenheid tegen den jongen.

„Ik zal dien jongen nog wel eens attrapeeren!” zei de Baron, die de zweep over het paard lei.

„En als ik hem eens te pakken kan krijgen, zal ik hem bij mijnheer brengen,” zei Hendrik, die nijdig op den jongen was, daar deze zooveel van de freule kreeg.

In dit oogenblik zag Cornelis het rijtuig dichtbij zich aankomen, en het willende ontwijken, sprong hij den grindweg over en verdween in 't boschje.

„Ha,” riep de Baron uit, „hij heeft gemerkt dat ik er ben.”

„En hem op de hielen zit,” voegde Hendrik er bij.

Doch nauwelijks had de knecht dit gezegd of krak — krak! ging het. Het eene wiel sprong uit de as en bons! daar zakte het rijtuig ineen, viel op zijde, en het scheelde slechts weinig of de Baron en zijn knecht waren op den weg terechtgekomen. Gelukkig konden zich beiden nog even vasthouden. Wel maakte Hendrik een geduchte tuimeling, doch hij kwam er met een lichte kneuzing af, terwijl de Baron zich uit de leidsels losmaken en zich in allerlei bochten wringen moest, om behouden den voet op den grond te kunnen zetten.

Er is geen ongeluk zoo groot, zegt het spreekwoord, of er is een gelukje bij. En dat was hier 't geval. Ware het paard door dit ongeval verschrikt en op hol gegaan, wellicht zou dan de Baron met zijn knecht een eindweegs meegesleept zijn en ware het hun slecht gekomen. Maar het paard bleef eensklaps stilstaan, zoodat verdere onheilen voorkomen werden.

„Dat is een malle historie, mijnheer de Baron!” begon Hendrik, die zijn heer ophielp en hem van 't vuil van den weg ontdeed. „Een malle historie! 't Is me nog eens gebeurd, toen ik bij mijnheer Van Alphen diende. Wacht eens. 't Was juist kermis te”

„Dat gaat me niet aan!” zei de Baron. „Maar wij moeten raad schaffen, hoe van hier te komen.”

't Rijtuig dragen, meende Hendrik, ging niet; er weer in

te gaan zitten, zou ook nogal bezwaarlijk zijn, daar 't op den grond lag. 't Best zou zijn, zoolang hier te blijven tot er hulp kwam. Maar die raad beviel den Baron niet, die van gevoelen was, dat die zich zelven helpt, 't best geholpen is. Hij had van verre, aan een der bovenvensters van het kasteel zijn zuster gezien, die zeker dit ongeval opgemerkt had en nu doodelijk ongerust zou wezen. Misschien zou zij nu het heele kasteel in rep en roer brengen, en wellicht zou dan ook Cornelia het te weten komen en nog zenuwachtiger worden, dan zij volgens des Barons meening reeds was. Dat wilde hij voorkomen en daar er toch raad geschapt moest worden, zei hij tot Hendrik:

„Span het paard uit en ga er mee naar stal. Mocht je dan iemand van 't kasteel vragen, of er een ongeluk gebeurd is, zeg dan de waarheid: dat we er heelhuids afgekomen zijn.”

„Op een paar schrammen na aan mijn neus!” merkte Hendrik aan.

De Baron knorde. Hij hield niet van zulke wissewasjes.

„Doe wat ik je zeg,” beval hij. „Dan wandel ik naar het kasteel, en als je den koetsier ziet of eenige arbeiders, kun je hun opdragen het rijtuig naar het koetshuis te vervoeren.”

„Dus niet naar den wagenmaker?”

„Dat is van later zorg. Komaan, haast je wat,” vervolgde de Baron, die een weinig kregelig begon te worden.

Hendrik spande het paard uit, wierp het tuig er over heen,

nam de leidsels en sloeg den weg in naar het kasteel, waar zich dichtbij het koetshuis bevond, terwijl de Baron hem langzaam volgde en niets in zijn humeur was. Moest hem — hem, mijnheer den Baron Van Wintersvick, dit overkomen? 't Hinderde hem zeer, want hij begreep, dat er melding van zou gemaakt worden in de Provinciebladen, en dat menig dorpling en onderhoorige er over in zijn vuistje zou lachen. En deze laatste gedachte was den Baron, die nogal hooghartig was en een grooten dunk van zich zelve had, zeer ergerlijk. Hij bromde onder het gaan en niet het minst op koetsier en wagenmaker. De laatste had hem dus bedrogen en een half verteerde as als nieuw aangesmeerd, terwijl de eerste het rijtuig niet behoorlijk onderzocht had, voordat het vanmorgen gebruikt werd

„Ik zal hen wel eens onderhanden nemen,” sprak de Baron bij zich zelve, „de wagenmaker zal het weten, dat ik mij geen knollen voor citroenen laat verkoopen, en de koetsier! als die een woord tegenspreekt, zal ik hem weg-jagen. Die zijn plicht niet doet, kan mij niet dienen, en die wat verdient moet wat hebben. 'k Ben eigenlijk veel te goed. De wagenmaker zat verlegen om geld, en om hem te helpen, kocht ik 't rijtuigje, — en nu? dat heb ik voor mijn goedheid! Al die menschenliefde is maar kool. De menschen zijn er maar op uit om ons te bedriegen! En wat zal me dat gevalletje weer een handvol geld kosten”

Tegelijk voelde hij onder 't voortgaan in zijn rechterzak, waarin gewoonlijk zijn portemonnaie stak en . . . bleef plotseling staan, daar hij haar niet op die plaats voelde. Schrikken deed hij wel niet, maar toch was hem het gemis der portemonnaie hoogst onaangenaam, daar er een bedrag in zat, dat hij niet gaarne wilde verliezen. Hij dacht na of hij haar ook ergens, bij zijn notaris of in een boekwinkel in de stad, had laten liggen, — maar hij kon zich niet herinneren, daar de portemonnaie gebruikt te hebben. Hij voelde in alle zakken, — maar nergens was zij te vinden.

„Ik zal haar bij 't omvallen van 't rijtuig verloren hebben,” zei hij, terwijl hij zich omkeerde en den langen weg terugging. „'t Is best mogelijk, dat het ding mij ontgleden is, bij al die bochten en wendingen, die ik maken moest om uit den wagen te komen. 't Is best mogelijk. Nu, daar ik haar niet bij mij heb en ik haar ook niet uit mijn zak heb gehaald, moet zij nog in, of onder of bij het rijtuig liggen. 't Is wel de moeite waard er expres een loopje voor te maken.”

Na goed vijf minuten doorgestapt te hebben, bereikte hij eindelijk het rijtuigje, dat natuurlijk nog op dezelfde plaats lag en in welks nabijheid hij niemand bespeurde. Maar hoe hij zocht, hoe hij ook het rijtuig van binnen doorwoelde, het voetkleedje ophief, om daaronder te kijken; — hoe hij links of rechts, dichtbij of een weinig ter zijde zag, —

nergens was een spoor van de vermiste portemonnaie te vinden en brommende over het nieuwe ongeluk, scheldende op wagenmaker en koetsier, keerde hij zich weder om en ging den weg op naar huis, toen hij zich herinnerde Cornelis op deze zelfde plek gezien te hebben, kort voordat het onheil plaats had. Dit zich herinneren en zich opnieuw het beeld van dien jongen en het gebeurde met de steentjes voor den geest te halen, was het werk van een oogenblik.

„Die jongen zal aan het kapen geweest zijn!” riep hij uit. „Daar heeft hij net een gezicht voor. ’t Is allemaal schooiersvolk, dat als roofvogels om ons heen fladdert. Die jongen moet het beslist gedaan hebben. Hij heeft zeker uit het boschje gezien en gehoord, dat het rijtuig brak en omviel, hield zich schuil totdat wij weg waren en is toen voor den dag gekomen, om te zien of er niets te plunderen viel, evenals de lijkenberoovers op het slagveld. Die rakkert. Maar wee zijn gebeente, als ik merk, dat hij het gedaan heeft! En al zou Cornelia dan nog zooveel bidden en smeeken, mij vleien en omhelzen, — geen genade voor zoo’n steentjesgooier en dief! Marsch met zoo’n jongen naar den Kruisberg!”

En brommend en scheldend op al dat gespuis om hem heen, vervolgde hij zijn weg, waarop hem eenige arbeiders ontmoetten, die door Hendrik gezonden waren, om het gebroken rijtuig naar het koetshuis te brengen.

Vóór wij den Baron naar het kasteel volgen, wil ik u eerst iets naders van de portemonnaie vertellen.

De Baron had wel gelijk met te zeggen, dat een jongen den diefstal moest gepleegd hebben, maar het was niet de jongen, dien hij op het oog had.

Cornelis was stil zijns weegs gegaan langs het boschpad, en had van het ongeval niets gehoord of gezien. Maar aan Dirk, die — zooals wij weten — achter het boschje zat, was niets ontgaan van 'tgeen er op den grindweg voorviel. Een andere jongen dan hij zou terstond toegeschoten zijn en zijn hulp aangeboden hebben, — maar Dirk niet. Hij durfde zich niet voor den Baron vertoonen, vreezende, dat deze hem herkennen mocht als denzelfden jongen, die twee jaar geleden van achter een boom met steentjes naar het paard had geworpen. Hij bleef stilletjes waar hij was, zag bedaard toe, tusschen de takken door, dat Hendrik met het paard wegging, en toen hem kort daarop ook de Baron volgde, achtte hij zich veilig en instinctmatig stond hij op, haastte zich naar het omgevallen rijtuig, om het ongeluk te overzien en — het eerste, waarop zijn blik viel, was een portemonnaie, die tusschen de spaken van het wiel lag. Dit voorwerp te grijpen en daarmede het boschje in te vliegen was het werk van een oogenblik, en in plaats van zich weder op dezelfde plek achter de struiken neder te zetten, liep hij het bosch door, hollende en vliegende, gelijk een tijger dit doet, die

zijn slachtoffer ook nooit op de plaats, waar hij 't aanviel, verslindt, maar zich daarmee eerst verre wegspoedt.

Eindelijk meende Dirk een plaats gevonden te hebben, waar hij door niemand kon worden gezien, en nu de portemonnaie openende, vond hij daarin een bankje van zestig gulden, vier gouden tientjes en ongeveer acht gulden aan zilvergeld, te zamen honderd en acht gulden.

Vol verbazing staarde de jongen op dezen schat. Daar had hij nu het geld, waarnaar hij zoo gereikhsd had, en dat hem in staat zou stellen, zijn lang gekoesterd voornemen uit te voeren. Hij bedenkt zich dan ook geen oogenblik, en terwijl hij den weg huiswaarts inslaat, berekent hij, dat als hij eenigen spoed maakt, hij nog juist den laatsten trein kan bereiken, die hem nog denzelfden avond te 11.20 te Rotterdam brengt. Hij wist dit sekuur, want hij was al zoo dikwijls aan het station geweest, dat op anderhalf uur afstand van het dorp lag, en waar hij op de aanplakbiljetten de vertrek- en aankomsturen der verschillende treinen gelezen had.

Maar nu was het de vraag: hoe zou hij het aanleggen, stilletjes uit het huis te komen? 't Sprak vanzelf, dat hij eerst naar huis moest, want daar waren zijn Zondagsche kleeren en andere benoedigdheden, die hij op reis moest gebruiken. Zoo dom was hij niet, of hij begreep, dat hij niet in zijn daagsche plunje van timmermansjongen die reis kon maken. Na eenigen tijd hierover gedacht te hebben, besloot

hij tot het volgende. Moeder was niet thuis en . . . dit speet hem niet. Wat deert het een booswicht, die op het punt staat een nog stouter stuk te bedrijven, of hij zijn moeder ziet! De goddeloozen bezitten zelfs geen natuurlijke liefde. Moeder zou hem misschien maar hinderen, als zij in huis was, met allerlei vragen te doen. Derhalve, 't was hem zelfs zeer welkom, dat hij haar nu niet zag. Dan zou hij naar boven gaan, een bundeltje maken van zijn beste kleeren, wat van zijn ondergoed meenemen, dat op de zolderkamer aanwezig was, en dan wilde hij aan vrouw Salm of aan zijn zuster de boodschap achterlaten, dat hij met de knechts op karwei moest en twee dagen minstens uitbleef.

Zoo gedacht — zoo gedaan.

Hij verdubbelde thans zijn schreden en bereikte de ons bekende woning. Moeder was inderdaad niet thuis en vrouw Salm zat bij het bed van Leentje. Hij gunde zich geen tijd tot groeten, vloog de zoldertrap op, zocht alles bij elkander, trok zijn gelapt buis uit, deed zijn beste jasje aan, maakte van een en ander een bundel, zette zijn beste pet op en . . . klaar was hij.

Beneden komende loog hij zijn zuster voor wat hij doen moest, en het goede meisje nam alles voor waarheid aan. Zij had een liefhebbend hart, en in haar kwam de gedachte niet op dat haar broer op zulk een bedrieglijke wijze het huis ging verlaten.

Terwijl hij haar mededeelde, dat hij straks met de knechts op reis moest, hield Leentje juist het blaadje van den scheurkalender in haar handen. Zooals de lezer zich herinneren zal, was dit blaadje van 10 April 1879, volgende op den dag, waarop de samenkomst van Cornelis met de freule in de tuinmanswoning had plaats gevonden. De tekst van dien dag was:

Hij reisde zijn weg met blijdschap.

Hand. 8 vs. 39.

Die tekst en vooral het bijschrift hadden Leentje zeer verwikt. Eenige oogenblikken te voren had zij haar moeder nog het versje voorgezongen, dat onder het blaadje stond, en dat zoozeer met haar toestand strookte, want ook zij reisde haar weg met blijdschap, wetende dat zij binnen zeer korten tijd in het Vaderhuis hierboven zou aanlanden.

Dat versje luidde aldus:

Ik kan met hemelblijdschap reizen,
 Met psalmgezag het steile pad betreên;
 Want gij zult mij den weg, dien 'k gaan moet, wijzen,
 Gij leidt mij naar den Vader heen.

„En je gaat dus ook op reis, Dirk,” zeide zij, hem haar vermagerde hand toereikende, „ik hoop, lieve broer, dat de Heer met je medetrekt, want dan alleen kun je met blijdschap reizen. En zoo de Heer niet met je mede trekken

kan, omdat je soms iets doet, wat Hem niet welbehaaglijk is, — o, ga dan niet op reis, voordat je eerst je knieën buigt en de goddelijke barmhartigheid over je afsmeekt Ja, Dirk, verzuim dat niet”

Dirk stond als op gloeiende kolen, en elk woord was als een pijl. Maar die pijl, hoewel hij hem een oogenblik deed sidderen, drong niet tot binnen zijn hart; hij raakte slechts de oppervlakte aan. Hij deed hem wel ontroeren, maar niet buigen.

„Leen,” zei hij stotterend en haastig, „ik dank je voor je vermaning, maar ik heb nu geen tijd meer; ik moet weg, anders kom ik te laat!”

Zij drukte hem nog eens teeder de hand; hij riep haar en vrouw Salm een vaarwel toe, en in vliegende vaart ijlde hij het huisje uit, den veldweg op, over akkers en bouwgronden, om het dorp te vermijden en den kortsten weg te nemen. Alsof de gerechtigheid hem op de hielen zat, rende hij voort, doch moest nu en dan stilstaan, om adem te scheppen en zich het zweet af te wisschen, dat langs zijn voorhoofd en wangen gutste — dan haastte hij zich weer verder en bereikte het station op hetzelfde oogenblik, dat de trein aankwam. Zoo snel mogelijk nam hij een kaartje, zette zich in een wagon en voort ging de trein naar Holland.

ZESDE HOOFDSTUK.

EEN VLUCHTELING EN EEN DOODE.

Freule Mathilde had inderdaad voor het venster gestaan en naar den grindweg gezien. Ook had zij wel opgemerkt, dat er iets bijzonders plaats had, maar wegens den verren afstand kon zij niet duidelijk onderscheiden, wat op den weg met het rijtuig voorviel. Gerust voelde zij zich echter niet, maar haar gewone kalmte en waardigheid trachtende te behouden, sloot zij eerst het venster en begaf zich vervolgens naar beneden, om haar broeder te begroeten, dien zij ieder oogenblik verwachtte. Dat hem zelven iets overkomen was, daaraan dacht zij niet. Doch de trap afgaande, en een blik werpende door een rond venstertje, dat het uitzicht had op de onmiddellijke omgeving van het kasteel, werd zij Hendrik gewaar, die het paard thuis bracht. Nu begreep zij, dat er waarlijk iets bijzonders had plaats gehad, want zij had 's morgens haar broeder met het paard

en het lichte rijtuigje zien vertrekken, en nu kwam het paard terug zonder rijtuig, en wat haar meer bezwaarde, zonder den Baron. Zij zocht in allerijl doek en hoed, liep naar het voorplein en ontmoette daar de arbeiders, die Hendrik reeds naar het gebroken rijtuig had gezonden. Zooveel vernam zij echter tevens, dat de Baron ongedeerd was, en blijde, dat hem niets getroffen had, begaf zij zich weder naar binnen, en naar de kamer van Cornelie, om haar, die zulk een teeder gestel had, voor te bereiden en tevens gerust te stellen.

Eenige oogenblikken later trad de Baron zelf deze kamer binnen, en zoowel zijn zuster als freule Cornelie konden terstond zien, dat dit ongeval hem geheel van streek en uit zijn humeur gebracht had. De beide dames moesten het aanhooren, hoe hij tekeer ging over koetsier en wagenmaker, en zoo nu en dan het kalme woord van freule Mathilde hem niet een weinig tot bedaardheid had gebracht, zou hij door zijn drift tot onaangename tooneelen aanleiding gegeven hebben.

En dan het verlies der portemonnaie!

Het stond bij hem vast, dat Cornelis die opgeraapt en behouden had. Zijn dochter waagde het bijna niet een woord ten gunste van haar beschermeling in 't midden te brengen, maar toch kon zij zich niet onthouden van te zeggen, dat het toch goed mogelijk was, dat die portemonnaie

ergens anders was beland; — maar hiervan wilde de Baron niets weten. Hij was er zeker van, dat zij hem bij het ongeval uit den zak was gegleden, waarop Cornelia aanmerkte, dat, zoo dit waar was, het toch in geenen deele bewezen was, dat Cornelis haar had opgeraapt. En nu wijdde zij uit in lof over den knaap, van wiens eerlijke gevoelens zij immers het bewijs had ontvangen, maar waarvan zij voorzichtigheidshalve zweeg. De Baron liet haar eerst uitpraten, maar ieder woord, dat zij zeide, was olie in het vuur. En nu keerde zijn gansche woede zich tegen zijn dochter; hij noemde haar een femelaarster, die onzin verkocht, en de hoofden der menschen op hol bracht. Het ware beter zoo zij zich met eenig wetenschappelijk werk bezig hield, dan met het Evangelie, met Bijbels en traktaatjes rond te loopen. Dat was het werk der dominees; ieder moet in zijn roeping en in zijn stand blijven, en het was aller dwaast van haar zich met dien jongen te bemoeien, die nergens voor deugde dan voor bezems te binden en boenders te verkoopen. Zij kon er verzekerd van zijn, dat die jongen haar bedroog.

Op deze wijze ontlastte de Baron zijn toorn, en hij zou stellig nog meer gezegd en haar wellicht verboden hebben zich verder met dien jongen in te laten, zoo hij niet gestoord ware geworden door een kloppen op de deur.

„Binnen!” riep de Baron.

Hendrik trad de kamer in met een handvol boeken.

„Freule,” zeide deze, „deze boeken heeft mij de tuinmansvrouw gegeven, om ze u ter hand te stellen. Zij zeide mij, dat u wel wist wat ze te beduiden hadden. Cornelis had ze een half uur geleden gebracht.”

Freule Cornelia kreeg een kleur. Het was haar, en wij begrijpen wel waarom — hoogst onaangenaam, dat die boeken juist op dit oogenblik werden gebracht. Moest zij hierbij denken aan de stoffelachtigheid van den huisknecht, of had Hendrik, die er waarschijnlijk eenigszins de lucht van gekregen had, het uit leedvermaak en met opzet gedaan, uit afgunst tegen Cornelis? Deze gedachten vlogen snel door haar hoofd; maar zij durfde ze niet uitspreken, en zich zoo goed mogelijk herstellende, zeide zij:

„’t Is goed, Hendrik. Leg ze maar op dit tafeltje. Ik zal ze wel nazien.”

„En heeft u geen boodschap terug?” vroeg de huisknecht. „Geen woord voor den jongen, die ze gebracht heeft?”

’t Was onbeschaamd van Hendrik. Maar hij ging nu eenmaal door voor groen en dom te zijn, en daarop verliet hij zich.

„Neen,” antwoordde de freule kalm.

„Zal ik ze dan maar hier laten, freule?”

„Ja, op dit tafeltje,” was het antwoord.

„Dan mag ik er wel eerst een papier op leggen, want

waar ze vandaan komen, let men op geen vuil of smeervlek," zeide hij, rondziende naar een papier.

„Ga maar heen, Hendrik," zeide de freule, die de grootste zelfbeheersching behoefde om kalm te blijven, en de aandacht van haar vader van de boeken af te trekken. „Ga maar heen, Hendrik. Ik zal wel voor een papier zorgen."

Eindelijk ging de huisknecht heen, en de Baron, wien geen woord van het gesprek ontgaan was, sloeg een oog op de boeken. Ook hem was, door Hendrik, het gerucht van gepleegde diefstallen in het dorp ter oore gekomen, en enkele titels dier boeken had hij vernomen. En zie, het eerste boek, dat hij zag, was: „De geschiedenis van de Romeinsche koningen."

„Cornelie!" zei hij, „dat is een gestolen boek. Van wien heb je dat?"

't Was een moeilijk oogenblik voor haar, want zij voelde het volle gewicht van het antwoord, dat zij geven moest. En zwijgen of ontduiken durfde zij niet, daar Hendrik straks reeds een naam had genoemd.

„Cornelis heeft mij die boeken laten brengen," zeide zij; „hij had ze ten gebruike bij zijn lessen."

„Zoo, die jongen gebruikt dus gestolen boeken!" zei de Baron. „Hij zal het ook wel geweten hebben. Van zulk volk is niets anders te verwachten. Eerst maken zij er ge-

bruik van en dan, wellicht om er een glimp van eerlijkheid aan te geven, doen zij het van de hand. Cornelia," ging hij voort, terwijl hij het boek onzacht op de tafel wierp, „ik begrijp niet, hoe ge je voortdurend met dat volk inlaat, en dat ge je door zulke schooiers laat bedotten."

Eerst wilde Cornelia op al die hatelijke aanmerkingen het stilzwijgen bewaren, maar zij stelde te veel vertrouwen in het eerlijke hart van Cornelis, dan dat zij den armen jongen zoo onrechtvaardig wilde hooren beschuldigen.

„Geloof mij, papa," zeide zij, „Cornelis is niet zoo als anderen van hem denken. Hij is een vlijtige, oppassende en eerlijke jongen. Hij had gemerkt, dat deze boeken ontvreemd waren, kwam er mij over spreken, en nu had ik hem gezegd, dat ik het op mij zou nemen . . ."

„Die boeken weer aan de eigenaars terug te laten bezorgen," viel de Baron haar in de rede, „en misschien wil je dit met een vroom praatje doen, in plaats van te zorgen, dat de dief gestraft wordt. Maar ik begrijp het wel: de jongen zal er mede schuldig aan zijn."

Hier kwam tante Mathilde tusschenbeide, en trachtte haar broeder tot kalmte te bewegen. Ditmaal mocht het haar echter niet baten. De Baron beweerde, dat zijn dochter zich met dergelijke bedriegerijen niet mocht inlaten, en besloot zijn redeneeringen met te zeggen, dat hij de zaak in handen zou stellen van den burgemeester, opdat de dief

bekend en naar verdienste zou gestraft worden. Hij eindigde met deze woorden :

„Dat gespuis moet maar niet denken, dat alles met vrome praatjes kan bedekt worden. Ik zal hun geen rust gunnen. De burgemeester moet het weten, en als ik bij hem kom, zal ik hem tevens het verlies van mijn portemonnaie bekend maken.”

Hier verliet de Baron de kamer, om zich voor het middagmaal gereed te maken, en een half uur later zat dan ook de familie aan tafel.

Het plan van haar vader strookte geenszins met het voornemen van Cornelië, want zoo de burgemeester deze zaak in handen kreeg, zou er een scherp onderzoek plaats hebben en wellicht — neen zeker — zou alsdan Cornelis in moeilijkheden komen. Dit moest vermeden worden. Hoe het echter aan te leggen, dat er aan die ongelukkige zaak zoo weinig ruchtbaarheid mogelijk zou gegeven worden, dit was haar nog niet helder. Zij dacht er aan naar vrouw Schot te gaan, met Dirk te spreken, hem zijn goddeloos gedrag onder de oogen te brengen en hem te bewegen, de boeken weder aan de eigenaars terug te geven, — maar hierin zag zij nogal gevaar voor haar beschermeling. Want Dirk zou dan te weten komen, dat Cornelis het haar gezegd had; de jongen zou hem een verrader noemen en op wraak bedacht zijn. Ook geloofde zij niet, naar alles wat

zij van Dirk gehoord had, dat die jongen er toe te brengen zou zijn, den diefstal te bekennen. Veeleer — en daartoe achtte zij hem best in staat, zou hij de geheele schuld op Cornelis werpen, of om verzachtende omstandigheden aan te voeren, voorwenden, dat Cornelis hem tot den diefstal had overgehaald, ten einde op een goedkoope wijze in het bezit van boeken te komen. En mochten sommigen dit ook niet gelooven, menigeen zou het toch mogelijk achten, en op deze wijze zou op een onschuldige een smet rusten, waarvan zij hem gaarne vrij zou houden.

Wat echter nu te doen?

Zoo zij haar vader liet begaan, dan moest zij het ergste vreezen, — en 't was wel waar, wat de Baron gezegd had, dat het haar niet paste, zich met dergelijke bedriegerijen in te laten, — zij was er echter eenmaal in. De zorg voor den knaap, wiens opvoeding zij om Jezus' wil op zich genomen had, woog haar zwaar op 't hart. Zij bad gedurig tot God voor hem, hopende in hem ten minste ééne ziel voor haren Heiland te winnen.

Ja, wat moest zij doen?

Zou het misschien niet het beste zijn, de namen van de eigenaars der vermiste voorwerpen in handen te krijgen en de boeken door derden of vierden hun te doen bezorgen? Maar daartoe moest zij tijd hebben, en van haar vader verkrijgen, dat hij zich niet met de zaak bemoeide.

Aan tafel werd ditmaal weinig gesproken, maar een half uur later nam Cornelia, de zwakke zijde van den Baron kennende, de gelegenheid waar, daar haar vader zich aan de theetafel zette en alsdan veel genaakbaarder was.

Evenals bij een vorige gelegenheid nam zij ook nu dit gunstige oogenblik waar, en haar arm weder om zijn hals slaande, boog zij zich over hem heen en fluisterde hem met haar vriendelijke stem toe:

„Is papa niet meer boos op mij?”

„Boos? Wel neen, mijn kind, in geenen deele. Ik ben alleen verdrietig over de bedriegerijen, waarmede men ons omringt. Jou tracht men te mengen in kwajongenszaken en mij ontfutselt men den inhoud eener portemonnaie. Daar moet een einde aan komen Maar boos, neen, boos ben ik niet, vooral niet op mijn goede, beste Cor.”

Hij klopte haar welwillend op den schouder en wilde zijn couranten opnemen, om deze te lezen, maar Cornelia begreep, dat zij vooraf zekerheid van hem moest hebben, dat hij de zaak in haar handen zou overlaten, of haar ten minste eenigen tijd tot nadenken gunnen. En tot haar vreugde verkreeg zij haar wensch. De Baron, die naar zijn lectuur verlangde, en dus een lang onderhoud wilde vermijden, maakte er zich af, door te zeggen, dat hij nog drie dagen wilde wachten, maar als dan niet alles in orde was, dan zou hij er zich voorspannen.

Cornelie hoopte nu slechts dat zij een middel zou vinden, om zonder opspraak de boeken aan de eigenaars terug te kunnen bezorgen.

Maar in deze hoop werd zij bedrogen. Twee dagen later bereikte haar 't gerucht, dat Dirk zich uit de voeten had gemaakt. Reeds den dag nadat deze jongen, gelijk wij gezien hebben, de vlucht had genomen, kwam het uit, dat zijn baas hem had weggejaagd, en nu jammerde de arme moeder over hem, niet wetende waar hij heen was gegaan. In 't eerst dacht zij, — want de moederlijke liefde hoopt altijd het beste van haar kinderen, — dat Dirk wellicht naar het naaste dorp was gegaan, om een anderen baas te zoeken; maar toen zij de booze geruchten vernam, die er van hem in omloop waren, toen zij hoorde dat men hem van diefstal beschuldigde, was zij als verslagen. Ach, 't was ook een zwaar kruis, dat zij te torsen had: weduwe te zijn, een lijdende, bijna stervende dochter te hebben, en dan nog een zoon, dien men thans met den vinger nawees. En het droevigste bij dit kruis was, dat zij zich zelve moest beschuldigen, te weinig acht op den jongen geslagen, en hem niet gekastijd te hebben, wanneer hij dit verdiende.

Daar het nu bekend was geworden, dat Dirk al de diefstallen gepleegd had, vond freule Cornelie het het beste, dat Cornelis de boeken terugkreeg, — 'tgeen door middel van Jansje geschiedde — en medenam naar zijn huis, want

zij vermoedde nu, dat er eerstdaags van wege den Burge-meester, als hoofd der politie, huiszoeking zou geschieden bij vrouw Schot. Vond men dan de boeken op zolder, waar Cornelis ze moest nederleggen, dan bleef haar beschermeling vrij van alle verdenking.

En dit gebeurde ook.

De justitie bemoeide zich met de zaak, vond de boeken, die Dirk naar haar oordeel op zolder verborgen had, benevens nog andere voorwerpen, die blijkbaar door Dirk gestolen waren. En dat hij de dief was, daaraan twijfelde niemand; immers, meer dan één bewoner van het dorp wist nu te verhalen van Dirks lange vingers, 'tgeen tot nog toe steeds ter wille van zijn moeder verzwegen was. Maar wat alles afdeed, 't kwam nu ook uit, dat hij zich de portemonnaie van den Baron had toegeëigend. Bij onderzoek bleek, dat Dirk bij het betalen van het spoorwegbiljet een gouden tientje gewisseld had; en dat het den bureaulist was opgevallen, hoe deze jongen, dien hij wel eens in zijn werkpakje gezien had, in het bezit was van een fraaie portemonnaie en een bankje van zestig gulden, dat Dirk eerst ter wisseling had aangeboden.

Er was dus geen twijfel meer aan: Dirk was de dief, en tot vreugde van de freule bleef Cornelis buiten verdenking, zoodat het haar duidelijk werd, hoe het woord van den dagtekst van 9 April uit den scheurkalender nog altijd

nawerkte, namelijk, dat de Heere hem en haar gered had uit hunne angsten. Ook de Baron was overtuigd, dat Cornelis onschuldig was, en toen hij den knaap later eens sprak, moest hij zelf erkennen, dat de jongen een eerlijk voorkomen en een openhartig gelaat had, zoodat hij hem ook van de verdenking vrijsprak, het paard met steentjes geworpen te hebben.

Het spreekt vanzelf, dat er nu naar alle zijden naar den voortvluchtigen Dirk Schot gezocht werd. De justitie was te weten gekomen, dat hij een biljet naar Rotterdam genomen had, maar hoe men ook in deze stad naar hem zocht, men vond geen spoor van hem, en algemeen vond het gevoelen ingang, dat hij gedurende de twee, drie dagen, die hij vooruit was, gelegenheid had gevonden, met een schip naar Engeland, Amerika, of wie weet waarheen, te ontsnappen.

Eenige dagen waren voorbijgegaan. Het gebeurde raakte zachtjes aan in het vergeetboek, verdrongen als het werd door de gebeurtenissen van den dag. Het gaat hiermede als met de akkers en bouwgronden, die gedurig van kleed verwisselen, al naardat gezaaid, geoogst en opnieuw geplant wordt.

Maar wie ook het gebeurde vergeten mocht, — de arme vrouw Schot niet. Zij was zielsbedroefd, en dit te meer,

daar er bijna niemand kwam, die haar een vertroostend woord toesprak. Haar woning scheen vermeden te worden. En geen wonder. Wie houdt zich ook op met de moeder van een dief? 't Was hard, zeer hard voor haar.

En daarbij kwam nu nog, dat haar Leentje op het sterfbed lag.

De geneesheer had te kennen gegeven, dat het meisje nog hoogstens een dag zou leven, en het derhalve goed zou zijn, zoo de predikant ontboden werd, om haar op den dood voor te bereiden. Maar Leentje begeerde den predikant niet, die haar wel eens uit eigen beweging bezocht had, maar van wien zij geen blijmoedig, vertroostend woord, op de Schrift gegrond, had vernomen. Hij sprak haar slechts van de waarschijnlijkheid van een later leven, en op waarschijnlijkheid was Leentjes geloof niet gebouwd. Zij had een beteren grond, namelijk in het geloof, dat een vaste grond is der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet! Dien vasten grond bezat zij in haar Heiland en aan Hem had zij genoeg. Zijn woord vertroostte haar; haar eenige hoop was op Hem, die haar uit dit lichaam dezès doods verlossen en in de Hemelsche woning brengen zou.

Meer en meer naderde het uur harer ontbinding, en met betraande oogen zaten de beide vrouwen aan haar bed, beiden niet wetende wat te zeggen en het bejammerende,

dat er niemand was, die de stervende in 't laatste uurtje bij zou staan. Nu en dan sprak Leentje den naam van haar broeder uit, als herinnerde zij zich nog wat zij hem het laatst had gezegd. Zij verkeerde nog in het denkbeeld, dat Dirk met de knechts van den timmerman op reis was, en haar moeder liet haar bij die gedachte, om haar laatste oogenblikken niet te verdonkeren.

Onverwachts werd de deur geopend en op den drempel verscheen freule Cornelie met haar tante. Door Jansje en Cornelis waren zij te weten gekomen, dat Leentje spoedig zou sterven, en Cornelie had haar tante weten over te halen, haar naar de woning van vrouw Schot te vergezellen, vooral daar 't gaan haar zeer moeilijk viel, en zij gaarne iemand had, die haar kon begeleiden.

De stervende flikkerde nog eenmaal op, en hare oogen, reeds half gebroken, lichtten met buitengewonen glans, terwijl er om haar lippen een glimlach speelde als van een bruid, die haar bruidegom tegemoet gaat. In haar handen hield zij het blaadje van dien dag van den scheurkalender, namelijk van 30 April 1879, en toen freule Cornelie zich over haar heenboog, kon zij het blaadje lezen.

Freule Cornelie wilde zoo graag met de stervende spreken. Leentje had haar ook herkend, en haar rechterhand uitgestrekt, om die der freule te drukken, terwijl haar linkerhand het blaadje omklemd hield.

APRIL. — WOENSDAG.

Zonsopg. 's morg. 4.33, onderg. 7.22 's nam.

120ste Dag
van het
jaar.

30

heeft nog
245
Dagen.

O Heer, ik verlang naar uw heil.

Psalm 119 : 174.

Die naar Gods heil verlangt, verlangt naar wat zeker is. Dat heil is het genot van zijne zalige tegenwoordigheid; 't is de aanschouwing van den Christus Gods in zijne heerlijkheid; 't is het geheel vervuld zijn met den Heiligen Geest, met zijn licht; 't is het leven, het eeuwig leven der waarachtige liefde en heiligheid. Het verlangen naar dat heil is waarborg van zijn bezit.

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er waar ik in kan rusten.

Psalm 73 vs. 13.

Te lezen: 's Morgens 1 Sam. 4. 's Middags
Psalm 120. 's Avonds Rom. 2.

„Ben je bereid, Leentje,” vroeg de freule, „om uwen God te ontmoeten?”

„Ja, ja,” antwoordde de stervende. „De Heere Jezus zelf heeft mij bereid gemaakt. O, ik verlang naar Hem en zijn heil.”

En om hiervan een bewijs te geven, zong zij zachtjes het welbekende versje, dat onder het blaadje stond.

Daarna liet zij het blaadje vallen, strekte de handen uit naar die harer moeder, die snikkende aan haar zijde stond, drukte ze even, wierp nog een dankbaren blik op de freule en haar tante, — nog een snik, nog één glimlach en . . . zij was uit haar lijden verlost.

„Zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven,” zeide de freule, die de handen der gestorvene samenvouwde.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

ANDERE STRIKKEN DES BOOZEN.

Drie jaren zijn er voorbijgegaan, sedert ik u op het kasteel bracht, en met u freule Cornelia en haar tante vergezelde naar het sterfbed van Leentje Schot. Maar als ge thans het kasteel binnengekomen waart, zoudt ge daar heel andere menschen aangetroffen hebben en de gezellige theetafel missen, waar wij een paar malen hebben gezien, op welk een bescheidene en liefvallige wijze Cornelia haar vader tot een plan, dat zij gemaakt had, wist over te halen.

Baron Van Wintersvick was twee jaar na Leentjes dood overleden, en zijn dood had een groote verandering teweeggebracht. Het kasteel kwam in handen van andere leden der familie, omdat zoomin freule Cornelia als haar tante lust hadden, dat groote huis met haar beiden te blijven bewonen; te meer nog, daar de omgeving, — ik bedoel de menschelijke — weinig aantrekkelijks bezat. Er heerschte een koude onverschilligheid op godsdienstig gebied onder de

menschen rondom het kasteel en in het dorp, die langzamerhand in doodscheid overging, ten gevolge van de moderne prediking, als het prediking mag genoemd worden. Al wat freule Cornelia had gewerkt, bleef bijna zonder indruk na te laten. Zij had duizenden traktaatjes verspreid, maar deze waren op den weg gevallen en de vogelen waren gekomen en aten het goede zaad op. Zij had voor Christelijke lectuur gezorgd, en boekjes uitgedeeld, scheurkalenders geschonken, maar deze kwamen terecht op steenachtige plaatsen, waar 't goede zaad geen aarde had; er kwam wel een weinig werking, maar 't kon geen wortel vatten, omdat het geen diepte van aarde had. Zij had gepoogd eenige welgestelde dorpsbewoonsters op te wekken, eene Dorkas-vereeniging op te richten, ten einde voor weduwen en weezen en armen kleedingstukken te vervaardigen, — en het was haar ook gelukt, maar ook deze ging te niet wegens de zorgvuldigheden dezes levens en de verleiding des rijkdoms.

Toch zou freule Cornelia aan den arbeid gebleven zijn. De liefde gelooft alle dingen, zij hoopt alle dingen, zij verdraagt alle dingen. Eindelijk zou er dan toch wel iets van 't uitgestrooide zaad opschieten, dacht zij, en een takje over den muur zichtbaar worden. Maar de dood van den Baron bracht hierin een wijziging, en — hoewel noode — besloot zij het huis te verlaten, dat haar zag geboren worden, om zich met haar tante te vestigen op een kleine villa in een

aanzienlijk dorp, dicht bij de stad gelegen. En zij besloot hiertoe te meer, daar zij vernam, dat daar zeer veel werk gemaakt werd van Evangelisatie, en vele dames zich beijverden het woord des levens te brengen op Zondagschool, naaiverenigingen en bij huisbezoek.

Zoo was dan freule Cornelia met haar tante vertrokken, en eerst na haar vertrek was haar gemis zeer sterk gevoeld.

Zij was de weldoenster van vele armen, de vertrooster der zieken, een bemoediging voor vele ouden van dagen, de vriendin der jeugd. Zij vroeg niet naar rijk of arm, haar doel was slechts de menschen tot hun Heiland en den Heiland tot de menschen te brengen; en al zag zij ook weinig of geen vooruitgang, al hinderde haar soms de ijskorst op veler gelaat en de hebzucht in menig oog, toch liet zij zich niet afschrikken, — haar spreuk was, zooals wij die in het eerste hoofdstuk gehoord hebben: „Het zal wel komen.”

Maar het kwam niet, althans nog niet. Toch werd, gelijk ik gezegd heb, haar gemis na haar vertrek zeer gevoeld door de behoeftigen, die gewoon waren van haar ondersteuning te ontvangen; door de zieken, die nu geen vertrooster hadden; door de ouden van dagen, die thans geen ander woord vernamen, dan het hen zoo weinig bemoedigende: „Aangaande de dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaren, of, zoo wij zeer sterk zijn, tachtig jaren, en het uitnemendste van die is moeite en verdriet. Want het wordt

snellijk afgesneden, en wij vliegen daarheen." Wie zou hen nu wijzen op Hem, van wien de Psalmddichter zingt dat Hij ons leven verlost van het verderf, ons niet doet naar onze zonden en ons niet vergeldt naar onze ongerechtigheden, maar zich ontfermt over degenen, die Hem vreezen?

Ach, zij was heengegaan, en zoo freule Cornelia de tranen had kunnen zien, die haar nageschreid werden, en de stille beden had vernomen, die tot den Heer voor haar werden opgezonden, — misschien zou zij Maar neen, het kon niet. Zij moest heengaan en het aan een ander overlaten te maaien, wat zij in het geloof gezaaid had.

Twee menschen waren er echter achtergebleven, die haar vertrek zeer hadden betreurd: Jansje en vrouw Schot. 't Is waar, Jansje was een lieve vrouw, een Christin, die haar Bijbel liefhad, en bij gebrek aan gemeenschap met andere Christenen, haar gemeenschap met den Heiland des te ijveriger zocht, — maar o, de freule kon steeds zoo vriendelijk, zoo opwekkend en bemoedigend met haar spreken. Dan genoot zij duizendmaal meer dan van de beste preek, die zij las. Aan haar man had zij, wat het Christelijk leven betreft, weinig of niets. Hij was een goed man, die zijn arbeid met ijver verrichtte, maar liever een beschrijving las van de aankweeking van begonia's en andere planten, dan een stichtelijk woord; veel liever rustte zijn oog op een prachtige bloem, door hem gekweekt, dan op het Bijbelblad. Hij was niet

voor of tegen het Christelijke leven; hij was daarin een half man; deed mee met zijn vrouw, maar als de gelegenheid zich daartoe leende, ging hij even graag naar de kermis. Jansje had hierover wel eens tegen de freule gezucht, maar dan werd haar toegefluisterd: „Houd aan, houd moed! Het zal wel komen.” Maar 't kwam niet; althans nog niet.

Geen wonder derhalve dat Jansje het vertrek van de freule betreurde.

Niet minder was vrouw Schot bedroefd. Zij was thans alleen — geheel alleen op de wereld. Vrouw Salm was spoedig na Leentje gestorven, en het huisje, dat door de freule zoo opgeknapt en zorgvuldig ingericht was, had een doodschen en verlaten aanzien. Sedert Dirks ontvluchting was zij als ineengezakt. Doch juist toen zij zich zoo verlaten gevoelde en weinig deelneming bij de menschen ondervond, werd haar oor ontvankelijker voor de roepstem des Heeren: „Geef Mij uw hart!” O, toen zij geleerd had en ervaren, dat er geen ander heil op aarde te vinden was, geen ware blijdschap dan bij Jezus, zag zij elken dag met verlangen uit naar de komst van de freule, die haar vertroostte en bemoedigde . . . en, nu de freule was heengegaan, bleef haar niemand over dan Jansje, die zij dan ook wel eens des Zondags bezocht.

Ook Hendrik diende niet meer op het kasteel. Terstond na den dood van den Baron had hij zich in het huwelijk

begeven met een weduwe, die in de stad een soort koffiehuis hield, en daar hij genoeg bijeengeschraapt had, kon hij aan zijn zaak zulk een uitbreiding geven, dat zij een gezochte plaats werd van zulke jongelieden, die liever hun tijd met kaart- en biljartspeel doorbrengen, dan met het verzamelen van levenswijsheid, en die liever hun maag vullen met verderflijke vochten, dan dat zij hun hart openzetten voor den invloed en de werking des Heiligen Geestes.

Wij zullen straks wel iets naders van hem vernemen.

Maar mij dunkt, gij zult vragen of wij dan niets van Cornelis te melden hebben?

Geduld, mijn lezers. De beurt ligt thans aan hem, en spits er u slechts op, dat ik u veel bijzonders van hem te vertellen heb.

Cornelis is thans zeventien jaar, en wij vinden hem niet meer in het afgelegen dorpje en in de nederige woning zijner moeder, maar in de stad, waar hij de lessen van 't gymnasium bijwoont. Meester Vlag had wel gelijk, toen hij zeide, dat er op Cornelis een knappe bol zat, en de jongeling heeft de bewering van zijn onderwijzer niet gelogenstraft. Met reuzenschreden ging hij vooruit, zoo zelfs, dat er naar meer hulp in het onderwijs moest uitgezien worden, waartoe de freule dan ook besloot en hem onderricht deed geven in talen en andere kundigheden, die meester Vlag

niet kon onderwijzen. Om kort te gaan, Cornelis had zulke vorderingen gemaakt, dat hij op zeventienjarigen leeftijd admmissie-examen kon doen voor de vierde klasse van het gymnasium, en er met glans doorkwam.

Wat nu?

Zou de freule thans zeggen: Ik heb u nu zoover gebracht, nu moet je zelf zien, hoe je er door komt? Neen, niettegenstaande het haar velen ontrieden, meende zij vol te moeten houden en haar belofte niet te verbreken, die zij 15 Februari 1877 had gedaan. Wel was en bleef Cornelis tot nu toe besluiteloos, voor welk doel, voor welke waardigheid of titel hij studeeren zou; of hij zich toeleggen wilde om candidaat en doctor in de letteren te worden, of later in de medicijnen te studeeren; — hij wist dit niet; maar om zich aan het gymnasium zoo te bekwamen, 'dat hij later de universiteit zou kunnen bezoeken, om een theologischen graad te behalen, — daaraan dacht hij in het geheel niet, hoewel de freule het hem dikwijls in den mond gegeven had, dat het haar liefste wensch zou zijn, hem eenmaal als Evangeliedienaar te zien optreden. Op dit punt was hij eerlijk: hij gevoelde geen roeping om iets te verkondigen, wat hij niet kende, en waarin hij noch begeerte, noch inzicht had. Hij bezat uitnemende gaven, maar de beste aller gaven, het geloof, had hij niet. Hij was geen Christen in vollen, heerlijken zin.

Toch liet de freule zich daardoor niet afschrikken. Zij meende: 't zal wel komen. De tijd zal ook wel eens voor hem aanbreken, dat het hem zou gaan als nu ruim drie jaren geleden, toen hij op 9 April 1879 tot den Heere in zijn benauwdheid had geroepen en de Heer hem zoo wonderbaar uit de strikken des duivels gered had. Misschien zou zijn ziel zich dan nog in grooter nood bevinden en hij in die benauwdheid roepen tot den God zijns levens. Met die hoop vertroostte zij zich, en derhalve liet zij zich door geen tegenbedenkingen terughouden, maar stelde Cornelis in staat, het gymnasium in de stad te bezoeken, daar te wonen en zich geheel aan de studie te wijden, terwijl zij voorts in elken brief, dien zij hem schreef, tot het goede vermaande en niet ophield voor hem te bidden.

Door tusschenkomst van meester Vlag had de freule voor Cornelis een kamer gehuurd bij den zwager van den meester, die een tamelijk goed huis bewoonde en van alle mogelijke zaken agent was, niet slecht van levensverzekeringen, maar ook van brandassurantiën, van naaimachines, verduurzaamde levensmiddelen, tot zelfs van chocolade en mosterd. Doch dit alles bracht hem niet genoeg op, om in zijn onderhoud en dat van zijn gezin te voorzien, zoodat hij besloot een gedeelte van zijn huis in te richten voor jongelieden, die het gymnasium bezochten, en hun tegen

billijke vergoeding kost en inwoning te verschaffen. Hiervan had de freule gebruik gemaakt, en nu woonde dus onze Cornelis in bij den heer Brans. 't Ware misschien voorzichtiger van de freule geweest, eerst zelve te onderzoeken, van welken geest de heer Brans was, maar meester Vlag had zijn zwager geprezen als een man, die op zijn zaken paste, vrouw en kinderen liefhad, op zijn tijd naar de kerk ging en een fatsoenlijk man was. En meester Vlag had hierin geen onwaarheid gesproken, maar hij kon al de bovengenoemde eigenschappen en hoedanigheden bezitten en toch de bekwaamheid missen, om met een liefhebbend hart en oog de jongelieden na te gaan, die aan zijn zorg waren toevertrouwd. En dit was juist bij den heer Brans het geval. Wel paste hij op zijn zaken, maar verbabbelde ook veel tijd; wel ging hij naar de kerk, maar 's avonds ook naar het koffiehuis, waar hij zich uren lang met het biljartspel bezighield of aan de dominotafel zat. En waarom — zoo meende hij — zou hij het niet doen? Het koffiehuis was schuins tegenover hem, en Hendrik, dien hij wel eens op het dorp bij den meester had ontmoet, was zulk een gediensstige kastelein, en had het beste bier uit de heele stad. 't Was jammer voor den man, want nu leidde hij een verdeeld leven, hinkte op twee gedachten, verkwistte veel tijd en geld, en zou, zoo hij een Christen geweest ware, tot zegen voor de inwonende jongelieden kunnen geweest zijn.

Op dit oogenblik had hij slechts twee jongelieden ter inwoning: Cornelis en Herman Dorts uit Rotterdam, die wat kamer, kost en inwoning betrof, reden tot tevredenheid hadden, vooral daar de oude agent een opgeruimd man was en allerlei anekdoten en grappen wist te vertellen, waarvoor jongelieden gaarne hun ooren openzetten.

Cornelis woonde sedert twee maanden in dit huis, zonder dat er iets bijzonders voorviel. Evenals vroeger arbeidde hij vlijtig, in de hoop, na het examen tot de hoogste klasse bevorderd te worden, en daar Herman Dorts dezelfde verwachtingen koesterde, werkten zij dikwijls samen, en wat de een niet wist, daarin kwam de ander te hulp. Herman was van deftige familie; dat bleek uit alles, uit zijn kleeding, zijn manieren en zijn woorden, en ofschoon hij wel opmerken kon, dat Cornelis van mindere afkomst was en van fijne beschaving zoowat niets verstond, — zoo versmaadde hij toch den omgang niet met hem; integendeel, hij hield veel van den goedgehartigen en eerlijken Cornelis, die ingetogen leefde en ijverig studeerde. Zoo ingetogen als Cornelis was Herman niet. Hij volgde het voorbeeld van den heer Brans en bracht wel eens een uur 's namiddags of een avond in het koffiehuis van Hendrik door, zonder dat hij er kwaad in zag. Zelfs had hij Cornelis meer dan eenmaal voorgeslagen hem te vergezellen, maar Cornelis kende het koffiehuisleven niet, hij zag er tegen op, om onder zoo veel

vreemde menschen te zitten en bleef liever op zijn kamer.

Maar de booze was ook hier weder aan het werk. Daar was een eenvoudige ziel te verleiden, en nu spande hij zijn krachten in, om zoo mogelijk het goede werk, dat de freule begonnen had, te verwoesten.

Op een namiddag, terwijl Cornelis alleen op zijn kamer zit te werken, wordt er aan de deur geklopt, en een oogenblik later trad Hendrik, de koffiehuisouder, het vertrek binnen. Cornelis had hem reeds een paar malen op straat gesproken, en zich verblijd onder zooveel vreemde gezichten tenminste één ouden bekende aan te treffen. En inzonderheid verblijdde hem dit, daar hij met hem over zijn geliefd dorp, het kasteel en vooral over de freule kon spreken.

Het deed dus Cornelis genoeg, dat Hendrik hem bezocht. 't Was trouwens de eerste keer, dat deze sluwe man, — die vroeger slechts dom- of onnoozelheid gehuicheld had — zijn kamer betrad, en hij vermoedde dus terecht, dat Hendrik iets bijzonders had mede te deelen.

„Ik kom eens een paar oogenblikken met u praten,” begon Hendrik. „Er zijn juist geen bezoekers in mijn koffiehuis, zoodat ik al den tijd heb, indien ik u niet stoort!”

„O, neen,” zeide Cornelis, „mijn werk heeft geen haast. „Ik heb nog den heelen avond over.”

„Ik moet zeggen,” vervolgde Hendrik, rondziende, „dat

gij 't hier goed hebt. De freule heeft er waarlijk eer van. Een goed, best mensch!"

Dat hoorde Cornelis gaarne, en nu scheen het gesprek over de goede hoedanigheden van de freule geen einde te nemen. Maar dit was de bedoeling niet van Hendrik. Wat ging hem de freule aan? Van haar had hij vroeger onder allerlei schijnheiligheden genoeg afgehaald, maar nu viel er voor hem niets meer van haar te hopen. Het doel van zijn komst gold Cornelis, dien hij gaarne in zijn koffiehuis wenschte te lokken, vermoedende dat de freule zijn beurs goed gespekt had; en zoo de jongeling ook bij hem schulden mocht maken, hij wilde hem gaarne borgen, zich verzekerd houdende, dat de freule in haar dwaze Christelijke liefde alles betalen zou. Merkwaardig! Vroeger — de lezer zal het zich nog wel herinneren — had hij, toen hij eens Cornelis in de kamer van de freule liet, zijn neus voor hem dicht geknepen, — en nu zocht hij hem op uit inhaligheid. Hij wilde Cornelis trachten over te halen hem te bezoeken. Maar daartoe moest hij een omweg inslaan. Hij deed als de duivel, die ons nooit zijn hel vertoont, maar zich liever als een engel des lichts voordoet. Nu hij echter eenmaal Cornelis aan het spreken gebracht had, meende hij verder te kunnen gaan.

„Ja, ja,” ging hij voort, „wie had dat ooit gedacht dat ik u hier zou vinden als gymnasiast, ter opleiding voor hogere studie. Als ik zoo eens denk aan de jaren, die

achter mij liggen, en aan alles wat er in mijn vroegere woonplaats heeft plaats gehad, dan moet ik zeggen, hoe is 't mogelijk dat alles zoo veranderen kan. Ik herinner mij nog heel goed den tijd, dat uw moeder als werkmeid bij ons op het kasteel diende."

Hij hield even op, daar hij zag, dat Cornelis ontroerde en verbleekte, en het scheen hem toe, op zijn aangezicht te kunnen lezen, dat de jongeling niet gaarne aan zijn geringe afkomst herinnerd werd. En dit was inderdaad het geval. Naarmate hij toenam in kennis en wetenschap en met jongelieden omging, die van deffiger of aanzienlijker afkomst waren dan hij, betreurde hij het, dat hij geen vader of moeder kon aanwijzen, die iets meer in deze wereld geworden waren dan bezembinder en werkmeid. Zachtjes aan was de hoogmoed in zijn hart geslopen en wanneer men hem vroeg wie zijn ouders waren, dan gaf hij ten antwoord: zij zijn overleden. Wilde men weten, welke betrekking zijn vader bekleed, of welk beroep hij uitgeoefend had, dan gaf hij een ontwijkend antwoord, b.v.: „Och! mijn ouders waren zeer eenvoudige menschen, die op het land leefden."

Het hinderde hem dus, dat Hendrik nauwkeurig wist wie hij was. Wel kon hij vermoeden, dat de heer Brans er niet geheel onkundig van was, maar nog nooit had de agent zich daarover uitgelaten, zoodat Cornelis nagenoeg zeker kon zijn, dat niemand in de stad, — althans niet de

jongelui, die het gymnasium bezochten — er iets van wist dan Hendrik. En derhalve moest hij een middel bedenken, om hem het zwijgen op te leggen.

Maar dat middel behoefde hij niet te bedenken. Hendrik zou het wel voor hem doen.

„Ja, ja,” herhaalde de koffiehuishouder, „ik herinner mij uw moeder nog zeer goed. Zij trouwde met Dirk Salm, die bezembinder van beroep was en misschien wel door de wereld had kunnen komen, als hij maar beter opgepast had. Maar — met uw permissie, want ik zeg het niet om u te grieven, maar alleen om te doen zien, hoe de zaken veranderd zijn, — maar dat deed hij niet; hij liep kroeg in, kroeg uit, en . . . liet ten slotte uw moeder zitten, nog voordat ge geboren werdt . . . 't Is een nare, ja treurige geschiedenis — dat moet ik zeggen!” vervolgde hij, terwijl hij den schijn aannam, alsof hij medelijden met Cornelis had.

Onze jongeling was geheel uit het veld geslagen. Dat ook dit die man wist, was verschrikkelijk voor zijn gevoel, en hij duizelde bij het denkbeeld, dat dit kwaad gerucht verbreed werd.

„En heeft men nooit iets van mijn vader vernomen?” vroeg hij verlegen en stotterend.

„Zoover ik weet, zijn er slechts losse geruchten uit Amerika gekomen, waar hij zich heen begeven heeft. De een zegt

dat hij een paar malen heeft moeten zitten wegens dronkenschap en vechterij; een ander heeft hem als straatveger zien werken; een derde maar ik zie, dat u dit onderwerp pijnlijk is, en ik moet zeggen: het is ook niet alles voor zulk een knap jongeling als gij zijt, aan die dingen herinnerd te worden."

De booswicht zweeg en loerde wat Cornelis hierop zeggen zou.

„Ge zult immers wel zoo goed zijn er met niemand over te spreken?" vroeg Cornelis angstig.

„Hoe kunt ge zoo iets denken? Dat moet men van oude vrienden niet verwachten. Te meer, ge zult mij wel eens komen bezoeken, nietwaar?"

In zijn angst om goed vriend met Hendrik te blijven, knikte Cornelis haastig toestemmend.

„En dan spreekt het immers vanzelf, dat ik u de hand boven het hoofd zal houden. Dus ik zie u eerstdaags," ging Hendrik voort, terwijl hij opstond.

„Ja, zoo spoedig mogelijk," antwoordde Cornelis.

In dit oogenblik ging de kamerdeur open en trad Herman binnen, die verwonderd opkeek, toen hij den koffiehuisshouder hier bemerkte.

„Wel, vriend Salm," zeide hij lachend, „ik wist niet dat gij Hendrik kendet."

Cornelis had nog even den tijd, den koffiehuisshouder een

wenk te geven, om het stilzwijgen te bewaren, deed alsof hij Hermans woorden niet goed verstaan had, en wist een ander onderwerp op het tapijt te brengen.

„Derhalve zie ik u spoedig eens in mijn koffiehuis,” zeide Hendrik in 't heengaan tot Cornelis.

En tot verwondering van Herman werd deze vraag toestemmend beantwoord.

De booze had ditmaal zijn netten listiger uitgezet dan bij een vroegere gelegenheid, toen hij zijn doel bij Cornelis slechts half bereikte. Zou het hem thans beter gelukken?

Helaas — ja.

In Cornelis' hart — wij hebben het gezien — was de hoogmoed binnengetreden, en hiervan maakte de duivel gebruik. 't Zou voor Cornelis beter geweest zijn, als hij laag bij den grond gebleven ware en zich zijn afkomst niet geschaamd had. Immers, de Schrift zegt: „die zichzelf vernedert, zal verhoogd worden.” Had hij daarbij ook nederige gedachten omtrent zichzelf gekoesterd, 't zou hem zeker tot voordeel geworden zijn. Maar hij kwam er nog niet toe, zich als een arm zondaar voor God te stellen, — en hij, die uit onverschilligheid of uit beginsel Christus en zijne genade ontwijkt, maakt zijn leven tot een woestijn en zijn toekomst tot een plaats der duisternis.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

IN DE STRIKKEN VERWARD.

Twee dagen later trad Cornelis voor het eerst het koffiehuis binnen. Hij deed dit wel op een schuwe wijze, met neergeslagen oogen en eenigszins huiverig, maar oogenblikkelijk vervoegde zich Hendrik bij hem en knoopte met hem een gesprek aan.

„Ik kan niet genoeg zeggen,” begon hij, „hoezeer ge, vriend van ouds, mij met uw bezoek vereert. 't Is mij veel waard, u hier te zien, en vergun mij derhalve, dat ik u eens onthaal. Ik heb in mijn kelder een soort van bier, dat gij nog nooit geproefd hebt, en dat ik alleen bewaar voor mijn beste vrienden. 't Is echt Pilsenerbier, zoo geel als goud en zoo tintelend als Champagne. Er wordt veel Pilsener verkocht, dat niet echt is, maar 't mijne kan de proef doorstaan, dat verzeke ik u. Nu, daarop zal ik u eens trakteeren.”

Bij deze woorden verliet hij hem, om straks terug te

keeren met een flesch bier, waarvan hij een vol glas inschonk, zeggende:

„Proef dat eens en zeg mij dan, of 't niet een hemelsche drank is.”

Cornelis was zenuwachtig van verlegenheid, en in zijn schuchterheid zette hij het glas aan de lippen en dronk het geheel leeg.

„Nu, wat zegt ge er van?” vroeg Hendrik, die bij zichzelf dacht: „wel, dat is een klant, die mij lijkt; die verstaat de kunst van drinken.”

„Lekker — lekker!” antwoordde Cornelis zachtjes, daar hij geen ander woord wist. Hij kende de eigenschap van het bier niet, zoomin als den smaak, en 't zou hem om 't even geweest zijn, of hij Prinsessen of Beiersch bier had gedronken.

„Kom, laat ik u nog eens inschenken,” zei Hendrik, „en neem het mij dan niet kwalijk, dat ik niet bij u kan blijven zitten, want ik moet een oogje houden op de zaal en de knechts, daar ge ziet, dat er veel bezoekers zijn.”

Hij ging heen.

Inderdaad waren er veel bezoekers, meest allen jongelieden, enkelen ook van 't gymnasium, die zich met biljartspel vermaakten, domino speelden, de courant lazten, of in een druk gesprek met elkander waren, waarbij zij het drinken niet vergaten.

Cornelis had zich in een hoek der zaal neergezet. 't Was alsof hij zich voor zichzelf schaamde, maar eigenlijk was het niet anders dan verlegenheid en vooral ongewoonte. Dit had Hendrik terstond begrepen en er bij gedacht: „O, dat zal wel veranderen; als hij een keer of wat hier is geweest, dan zal hij die verlegenheid wel afleggen en wellicht de grootste bolleboos van mijn koffiehuis worden. Nu, dat zal mij geen windeieren leggen. De freule is er goed voor.”

Cornelis had het tweede glas gedronken en vond dit nog lekkerder dan het eerste. Maar hij voelde tevens, dat het bier hem naar het hoofd steeg en hem geheel anders smaakte, hem nieuwe gedachten gaf, en hem de dingen om hem heen geheel anders deed zien dan hij zich voorgesteld had. Vroeger meende hij, dat alleen heeren een koffiehuis mochten bezoeken, en dat het voor een jongeling van zijn stand geen pas gaf, zulk een zaal binnen te treden. Maar hier zag hij, dat deze meening onwaar was, want ginds zat de zoon van een klein kleermakersbaasje heel vertrouwelijk te praten met een gymnasiast van de hoogste klasse, en niet ver van hem zag hij een kantoorklerk domino spelen met iemand, die geheel het voorkomen had van een heer, die wat in de melk had te brokken, terwijl al de overige bezoekers zoo vriendschappelijk en vertrouwelijk met elkander spraken — al was het dan ook wat ruw en

luidruchtig, — alsof zij de beste kameraden en zonen van hetzelfde huis waren. Nu, dit laatste was ook gedeeltelijk waar; met dit verschil, dat zij geen zonen waren van 'tzelfde huis, wier heerlijk samenwonen David bezong in Psalm 133.

Af en toe kwam Hendrik eens bij hem en bracht hem allerlei geïllustreerde bladen ter lezing, zooals Uilenspiegel, die ook in een dergelijk koffiehuis behooren en er op berekend zijn, de gedachten der menschen van hoogere dingen af te trekken en op schertsende wijze alles, wat naar ernst gelijkt, in een bespottelijk daglicht te stellen. Cornelis had het derde glas geledigd en begon nu de werking van het bier nog meer te voelen. Het was hem alsof de zaal aan het draaien ging, terwijl hij zoo vroolijk werd, dat hij wel lust gevoelen zou, te gaan zingen, als hij gedurfd had. Evenwel was hij nog sterk genoeg, om zich te bedwingen, en voelende dat het tijd werd om heen te gaan, vroeg hij Hendrik wat hij hem schuldig was.

„Schuldig!” riep de koffiehuishouder op den luchthartigsten toon uit, „schuldig! Wel, niets, niemendal! Hebt ge dan vergeten, dat ik u gezegd heb, dat gij heden mijn gast zijt en ik u, ter herinnering aan oude vriendschap, trakteeren wilde? Neen, vriend, ik neem geen cent van u aan; ik hoop maar dat ge mij nu voortaan meer bezoekt en mondje dicht!” fluisterde hij hem toe, „dat verzeker ik u.”

Cornelis kreeg bij deze laatste woorden een kleur, wel

wetende waarop Hendrik doelde. Hij drukte de pet eenigszins diep op 't voorhoofd, want het gevoel van schaamte en verlegenheid was nog niet geheel geweken, drukte Hendrik de hand ten afscheid, beloofde spoedig weder te komen, schoof nu tusschen de bezoekers door naar de deur, en verliet het koffiehuis.

Het was de eerste schrede geweest, die hij op het glibberig pad der verleiding gezet had, en de ondervinding heeft het gestaafd, dat er slechts weinigen zijn, die de kracht of den moed bezitten, zich van de tweede te onthouden. En Cornelis bezat die kracht noch dien moed. De angst, dat men het door Hendrik zou te weten komen, dat hij vroeger met bezems en boenders had te koop geloopt, dat zijn vader een dronkaard was en zijn vrouw had verlaten, — dreef hem om met den koffiehuisshouder goede vrienden te blijven. En hoe kon hij dit anders dan door het koffiehuis te bezoeken en verteringen te maken?

Arme Cornelis!

Zoo ge aan uw toekomst gedacht hadt, zoudt gij uw afkomst wel vergeten hebben, — of liever, zoo ge uw oog gevestigd hadt op God, die u zooveel goedheid deed ondervinden, door u als het ware uit het slijk te verheffen en u op het pad te zetten, waarlangs ge een edel en verheven doel kondt bereiken, — dan zoudt ge ten slotte geroemd hebben op uw nederige afkomst. De nederigen

van harte verkrijgen genade bij God en hun staat de weg open tot rijkdom en eer, Spreuken 22 : 4, terwijl de hoogmoed den mensch leidt tot zelfbedrog, vernedering en schande.

Ik moet dit tijdperk uit zijn leven eenigszins bekorten, daar mijn hart schreit bij de gedachte, hoe menig jongeling door de verleiding der goddelooze menschen er toe gebracht wordt, zijn weg af te breken, zijn gezondheid te verwoesten en zijn heerlijke toekomst te vernietigen.

Een maand later was Cornelis een der trouwste bezoekers van het koffiehuis. Al zijn verlegenheid was verdwenen, en hij had thans aldaar zoovele vrienden, als er hoeden aan den kapstok hingen. Hij kon een glas of drie van 't sterkste bier drinken, zonder dat hij er 't minst van voelde, speelde domino, biljartte, soms uren achtereen, — kortom, het was alsof hij voor koffiehuisbezoeker was opgevoed. Avond aan avond bracht hij er door, en des Zondags was hij er den geheelen dag, speelde en dronk, dronk en speelde als de beste stamgast.

Hendrik wreef zich in de handen. Dat ging zoo goed, dacht hij. Soms had Cornelis geen geld om te betalen, maar dan werd hem toegeroepen: „Heb daar maar geen zorg voor, dat komt wel terecht. Ik kan best wachten.” En dan zorgde Hendrik er voor, dat de schulden van Cornelis met dubbel krijgt werden aangeschreven.

Iemand, die hem drie maanden geleden gekend had en nu wederzag, zou zich verbaasd hebben, welk een verandering er bij Cornelis had plaats gehad. Al het boersche, het eenvoudige, het schuchtere, dat de jongeling van huis uit bezat, was verdwenen, en daarvoor was iets in de plaats getreden, dat sommigen beschaving, ontwikkeling, vooruitgang op het gebied van het maatschappelijke leven zouden noemen. Het was echter een soort van koffiehuisbeschaving, een wijnhuisontwikkeling, een bierhuis-vooruitgang, die hierin bestond, dat men allerlei onbeduidende anekdoten wist te vertellen, grappen te maken, den staf breken over fatsoenlijke lieden, den draak stak met geloovigen, een baas was op het biljart en een meester in het dominospel. En deze soort van beschaving had zich Cornelis weldra eigen gemaakt. Het is een zeer gewoon verschijnsel, dat menschen van geringe afkomst, die de manieren en de zegswijze van lieden uit een meer fatsoenlijken stand niet van huis uit kennen, — deze spoedig nabootsen, zoodra zij er eenig voordeel in zien. Zij maken zich dan wel eens bespottelijk, daar toch altijd hun gebrek aan opvoeding in alles doorschemert, — maar zij letten daar niet op. Zoo ook ging het Cornelis, die er naar streefde, in het koffiehuis en daarbuiten het eenvoudige gewaad van den dorpsbewoner af te leggen en zich te hullen in het kleed van den man van meer deftigen stand,

zonder dat dit hem gelukte, want overal waren de aangeboren hebbelijkheden zichtbaar. Zoo bijvoorbeeld had hij in den beginne tegen Herman opgezien, daar hij in hem iemand zag van beschaafde zeden en manieren der meer fatsoenlijke klasse, — maar nauwelijks had hij zich het koffiehuisleven eigen gemaakt, of hij bootste hem in gang, wijze van uitdrukken en zelfs in zijn kleeding na, en verbeeldde zich ten slotte op dezelfde hoogte te zijn als deze huisgenoot, met wien hij overigens op vriendschappelijken voet stond, en hem meer dan eens, vooral bij de studie, diensten bewees, die Herman gaarne wilde beloonen.

Intusschen had die veranderde leefwijze ook haar nadeelige gevolgen. De leeraren aan het gymnasium klaagden over zijn gebrek aan studie, zijn wegblijven, zijn slordig werk, en vreesden, dat hij tegen de groote vacantie niet naar de hoogste klasse zou overgaan. En hoe kon dit anders, daar Cornelis met het bezoeken van het koffiehuis den lust tot de studie had verloren. Wanneer hij een uur aan zijn werk zat, dan jeukte het hem aan alle kanten, en in plaats van aan zijn lessen te denken, spiegelde hij zich voor, welk een prettig uur hij aan de biljarttafel of bij het dominospel zou kunnen doorbrengen, wanneer hij de boeken op zij wierp.

Daar kwam nog iets bij.

Gaandeweg waren zijn schulden zoo hoog gestegen, dat Hendrik het noodig achtte, er hem over aan te spreken.

„Ge begrijpt wel, vriend Salm,” zeide hij, „dat ik u niet presseeren wil, en ik zou het ook nu niet doen, maar ik moet over veertien dagen een belangrijke som betalen. Het zal mij dus aangenaam zijn, zoo gij vóór dien tijd uw schuld bij mij afdoet.”

Maar Cornelis had geen geld. Hij had reeds nu en dan iets bij den agent Brans geborgd, en ook Herman had hem eenige keeren een paar gulden voorgesloten, — maar van waar zou hij het geld krijgen, om de schuld aan Hendrik af te betalen? Het is zonderling — en het gebeurt toch bijna elken dag — hoe lichtzinnig de menschen handelen met schulden te maken. Denken zij of denken zij niet? Ik geloof het laatste. Want zoo zij nadachten, zouden zij immers begripen moeten, dat er toch eenmaal een tijd van betalen moet komen. Maar misschien is hun orgaan van hoop buitengewoon sterk ontwikkeld en spiegelen zij zich een toekomst voor, waarvoor niet de minste zekerheid bestaat, en die dan ook meest altijd, als een zeepbel, uiteenspat.

Hoe nu aan geld te komen?

Zou hij eens aan de freule schrijven, dat hij extra-uitgaven had aan boeken en kleeding? Het was wel een leugen, — maar een leugen uit nood en om bestwil, en — dan zou hij, als hij maar eerst gered was, oppassen, dat hij niet

weder zoo diep in de schuld kwam. Doch zou het hem wel helpen, als hij aan haar schreef? De freule was gewoon zijn uitgaven te doen regelen door een bankier uit de stad, van wien hij maandelijks het kostgeld, benevens al wat de studie kostte, en ook nog een zakduitje ontving. Wanneer hij dus aan de freule schreef, zou zij wellicht inlichtingen vragen aan den bankier, en zoo deze zich bij den rector of de leeraren van het gymnasium vervoegde, zouden zijn leugens uitkomen. Bovendien moest hij dan vreezen, dat de freule kennis kreeg van zijn uithuizigheid en ongeregeld gedrag. Hij durfde zich derhalve niet tot haar vervoegen. En toch, zoo hij 't gewaagd had, zou hij gewis door haar geholpen zijn. Zoo hij haar in oprechtheid belijdenis had gedaan van zijn roekeloos leven; zoo hij berouw getoond en de belofte gegeven had, dat hij van dat oogenblik af het koffiehuisleven zou vaarwel zeggen, zelfs op het gevaar af, dat Hendrik hem op de kaak zou stellen, — dan had hij in haar een vriendin gevonden, die eenigszins bekend was met het menschelijke hart en de verleidingen, waaraan jongelingen blootstaan. Er ging geen maand voorbij, waarin zij hem niet een brief schreef vol vermaningen en opwekkingen. Zij was waarlijk een vriendin voor hem, die slechts zijn belang in 't oog had en nog eenmaal hoopte haar wensch in hem vervuld te zien.

Neen, aan de freule wilde hij niet schrijven. Maar er

moest niettemin raad geschaft worden. De veertien dagen van uitstel raakten ten einde, en toen hij op zekeren avond niet in het koffiehuis durfde komen, ontving hij den volgenden morgen een briefje van Hendrik, waarin hij op dringende wijze tot betaling werd aangemaand, daar de koffiehuishouder anders de rekening naar freule Cornelie zou opzenden. Cornelis verbleekte toen hij dit las. Hij verwenschte Hendrik, gaf hem de schuld van alles, noemde hem een verleider, een doortrapten schelm, schold op allen, die het koffiehuis bezochten en vrienden heetten te zijn, — maar den grootsten schuldige van allen vergat hij, namelijk zichzelf.

In zijn kamer hing de scheurkalender, die dezen dag tot tekst had: Voorwaar, ik heb tegen den Heere gezondigd! Joz. 7 : 20. 't Was als een vingerwijzing, een roepstem van God, om een eerlijke en oprechte belijdenis te doen, opdat hem barmhartigheid zou ten deel vallen. Maar al gevoelde hij ook, dat hij verkeerd, ja zondig gehandeld had, toch kwam hij niet tot deze belijdenis. Wel had hij berouw; wel greep hij met de handen in de haren; wel liep hij als een razende de kamer door, en sloeg zich als een zinnelooze tegen het voorhoofd, maar dat is geen belijdenis van zonden. Hiertoe behoort een verslagenheid des harten, een afkeer van zichzelf, een slaan op de borst, een knielen voor den Heer, een tranenvloed van smart, die

neder moet druppelen uit de wolken der zonden. Niemand kan tot God om vergeving bidden, die zijn zonden niet eerst beschreid heeft.

Hij wierp zich te bed, — hoewel het eerst zes uren 's namiddags was — zoekende rust in den slaap. Maar de slaap wilde niet komen, en de angst dreef hem weer het bed uit. Hij dacht er over Hendrik een brief te schrijven, of het hem desnoods zelf te zeggen, dat hij geen voet meer in 't koffiehuis zou zetten, en dat, zoo Hendrik het alom verkondigen wilde, dat hij de zoon van een bezembinder en van een dronkaard was, — hij zou er geen voordeel bij behalen.

Altemaal goede voornemens, — „maar hoe kom ik nu aan geld?” Dat was het eerste en het laatste, dat hem bezighield en hem het angstzweet op het voorhoofd deed parelen. Aan zijn huisheer durfde hij geen voorschot vragen, want deze had hem niet onduidelijk te kennen gegeven, dat hij er zelf tot over de ooren inzat. En Herman? Ongeukkig was deze juist gisteren naar Rotterdam vertrokken, tot bijwoning van een familiefeest, en zou eerst over acht dagen terugkomen.

Op eenmaal schoot hem een gedachte in. Hij zag naar zijn horloge, dat hij op zijn zeventienden verjaardag van de freule gekregen had, en bespeurde, dat hem nog juist een half uur overbleef, om naar 't station te gaan en plaats te

nemen in den laatsten trein naar Rotterdam. Zoo haastig mogelijk kleepte hij zich voor die reis aan, schreef een vluchtig briefje aan den koffiehuisshouder, en begaf zich eerst naar de bank van leening, om geld voor zijn horloge op te nemen, ten einde de reiskosten te kunnen betalen en spoedde zich vervolgens naar den trein, die hem te 9.58 op de gewenschte plaats bracht.

Ge raadt zeker reeds waarom hij zich naar Rotterdam begaf. Hij wilde Herman opzoeken, die hem wel eens — als ter loops — gezegd had, dat zijn vader een welgesteld man was, en hem meer dan eens uit moeilijke omstandigheden had gered. Hierop bouwde Cornelis nu zijn hoop. Herman was hem veel verplicht, had wel eens extra-lessen van hem gehad, zoodat Cornelis op zijn dankbaarheid en hulp rekende. En wat de mensch in zijn illusiën hoopt, geloof hij ook. Voor hem bestaan geen bezwaren, en zoo zich deze toch mochten voordoen, hij maakt ze alle te niet door zijn brein.

Onderwijl Cornelis in den trein zat, schreef en verzond Hendrik den volgenden brief aan freule Cornelia:

„Aan de Hoogwelgeb. Jonkvrouwe
C. Baronesse van Wintersvick.

Tot mijn leedwezen zie ik mij verplicht, U. H. mede te deelen, dat uw beschermeling, Cornelis Salm, zoo diep bij

mij in de schulden steekt, wegens gemaakte verteringen als anderszins in mijn koffiehuis, dat ik, daar hij mij opnieuw om uitstel heeft gevraagd, mij genoodzaakt zie, U. H. te verzoeken deze voor hem te betalen. Ik zou gewis tot dit verzoek niet gekomen zijn, zoo ik zelf mij niet in groote verlegenheid bevond, terwijl ik hoop, dat U. H. deze vrijpostigheid een huisvader niet ten kwade duiden zult. Ik ben zoo vrij de rekening der schuld van Cornelis Salm hierbij te voegen, en heb de eer in afwachting te zijn

U H.w.Geb. Dw. Dr.
H. B.”

NEGENDE HOOFDSTUK.

EEN BELANGRIJKE BRIEF.

Terstond na zijn aankomst in Rotterdam begaf Cornelis zich naar de woning van Herman. 't Was wel wat laat en een zeer ongewone tijd, om een vriend te bezoeken, maar in zijn angst doet de mensch veel ongewoons, en meet de gedachten van anderen naar zijn toestand af. Herman zou zeker tehuis zijn, en zoo hij hem sprak, zou die vriend wel een middel weten, om hem uit zijn pijnlijke positie te redden. Wie weet of Herman niet juist goed bij kas was, en hem terstond het geld zou kunnen geven, zoo niet, wel dan behoefde hij het slechts zijn vader te vragen, die gewis de bankbiljetten al klaar had liggen.

Zoo is de mensch met zijn hoop.

Cornelis schelde aan. Nog slechts een paar minuten en dan . . . was hij gered. Dan zou hij naar zijn woonplaats terugkeeren en met triumfeerenden blik Hendrik het geld toewerpen, maar hem dan ook vol minachting den rug toekeeren en voortaan beter oppassen.

De meid deed open.

„Neem het mij niet kwalijk,” zeide Cornelis zoo vriendelijk mogelijk, „neem het mij niet kwalijk, dat ik zoo laat aankom, maar ik wilde zoo gaarne even den zoon des huizes, Herman, spreken.”

„’t Spijt me,” antwoordde de meid, „maar hij is niet tehuis. Hij is met den trein van zes uur naar Den Haag vertrokken, en komt niet voor morgenavond terug. Kan ik ook de boodschap aan hem doen?”

„Dank u, dank u,” zeide Cornelis, „ik zal misschien dan zelf wel komen. Goeden avond!”

De deur ging dicht, en daar stond Cornelis, — als verslagen. Stel u voor, dat zich een gevangene in den kerker bevindt, waaruit hij spoedig hoopt verlost te worden. Daar gaan de kerkerdeuren open; de cipier treedt binnen, maar in plaats van hem vrij te laten, brengt hij hem naar een cel onder den grond, waar ’t hem nog benauwder wordt.

In dezen toestand ongeveer bevond zich Cornelis. Hij was op de stoep blijven staan, van schrik en teleurstelling als verlamd. Wat nu te doen? Naar zijn woonplaats terugkeeren was dien avond onmogelijk, daar er geen trein meer ging. Hij was dus genoodzaakt dezen nacht hier in de stad te blijven, en oordeelde het nu ’t best een logement op te zoeken, waar hij den nacht zou kunnen doorbrengen. Morgen zou ’t beter gaan. Morgenavond zou hij Herman kunnen spreken

en geholpen worden. Wat kwam het er ook op aan een dag langer van huis te blijven. Hendrik moest dan maar een dag langer wachten; er zat niets anders op.

Het was een schoone Mei-avond. De lucht was buitengewoon helder en de hemel schitterde van sterrenglans, als wilde hij den sterveling tot den uitroep bewegen:

Daarboven moet het heerlijk wezen,
Want daar komt zooveel schoons vandaan.

Doch Cornelis zag geen stargeflonker; binnen in hem was het bijna nacht, die alleen nog verlicht werd door een enkele flikkering van hoop op morgen. Hij wandelde langzaam de haven langs, zoekende naar een geschikt, doch niet al te deftig logement, want zijn beurs was schraal en hij had slechts zooveel van zijn reispenningen overgehouden, dat hij zijn nachtlogies kon betalen. Na lang zoeken meende hij eindelijk een logement gevonden te hebben dat hem toescheen geschikt voor hem te zijn, en nadat hij zich aangemeld had, werd hij door den logementhouder in de zoogenaamde eetzaal gebracht, en hem gevraagd of hij nog iets wilde gebruiken. Maar menschen, die in onzekerheid, in spanning en onrust verkeerden, hebben geen behoefte aan voedsel. De angst snoerde hem de keel dicht en 't eenige, dat hem kon bekoren, was drinken.

Daar Cornelis meende uit wellevendheid toch iets te

moeten gebruiken, bestelde hij een kop koffie, waarna hij zich aan een tafeltje zette, dicht bij de lange eettafel, die bijna het geheele vertrek innam. Er was nog een gast in de kamer, die zich aan de lange tafel gezet had en bezig was de couranten te lezen.

De koffie werd gebracht, en Cornelis dronk, maar zij smaakte hem niet. Hij moest gedurig denken aan morgen. En niet slechts aan 'tgeen morgen met hem gebeuren kon, of zijn hoop verwezenlijkt zou worden ja dan neen, maar met schrik stelde hij zich voor, dat Hendrik zijn bedreiging uitvoeren en alles aan de freule berichten zou. En als dat geschied was, wat zou het hem dan baten, al bracht hij ook de dubbele som huiswaarts van 'tgeen hij schuldig was? Zou de freule dan niet de hand van hem aftrekken? Zou zij niet zeggen: „Mijn vader heeft het mij altijd voorspeld, dat ik verkeerd doe met lieden uit den lageren stand, waarin zij zijn, op te heffen; men moet ze daarin laten, want zoo ge dit niet doet en uw geld ten koste legt om hun een zogenaaemde beschaving te geven, dan komt toch de lage aard eenmaal te voorschijn en beloonen zij al uw moeite en weldadigheid met ondank.” En zoo zij dit zeide, had zij dan geen recht te erkennen, dat haar vader goed gezien had? Was hij niet ondankbaar geweest? Had hij niet een huis bezocht, dat door hem moest gemedan worden, en had hij niet schulden gemaakt, die zeer — zeer noodeloos waren?

En wat nog erger was, — hoe had hij altijd haar vermaning om den Heere vroeg te zoeken, in den wind geslagen! O, hij was een snoode ondankbare. In plaats van door zijn gedrag te vergoeden, wat zijn vader misdaan had, betrad hij zooals deze het breede pad des verderfs, en misschien zou ook hij met wanhoop zijn heil in de vlucht moeten zoeken.

Geen wonder dat de koffie hem niet smaakte.

Hij had omstreeks een kwartier gezeten, toen de deur openging en een andere bezoeker de zaal binnentrad, die een stoel nam en zich tegenover den heer plaatste, die bezig was de couranten te lezen. Doch nauwelijks had de laatste een blik geworpen op hem, die tegenover hem zat, of hij stond op, reikte hem de hand over de tafel heen, en riep uit:

„Wel, dominee! Gij hier? Nu mag ik wel zeggen: bergen en dalen ontmoeten elkander niet, maar wel menschen . . .”

„Die door den Heer tot elkander gebracht worden,” zeide de laatst aangekomene, die predikant was in een der kleine steden van Zuid-Holland. „Ja, ik had niet gedacht dezen nacht in Rotterdam door te brengen, maar een brief, hedenmiddag ontvangen, noopte mij hierheen te gaan, om de Engelsche boot, die van L. tegen 1 uur dezen nacht hier aankomt, af te wachten. Ik heb den logementhouder, die een bekende van mij is, verzocht mij zoolang te vergunnen in de eetzaal te blijven wachten, terwijl men mij zal waar-

schuwen wanneer de boot aankomt. Ik ben eerst hedenavond op reis herwaarts gegaan, vandaar de reden, waarom ik zoo laat hier kom.... En gij, oude vriend? Gij zijt zeker hier in de stad voor uw handelszaak?"

„Juist, en het was mijn plan, mij te bed te begeven, maar het spreekt vanzelf dat ik er nu niet aan denk. Het geluk om zulk een waardigen en lieven ouden vriend te zien als gij zijt, valt mij niet dikwijls te beurt, en ik blijf dus bij u tot ge naar de boot gaat.... Maar willen wij niet iets gebruiken, onderwijl wij over de vroegere dagen spreken, toen wij hetzelfde dorp bewoonden, waar gij als predikant stondt en waar ik het voorrecht had u dagelijks te zien? Wil ik een flesch wijn bestellen?"

„Dank u," antwoordde de predikant, „ik drink zelden wijn. Maar vertel mij eens, hoe gaat het u en uw familie?"

En nu werd wederzijds allerlei medegedeeld ten opzichte van familieomstandigheden, die met den gang van ons verhaal niets te maken hebben, totdat ten laatste de koopman vroeg:

„Gij hebt mij medegedeeld, dat ge hier gekomen zijt, om dezen nacht de Engelsche boot af te wachten. Mag ik vragen: bevindt zich iemand van uw familie op die boot?"

„O, neen," was het antwoord, „in geen deele. De persoon, dien ik af moet halen, is mij geheel en al vreemd. Maar ik kan u wel eenige nadere bijzonderheden mededeelen,

bijzonderheden, die u zeer belangrijk zullen toeschijnen, en u wederom zullen doen zien, hoe wonderbaar de wegen Gods zijn, en hoe groot zijn barmhartigheid en liefde is in de behoudenis van zondaren. Gelijk ik u zeide, ontving ik dezen middag een brief, die mij noopte herwaarts te gaan. Deze brief is van een geliefden vriend, een zeer vermogend Hollandsch koopman, die thans te L. in Engeland woont. Ik zal u dien brief eens voorlezen, dan komt ge geheel op de hoogte.”

De predikant haalde nu een brief te voorschijn, waarvan hij het begin oversloeg, en nu het volgende voorlas

„Ik kom thans tot u met een verzoek, en wetende hoe ook gij elken Christelijken arbeid tot verheerlijking des Heeren liefhebt, twijfel ik niet, of gij zult aan mijn verzoek voldoen en aldus medewerken tot het goede doel. Thans ter zake. Ongeveer zeventien jaren geleden verliet een man, Dirk Salm genaamd”

Bij het hooren van dezen naam zag onze Cornelis verwonderd en eenigszins verschrikt op. Hij had tot dusver stil aan zijn tafeltje gezeten en zich beziggehouden met te overleggen wat hij doen moest. Hij kon niet vermoeden, dat God reeds bezig was, hem te helpen. Wel was het woord: „Eer zij roepen, zoo zal Ik antwoorden,” niet op hem toepasselijk, want al had hij ook wel eens Gods naam gebruikt bij het uitdrukken van zijn nood, zoo kwam die heilige

naam toch niet uit het diepst zijner ziel. Maar er werd voor hem tot God geroepen door verschillende mensen uit verschillende oorden der wereld, en op dit geroep had God geantwoord. Het spreekt vanzelf, dat Cornelis thans zijn ooren spitste en dat hem geen woord van het voorlezen van dien brief ontging.

„Dirk Salm genaamd,” vervolgde de predikant. „Hij was bezembinder van beroep, behoorde tot de Roomsche kerk, en had zich in het huwelijk begeven met een Protestantsche vrouw, die een ondergeschikte betrekking als dienstmaagd bekleedde. Hun huwelijk was ongelukkig, vooral tengevolge van het slechte gedrag van den man, die zich aan dronkenschap en andere ongeregeldheden schuldig maakte en kort vóór de geboorte van zijn kind zijn vrouw verliet. Sedert zwierf hij dan hier dan daar rond, werkte als poldergast in Zeeland, als turfsteker in Friesland, — maar nergens kon hij het uithouden, of liever, nergens kon men hem als werkman gebruiken, daar hij alles wat hij verdiende, aan zijn onmatigheid opofferde en dan gedurende eenige dagen onbekwaam was voor den arbeid. Zoo rondzwervende, sloot hij zich aan bij een gezelschap landverhuizers en kwam in Amerika. Daar ging het hem evenwel niet veel beter. Het veldwerk behaagde hem niet, te meer, omdat de plaats, waarheen de landverhuizers getogen waren, nog woest en onbevolkt, en er geen gelegenheid tot drinken was. Hij verliet

dus het binnenland en trok naar een stad. Maar de Amerikaanse wetten zijn op het stuk van dronkenschap strenger dan hier te lande, en Dirk Salm, die zich, door den nood gedrongen, wel eens aan andermans goed vergreep, maakte kennis met de gevangenis."

Cornelis loosde een diepen zucht. Hij had zulke hooge gedachten en zijn vader in de gevangenis!

„Maar verre van een verbetering te ondergaan, zonk hij al dieper en dieper, tot hij, nu ongeveer negen jaren geleden, ten laatste lid werd van een dievenbende, die gedurende eenige maanden de stad zeer onveilig maakte, maar die eindelijk gevat werd. Dirk Salm werd bij die gelegenheid veroordeeld tot een tuchthuisstraf van zeven jaren, en die straf heeft hij ondergaan. De onverbeterlijke dronkaard werd nu wel genoodzaakt, zijn zucht naar onmatigheid op te geven, want ge begrijpt wel, dat hem in het tuchthuis geen sterke drank gegeven werd. Daar leerde hij echter een goed handwerk, namelijk ivoordraaien, om, wanneer hij eens uit de gevangenis ontslagen werd, door dit bedrijf zijn brood te kunnen verdienen. Doch hij leerde daar nog meer. Dirk Salm had zich nooit om God of zijn dienst bekommerd, maar steeds naar de lusten van zijn boos hart geleefd. Naar de kerk was hij zelden geweest, en zoo hij er al eens een voet in zette, dan was het om met het heilige en de heiligen te spotten. Doch al bekommerde hij zich niet om God, — de

Heer strekte de hand naar hem uit, want zoo diep is niemand gezonken, of de Heer weet hem wel te vinden”

Cornelis liet opnieuw een zucht ontglippen en dacht aan de vele vermaningen en roepstemmen Gods, die reeds tot hem gekomen waren onder allerlei vorm, zelfs door den Christelijken Scheurkalender, — maar hij had ze tot dusver onverschillig aangehoord.

„En de Heer vond hem ook,” vervolgde de predikant, „op de rechte plaats en in den waren toestand. Het verblijf in de gevangenis had in de eerste dagen zijn hart nog meer doen verstokken, maar langzamerhand gevoelde hij toch al het onaangename van zijn opsluiting, en hij begon, evenals de verloren zoon, een weinig tot zichzelf te komen. Hij dacht aan zijn vrouw en aan zijn kind, van wie hij, tijdens hij nog vrij was, nu en dan door landverhuizers iets vernomen had. Hij zou er nu wel wat om geven als hij vrij was; dan zou hij naar zijn vaderland teruggaan en een ander mensch worden. Vooral verlangde hij naar zijn zoon, en menigmaal zag men hem met de gevouwen handen op de knieën, en als men hem vroeg wat hij deed, dan antwoordde hij: „Ik denk aan mijn zoon en hoop dat hij een beter man wordt dan zijn vader is.”

Arme Cornelis! Wat gaat er wel in uw hart om, nu ge dit moet hooren!

„Maar hij was gebonden en kon niet doen of laten wat

hij wilde. Soms bekreep hem wel eens de lust naar zijn vaderland, naar zijn ouders of vrouw in de heistreek te schrijven — maar hij stelde zich voor met welk een minachting zijn brief, als van een tuchthuisboef, zou ontvangen worden, — en dacht er niet verder aan. Des te ijveriger luisterde hij naar het woord der Schrift, dat de gevangenisprediker Zondags en een enkele maal in de week voorlas. Al wat hij hoorde was hem geheel nieuw, en in dit opzicht was hij als een schoon blad papier. De gevangenisprediker drong er bij de gevangenen op aan, dat zij hun ongerechtigheden zouden kennen. Dat verlangt God. Hij wil niet, dat wij onze schulden en zonden op anderen overdragen of ze vergoelijken, gelijk Adam de schuld wierp op zijn vrouw; ook niet, dat wij de oorzaak daarvan aan de omstandigheden en menigerlei verzoekingën toeschrijven, — neen, God wil hebben, dat wij ons zelve als de schuldigen kennen en tot de belijdenis komen: Ik — ik alleen heb gezondigd en de geboden Gods overtreden.”

Bij deze woorden boog Cornelis diep — zeer diep zijn hoofd op de borst.

„Tot dit gevoel van eigen schuld en dit kennen van zijn ongerechtigheden kwam hij wel, maar voorshands niet verder. Ten laatste openden zich voor hem de deuren van het gevangenhuis, en nu ongeveer een half jaar geleden was hij weder een vrij man. Hij had in dien tijd een goed ambacht

geleerd, en met het geld, dat hij in de gevangenis had verworven, kon hij een klein zaakje beginnen. Maar al had hij nu ook de onmatigheid vaarwel gezegd en een afschuw gekregen van de zonden, die hij bedreven had; al nam hij zich ook voor thans een deugdzaam leven te leiden en te toonen dat hij verbeterd was, — een beter man is daarom nog geen bekeerd man. De mond onzes Heilands heeft het duidelijk uitgesproken: „Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.” En niemand komt daartoe zonder het geloof. Maar juist dit ontbrak hem. Hij meende een beter mensch te kunnen worden en blijven, als hij bij zijn voornemen van matig te zijn, volhardde, eerlijk te wezen in zijn beroep, nu en dan naar de kerk te gaan, — naar de Protestantsche, daar de Roomsche hem tegenstond — te bidden en wat dies meer zij, hopende hierdoor van God genade en vergeving te ontvangen, terwijl het hem goed deed als zijn gevoel hem diets maakte, dat hij op een goeden weg was. Aldus tobde hij voort met zichzelf, en hoewel hij een bijna-christen was, stond hij toch nog verre van zijn Heiland. Er kwam echter verandering. Op zekeren avond treedt hij een zoogenaamd meeting--lokaal binnen, waar een revival-man zijn hoorders opwekte om tot Jezus te gaan, als den Eenige, die behouden en het verslagen gemoed opheffen kan. En merkwaardig! Die man begon juist daarmede, waarmede de gevangenisprediker ge-

ëindigd was. Die man zeide, dat wij er niet in moeten berusten onze ongerechtigheden te kennen, maar wij moeten ook leeren te gelooven, dat wij er van verlost zijn. Het gebroken en verslagen hart behoeft niet meer te wanhopen, terwijl al onze pogingen, om zalig te willen worden door ons goed doen of het nalaten van het kwade, ijdel zijn. Het kruis van Jezus roept ons niet slechts toe: Ken uwe ongerechtigheid! maar het predikt ons ook even duidelijk: Zie uw verlossing! want al uw zonden zijn gelegd op het Lam Gods, en in zijn striemen is genezing voor elke met schuld beladen ziel. Die revival-man sprak ieder woord met hoogen, heiligen ernst en met zulk een nadruk, dat veler gemoed bewogen werd. En Dirk Salm? O, het was hem alsof hij plotseling in een andere wereld was overgezet en geen enkele ongerechtigheid meer in zich bespeurde. Hij zag niets dan het Lam Gods, dat zijne zonden droeg en — zich niet kunnende bedwingen — riep hij luide uit: „O, ik heb Hem! ik heb Hem gevonden, Hem, mijn Heiland, die mij van alle schuld heeft verlost!” De prediker begaf zich nu met hem naar een ander vertrek, sprak met hem, bad met hem, en naar de berichten, die ik van hem ontvangen heb, te oordeelen, is hij sedert dien avond een geloovig en wedergeboren man geworden, die juicht over het heil aan hem geschied. Hij verzuimde geen enkelen meeting-avond, las de Schrift met ijver, met lust, met liefde

en sprak zelfs nu en dan de schare toe, om haar te bewegen door het geloof in Jezus Christus in hetzelfde genot te deelen, dat hij thans smaakte. Maar het sprak vanzelf, dat nu in hem ontwaakte de begeerte naar zijn zoon. Hij had vernomen dat zijn vrouw overleden was, en dat zijn zoon door een aanzienlijke dame, freule C. van Wintersvick, geprotegeerd werd”

„Freule Van Wintersvick, zegt gij!” viel de koopman zijn vriend hier in de rede, „wel, die is mij niet onbekend. Zij is ruim een jaar geleden bij ons op het dorp komen wonen en heeft een mooie villa betrokken. Ik zie en spreek haar van tijd tot tijd. Zij is een zeer weldadige Christin, wier levensspreuk schijnt te wezen: zondaars door liefde te behouden.”

„Vergun mij voort te gaan,” hernam de predikant, „ik ben aan het slot genaderd, en dan zult ge vernemen, waartoe ik hier ben Die begeerte naar zijn kind werd met elken dag sterker, en hij drukte zijn angst uit aan den revival-prediker, dat mogelijk zijn zoon de zonde diende en verloren zou gaan. Hij erkende, zoo dit waar was, hieraan mede schuldig te zijn, daar hij immers zijn kind had verlaten, een reden te meer, om naar Nederland terug te keeren en niet te rusten vóór hij dien zoon gevonden en tot den Heiland gebracht had. Hij verkocht zijn zaak, en door voorpraak van predikanten ontving hij een tamelijk aanzienlijke

som gelds, om niet slechts de reis te aanvaarden, maar ook in zijn vaderland zijn beroep te kunnen voortzetten. Vóór zijn vertrek schreef de Amerikaansche prediker, dien ik zeer goed ken en liefheb, mij een brief, meldde den dag, wanneer het schip in Engeland zou aankomen, en verzocht mij niet slechts te zorgen, dat Dirk Salm een goede opname in mijn huis vond, maar drong er ook op aan, dat ik aan een vriend in Holland zou schrijven, den vader bij zijn aankomst te Rotterdam te ontvangen, en hem behulpzaam te zijn in het zoeken naar zijn kind . . . Dat kind, die zoon schijnt thans zijn eenige gedachte te wezen. O, mocht hij het geluk hebben, dien zoon te vinden, dien hij nog nooit aan zijn hart heeft gedrukt! Mocht zijn angst ijdel blijken te zijn, en zijn kind het kenmerk dragen van een godvreezend jongeling! Dan . . .”

De predikant kon niet verder lezen. Hij werd gestoord door een zonderling geluid, dat zijn ooren trof, als van iemand, die hevig aangedaan is en snikt. Beide heeren stonden op, keerden zich om en zagen nu Cornelis, dien zij nog bijna niet opgemerkt hadden, en die thans met het hoofd op het tafeltje gebogen, luide schreide en snikte. Meenende dat hem eenig onheil of een plotselinge ongesteldheid getroffen had, haastten zich beiden naar hem heen en vroegen hem wat hem deerde.

Maar Cornelis was nog niet tot spreken in staat. Hij

bleef aanhoudend snikken, en eerst toen de predikant hem een glas water had laten drinken, kwam hij een weinig tot bedaren.

„Wat deert u?” vroeg de predikant op medelijdenden toon nogmaals.

Cornelis waagde het niet het hoofd op te heffen, maar zeide langzaam en met afgebroken woorden:

„Ik ben — Cornelis Salm, de zoon van den man, dien ge verwacht!”

TIENDE HOOFDSTUK.

DE OVERWINNING BEHAALD.

Stel u de verrassing voor van beide heeren. De predikant echter had oogenblikkelijk alles begrepen: de tranen, het schuldgevoel, dat diep op het aangezicht van den jongeling lag uitgedrukt, de toon zijner stem, — zij zeiden hem, dat hij hier een berouwvol zondaar voor zich zag, die behoefte had zijn hart uit te storten. Maar daarvoor was deze zaal, waar de knecht in- en uitliep, en waar ieder oogenblik gasten kwamen, niet de geschikte plaats. Hij begaf zich dus naar den logementhouder, en verzocht hem voor een uurtje, — want het liep reeds naar middernacht — een vertrek aan te wijzen, waar zij met hun drieën ongestoord konden spreken. Dit geschiedde ook en nu barsste Cornelis los, kwam tot de belijdenis, dat hij een ondankbaar schepsel was en tegen den Heere had gezondigd. Heden avond waren zijn oogen opengegaan voor het diep bederf zijns harten. Hij had hoog

willen stijgen en hoe laag was hij gezonken. Hij had zich geschaamd voor zijn vader, en nu mocht hij hem niet zonder een blos van schaamte tegemoet treden. Maar dat alles was nog niets in vergelijking met de vreeselijke schuld, die hem drukte. De tekst, dien hij heden middag in zijn kamer op de voorzijde van den Scheurkalender gelezen, maar den rug toegekeerd had, stond thans als een vlammend schrift voor zijn oogen, en nogmaals — en nogmaals moest hij het uitroepen: Voorwaar, ik heb tegen den Heere gezondigd!

Dit alles stroomde hem van de lippen en uit het hart, en de predikant liet niet na hem te wijzen op Hem, die op deze belijdenis gaarne vergeving laat volgen, ons vertroosten en opbeuren wil. Hij verkondigde hem het Evangelie en sprak tot hem van den Verlosser van zondaren, die niemand uitwerpt, die tot Hem komt. Zijn woorden vonden ingang in het nu ontvankelijke gemoed van Cornelis, en nadat zij samen gebeden hadden, was het hart van den jongeling aanmerkelijk verruimd.

Intusschen was het rijtuig gekomen, dat den predikant naar de boot zou brengen, die spoedig verwacht werd. Beide heeren spraken nu het volgende af: de predikant zou bij de boot de komst van Dirk Salm afwachten, en hem alsdan op de ontmoeting met zijn zoon voorbereiden, terwijl de koopman zoolang bij Cornelis zou blijven. Toen de

predikant vertrokken en Cornelis met den koopman alleen was, deelde hij hem mede, wat het eigenlijke doel zijner reis naar Rotterdam geweest was.

„O,” zeide de koopman, „stel u gerust. Ik ken freule Van Wintersvick en zal haar alles vertellen, want ge zult het, na uwe rondborstige belijdenis, toch wel voor haar niet verzwijgen? En wanneer zij nu hoort hoe de Heer uw weg zoo wonderbaar beschikt en u als het ware uit den dood tot het leven gebracht heeft, zal zij gewis u alles vergeven, gelijk ook de Heer doet, die mildelijk geeft en niet verwijt. Houd u verzekerd, dat, als zij uw oprecht berouw ziet en zij zelve het als uit uw eigen mond verneemt, dat ge nu voor de wereld verloren en voor Jezus gewonnen zijt, — dan zal zij in de vreugde haars harten juichen en den Heere danken. Heb maar geen zorg voor het geld, dat ge Hendrik B. schuldig zijt. De freule zal het gaarne betalen en zich rijkelijk beloond achten door te ervaren, dat haar goed doel is bereikt: namelijk een zondaar behouden te weten.”

Daar kwam het rijtuig.

Mijn lezer, het is mij niet mogelijk u het tooneel te schetsen, dat thans volgde.

Het moet ontegenzeggelijk heerlijk zijn voor een moeder, die voor het eerst haar eigen kind aan het hart drukt; ook onbeschrijfelijk het gevoel van een vader, die zijn verloren,

maar wedergevonden zoon in zijn armen sluit, — doch mij dunkt, de vreugde, die Dirk Salm genoot, nu hij zijn zoon, dien hij nog nooit gezien had, als een jongeling mocht omhelzen, en wel als een, die beleed voortaan den Heere te zullen dienen, — zie, dat moet alles overtreffen, wat men zich van aardse vreugde kan voorstellen. De vader hield dan ook langen tijd zijn zoon sprakeloos van vreugde in zijn armen gekneld, terwijl heete tranen langs zijn gebruikte wangen stroomden. Gedurig vroeg hij hem: „Zijt gij wel mijn zoon? Is het mogelijk zooveel goedheid en genade van God te ontvangen?” Dan weder wendde hij het hoofd af, bedekte het gelaat met beide handen en weende bitterlijk bij de herdenking van al wat er gebeurd was in die zeventien jaren. Doch dan kwam de predikant tot hem, greep hem vriendelijk bij de hand en fluisterde hem toe: „Gedenk niet meer de zonden van ouds. De Heer, die groot is van barmhartigheid, heeft ze in de diepte der zee geworpen; zoo ver het Westen is van het Oosten heeft Hij de zonden van ons gedaan. Verblijd u en wees dankbaar. De Heere heeft alles wèl gemaakt!”

Een groot gedeelte van den nacht ging voorbij met vragen en vertellen, met roemen en danken, doch eindelijk zochten zij hun legersteden op, om nog eenige uren slaap te genieten.

Twee dagen later vinden wij vader en zoon in het huis van den agent Brans, die om financieele reden zeer verblijd was over de vermeerdering der familie van Cornelis, en een kamer voor den vader had ingeruimd. Het voornemen bestond, dat Dirk Salm, in overleg met den predikant, die hem sedert trouw met raad en daad ter zijde stond, — zich vestigen zou in deze stad, aldaar zijn beroep uitoefenen en met zijn zoon samenwonen gedurende den tijd, dat deze zich voor het onderwijs aan de academie zou bekwamen. Maar voorloopig werd hij hierin teleurgesteld. De spanning, waarin Cornelis had verkeerd, de zielsaandoeningen, waaraan hij had blootgestaan, de overgang van de duisternis tot het licht en andere bijkomende omstandigheden hadden hem zoodanig aangegrepen, dat de jongeling door een hevige zenuwziekte werd aangetast, die hem als een machteloze op het ziekbed wierp. Geneeskundige hulp was spoedig bij de hand en aan verpleging, zelfs van Herman — die intusschen teruggekomen, maar wien het bezoek van Cornelis te zijnen huize onbekend gebleven was, — ontbrak het hem niet, maar zonder de hulpe van den Almachtige, die de ware Heelmeester is en het gebed verhoorde van den vader en nog eene, die onophoudelijk den jongeling voor den troon der genade gedacht, — zou hij zeker bezweken zijn. Zijn vader week dag noch nacht van zijn zijde, en wanneer na een afmattende koorts de zoon stil nederlag en dan in donkerheid verkeerde,

fluisterde hij hem woorden des levens toe, die het gekrookte riet weder ophieven en de rookende vlaswiek deden ontglimmen. Dagen en weken gingen voorbij in dezen worstelstrijd tusschen leven en dood, tusschen de machten der booze heirlegers, die den kranken jongeling bestormden, en zoovele engelen, die zich om dit ziekbed geschaard hadden. Maar eindelijk behaalden de laatsten de zegepraal en na een lijden van ruim zes weken smaakte Dirk Salm het genot, te mogen zien, dat het gevaar voorbij was.

Had zijn vader trouw over hem gewaakt, de gesprekken, die hij thans met hem had, verkwikten en verlevendigden zijn hart. Alle hoogmoed, onverschilligheid en lust tot de wereld was van hem geweken, getroffen als hij was door de merkwaardige leiding van God, die hem juist tot bekeering had gebracht door den man, wiens naam hij droeg, en voor wien hij zich weleer moest schamen. Geen wonder derhalve, dat, nu hij zich van zooveel ellende verlost gevoelde, hij voortaan met zijn gansche hart het Evangelie omhelsde en het nu zijn brandende begeerte werd, dat Evangelie aan anderen te verkondigen. Thans dacht hij niet meer aan de studie der medicijnen of der letteren; hij wist nu, waartoe God hem geroepen had, en de eerste brief, dien hij aan freule Cornelie schreef, — en die vol was van blijken van de groote verandering, die er in hem had plaats gegrepen, — drukte ook dit verlangen uit, wel

wetende, hoe zijn trouwe beschermster zich daarover verblijden en hem verder steunen zou.

Het was 20 Juni 1882.

Op dezen dag hield een rijtuig stil voor de woning van den agent Brans, en twee dames, in welke wij freule Mathilde en Cornelia herkennen, stapten er uit en begaven zich naar binnen. Waren zij een oogenblik vroeger gekomen, dan zouden zij zeker Hendrik B. opgemerkt hebben, die zich ook in dit huis bevond, maar wegschoot, gelijk de nevel optrekt, wanneer het zonnelicht verschijnt. Hij had het loon der hebzucht en verleiding ontvangen, maar hij schaamde zich, zich te vertoonen, daar hij erkennen moest, schandelijk gehandeld te hebben, en mocht het hem ook voor een poosje goed gaan, daar er nog zoovele waren, die het leven der wereld verkozen boven de gemeenschap met God, en liever hun tijd, geld en krachten in het koffiehuis verkwisten, dan daarmede tot verheerlijking Gods te weeten — ook voor hem zal eens de tijd aanbreken, wanneer hem toegeroepen wordt: het is den mensch gezet eenmaal te sterven en daarna het oordeel.

De beide dames, wier komst was tegemoet gezien, begaven zich naar het vertrek, waar zich vader en zoon bevonden. Cornelis, die nog niet geheel tot zijn vroegere krachten teruggekeerd was, en wiens bleek en vermagerd gelaat

getuigde van het doorstane lijden, zat in den ziekenstoel en zoodra hij zijn beschermster zag, breidde hij zijn handen naar haar uit, gelijk een kind, dat naar zijn moeder verlangt, terwijl het eerste woord, dat hij haar toeriep, was: „vergeving!”

Zij haastte zich, hem daarvan verzekering te geven. O, wie twijfelt er aan, dat het haar een ontzettende strijd had gekost, toen zij de booze geruchten vernam, die er van Cornelis in omloop waren, en vooral toen zij Hendriks brief ontving. Zou dan wezenlijk haar vaders voorspelling uitgekomen zijn, en zij al haar geld, al haar inspanning, al haar moeite aan een nietswaardige besteed hebben? Van haar tante kon zij geen bemoediging verwachten, want al dacht deze ook niet zoo euvel als wijlen de Baron, toch meende de oude dame, dat nu voor Cornelia de tijd gekomen was, om zich verder niet met haar beschermeling in te laten, maar hem te doen wederkeeren tot de laagte, waar hij eigenlijk door stand en geboorte behoorde.

O, de strijd, dien zij te voeren had, was groot, en zou dan het goede doel, dat zij gehad had, ten eenenmale gemist worden? Zouden al de gebeden voor den knaap, voor den jongeling, die zij sedert 15 Februari 1877 tot God had opgezonden, geheel vergeefs en onverhoord gebleven zijn? Neen, zij mocht en wilde, zij kon dat niet gelooven. Nog duidelijk, alsof het pas onlangs gebeurd was, stond haar de heerlijke zonnige morgen voor den geest, toen zij het

blaadje van den Scheurkalender las: „Zij heeft aan Mij een goed werk gewrocht,” en zich voornam een goed werk te doen door een knaap aan te nemen, dien zij hoopte Hem voor tijd en eeuwigheid te kunnen toebrengen. En als de Heere Jezus met eigen mond van de vrouw, op welke deze woorden toegepast waren, getuigt: „Voorwaar zeg Ik u: alwaar dit Evangelie gepredikt zal worden in de geheele wereld, daar zal ook tot hare gedachtenis gesproken worden van hetgeen zij gedaan heeft,” — hoe zou Hij dan kunnen toelaten, dat een goed werk, in Zijnen naam en tot Zijne verheerlijking verricht, zou vernietigd worden? Neen, zij kon het niet gelooven; de liefde hoopt alle dingen, ook die bij menschen onmogelijk zijn.

En in deze hoop werd zij niet teleurgesteld, maar veeleer versterkt door het bericht, dat de koopman haar bracht. Toen deze haar het aandoenlijk tooneel schetste, waarvan hij getuige was geweest bij de ontmoeting van vader en zoon; haar mededeelde welk een berouw de jongeling had en Cornelis thans verzekerd was van de vergeving zijner zonden, — kwam er een traan in haar oog, bij de gedachte, hoe wonderlijk en goed de wegen des Heeren zijn. Neen, haar vaders voorspelling was niet uitgekomen: de jongeling was behouden, behouden voor den Heere en zijne roeping. Tante Mathilde begon dit nu ook te gelooven, vooral toen zij week aan week door Dirk Salm en anderen

vernám, dat het den jongeling ernst was, 'tgeen hij had gezegd, en nu kostte het Cornelie geen moeite, haar tante te bewegen, met haar een bezoek te brengen aan haar herstellenden beschermeling.

Hoe gelukkig was thans Cornelis! Gaarne zou hij zijn gansche hart uitgestort hebben, maar zijn zwakte belette hem dit, en hij moest zijn aandoeningen bedwingen. Toch verzekerde hij haar nogmaals, dat hij zich voortaan geheel aan den dienst van zijn Heer en Verlosser zou toewijden.

„Ik heb het wel gedacht,” zeide de freule met een glimlach. „Wat anderen ook zeiden, ik hield vol aan mijne bevestiging: het zal wel komen. Hoe verblijd ik mij echter, het thans uit uw mond te vernemen, en ofschoon er nog vele jaren van studie zullen verloopén, eer ge de door u gewenschte bediening bekleedt, zoo hoop ik toch dat God het mij vergunnen zal, mijn werk aan u volbracht te zien. Wij zullen maar goeden moed houden. Uw krachten zullen wel terugkomen en dan — dan met lust en ijver aan de studie, zoodat ge weldra de academie zult bezoeken en u voorbereiden voor uw heilig ambt. En hoe heerlijk, nietwaar, dat ge nu uw vader bij u hebt, die u voortaan trouw ter zijde zal staan. Ja, wonderlijk zijn de wegen des Heeren!”

Bij deze woorden haalde zij een soort van album uit haar zak, waarin een blaadje van den Scheurkalender lag.

„Kent ge dit nog?” vroeg zij. „Het is het blaadje van

15 Februari 1877. Ik heb het altijd bewaard tot herinnering aan dien voor u en ook voor mij zoo gewichtigen dag. „En,” — vervolgde zij, haar oog richtende naar den muur, waar de Scheurkalender van 1882 hing, „zie eens wat daar staat?”

Zij maakte het blaadje los, lei het in zijn hand en nu las hij het volgende:

„Die met Christus door 't geloof verbonden is, is onoverwinnelijk. Want Christus heerscht over alle zichtbare en onzichtbare machten der duisternis. En die nu in Hem is, is meer dan overwinnaar. Vrees dus niet voor die macht, maar zie slechts toe voor u zelve, dat gij niet staat in eigen kracht. Zoek in Hem uw sterkte. Dan zal het reeds hier beneden uw jubelzang zijn: „Gode zij dank, die mij de overwinning geeft door Christus Jezus, mijnen Heere!” En eenmaal juicht gij met al de verlostten:

Triumf! als priesters naad'ren wij,
Gereinigd van de zonden:
Als koningen, gekroond en vrij,
Van allen dwang ontbonden.

Gezang 46 : 50.

Mijn lezer, ik ben aan het einde van mijn verhaal gekomen! Ge verlangt zeker te weten, hoe het Cornelis verder gegaan is. Maar ik kan u daarvan niets mededeelen.

Dat ligt nog in de toekomst, maar zeker zullen uw beste wenschen den jongeling vergezellen naar de academie, terwijl ik er met alle kracht op aandrung, dat ook gij in uw omgeving eens zoudt rondzien, of zich daar niet een knaap of een meisje bevindt, aan 'twelk gij een goed werk kunt doen in den zin en geest van Mattheus 26 : 10b. En zoo de Heer u zoodanig een kind op uw weg brengt: „Ga dan heen en doe desgelijks.”

De overige personen van mijn verhaal zullen den lezer niet belangrijk genoeg zijn, om iets verder van hun weder- varen te vernemen. Wat Dirk Schot betreft, van hem heb ik nooit meer iets vernomen. Maar ge kunt er van verzekerd zijn, dat — zoo hij nog leeft, hij geen vrede zal genieten. De goddeloozen kennen den weg des vredes niet.

INHOUD.

	Bladz.
EERSTE HOOFDSTUK.	
Voor het geopende venster	5
TWEEDE HOOFDSTUK.	
Het bezoek en zijn gevolgen	23
DERDE HOOFDSTUK.	
Een begin van het goede werk	39
VIERDE HOOFDSTUK.	
De booze aan het werk	52
VIJFDE HOOFDSTUK.	
Een ongeval en een vlucht	69
ZESDE HOOFDSTUK.	
Een vluchteling en een doode	85
ZEVENDE HOOFDSTUK.	
Andere strikken des boozen	101
ACHTSTE HOOFDSTUK.	
In de strikken verward	117
NEGENDE HOOFDSTUK.	
Een belangrijke brief	131
TIENDE HOOFDSTUK.	
De overwinning behaald	147
